

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Anna Simbartlová

**Občanská integrace přistěhovalců
ve Francii v letech 2002-2012**

Diplomová práce

Praha 2016

Autor práce: **Anna Simbartlová**

Vedoucí práce: **Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

SIMBARTLOVÁ, Anna. *Občanská integrace přistěhovalců ve Francii v letech 2002-2012*. Praha, 2016. 143 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra evropských studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce „Občanská integrace přistěhovalců ve Francii v letech 2002-2012“ se zabývá novým integračním modelem občanské integrace, který začaly evropské imigrační země uplatňovat od přelomu tisíciletí. Zajímavostí tohoto modelu je především to, že jej využívají země, jejichž tradiční přístupy k integraci přistěhovalců se až do konce 20. století značně lišily. Cílem práce je zjistit, jaký vykazuje občanská integrace, jakožto nový model integrace přistěhovalců v Evropě, charakter v rámci integračních politik Francie, aplikovaných v letech 2002-2012. Základní hypotéza práce vychází z teorie o návratu asimilace, jejíž autor R. Brubaker tvrdí, že se v integračních politikách (nejen) evropských států navrací asimilační tendence – ovšem ne v původním pojetí asimilace, ale v nové pozměněné koncepci, nacházející se mezi asimilací a multikulturalismem. Závěry teorie tak práce vztahuje na novodobé politiky občanské integrace, jejichž asimilační charakter výzkum ověřuje. Na základě metody vytvořené speciálně pro tento výzkum dokazují výsledky práce, že integrační opatření přijatá ve Francii v letech 2002-2012 vykazují mírný až výrazný asimilační charakter. Tím i potvrzují základní předpoklad práce vycházející z teorie o návratu asimilace. Závěr práce porovnává nový koncept asimilace dle teorie o návratu asimilace s výsledky výzkumu.

Abstract

The Master thesis “Civic Integration of Immigrants in France between 2002-2012“ deals with a new integration model of civic integration which the European immigration countries have begun to enforce since the turn of the millennium. An interesting feature of this model is that it is employed by countries whose approach to the integration of immigrants significantly differed

till the end of the 20th century. The goal of the thesis is to discover what character shows the civic integration as a new integration model of immigrants in Europe in the integration policies applied in France between 2002-2012. The main hypothesis is based on the theory of the return of assimilation. Its author R. Brubaker claims that in the current integration policies of (not only) European states, the assimilationist tendencies return – however, not in the original concept of assimilation, but in a new transformed concept in between assimilation and multiculturalism. The thesis applies this theory conclusion to the contemporary civic integration policies, so the research verifies its assimilationist character. According to the method specially compiled for this research, the results prove that the integration measures accepted in France between 2002-2012 show a development from a moderate to considerable assimilationist character. This also confirms the main premise of the research based on the theory of the return of assimilation. The conclusion of the thesis compares the new concept of assimilation by Brubaker's theory with the research results.

Klíčová slova

Imigrace, integrace přistěhovalců, občanská integrace, asimilace, Francie

Keywords

Immigration, integration of immigrants, civic integration, assimilation, France

Rozsah práce: 214 677 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 4. ledna 2016

Anna Simbartlová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí mé diplomové práce Mgr. Elišce Tomalové, Ph.D. a vedoucí diplomového semináře PhDr. Zuzaně Kasákové, Ph.D. za jejich odborné vedení a cenné připomínky při psaní této práce. Velké díky patří i mým nejbližším za jejich trpělivost a podporu.

**INSTITUT MEZINÁRODNÍCH STUDIÍ
TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE**

Jméno:

Anna Simbartlová

E-mail:

simbartlova.anna@gmail.com

Semestr:

zimní

Akademický rok:

2014/15

Název práce:

Občanská integrace přistěhovalců ve Francii (2002-2012)

Předpokládaný termín ukončení (semestr, školní rok):

Zimní 2015/16

Vedoucí diplomového semináře:

PhDr. Zuzana Kasáková, Ph.D.

Vedoucí práce:

Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.

V čem se oproti původními zadání změnil cíl práce?

Oproti původnímu zadání se změnilo téma, tudíž i cíl práce. Nově se bude práce zabývat novým integračním modelem, který se začal v Evropě šířit s příchodem nového století: tzv. modelem občanské integrace. Práce by měla nyní zodpovědět výzkumnou otázku, zda model občanské integrace přistěhovalců představuje pokračování asimilační tradice ve Francii.

Jaké změny nastaly v časovém, teritoriálním a věcném vymezení tématu?

Časově bude práce vymezena lety 2002-2012, a to především z důvodu politických souvislostí, neboť v daném období vládla nepřetržitě pravice. Dalším důvodem pro výběr časového rámce je fakt, že model občanské integrace se začal v Evropě (a tedy i ve Francii) uplatňovat právě v prvním desetiletí 21. století a nejvíce zákonů s ohledem na občanskou integraci bylo ve Francii přijato po roce 2002. Teritoriálně bude práce vymezena na případ Francie.

Jak se proměnila struktura práce (vyjádřete stručným obsahem)?

První kapitola přiblíží teoreticko-metodologický rámec výzkumu, který čtenáře uvede do tématu a vymezení teoretický základ práce. Druhá kapitola představí historické souvislosti asimilační tradice a imigračních a integračních politik ve Francii do konce 20. století. Třetí kapitola již otevře analýzu imigračních a integračních politik Francie ve 21. století. Poslední čtvrtá kapitola pak z předešlé analýzy vybere ty prvky občanské integrace, které bude následně zkoumat a hodnotit dle vymezené metodologie.

Jakým vývojem prošla metodologická koncepce práce?

Práce bude jednopřípadovou studií, její ambicí bude nastavit metodologii, kterou bude možné využít na další možné výzkumy jiných případů v (nejen) evropském prostředí. Na základě teoretických konceptů integrace budou stanovena výzkumná kritéria, podle nichž budou hodnoceny vybrané prvky občanské integrace ve Francii - hlavní hodnotící osu budou tvořit dva modelové extrémy: asimilace a multikulturalismus.

Zpracována byla především sekundární literatura, týkající se imigrace, imigračních a integračních politik Francie i dalších států především EU pro srovnání a prvotní vzhled do tématu. Následně budou analyzována díla zabývající se teoriemi migrace, imigrace a integrace. Dále budou také mapovány primární zdroje typu zákonů a vládních dokumentů,

kteře ztělesňují zkoumané imigrační a integrační politiky Francie především posledních deseti let.

Příklad nové literatury:

Barou Jacques, Europe, terre d'immigration. Flux migratoires et intégration (Grenoble: Presse Universitaires de Grenoble, 2001).

Barša Pavel, Politická teorie multikulturalismu (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999).

Favell Adrian, Philosophies of Integration. Immigration and the Idea of Citizenship in France and Britain (Hampshire: Palgrave, 2001).

Heckmann, F., Schnapper, D. (eds.), The Integration of Immigrants in European Societies. National Differences and Trends of Convergence (Stuttgart: Lucius & Lucius, 2003).

Joppke C., Morawska E. (eds.), Toward Assimilation and Citizenship: Immigrants in Liberal Nation-States (New York: Palgrave Macmillan, 2003).

Koff Harlan, Fortress of Europe or a Europe of Fortresses? The Integration of Migrants in Western Europe (Brusel: P.I.E. Peter Lang, 2008).

Noiriel G., Population, immigration et identité nationale en France, XIXe - XXe siècle (Paris: Hachette, 1992).

Weil P., La France et ses étrangers. L'aventure d'une politique de l'immigration de 1938 à nos jours (Paris: Gallimard, 2004).

Charakterizujte základní proměny práce v době od zadání projektu do odevzdání tezí a pokuste se vyhodnotit, jaký pokrok na práci jste během semestru zaznamenali (v bodech): Původní záměr výzkumu role Alliance française (dále jen AF) v procesu integrace přistěhovalců ve Francii se zásadně proměnil v nově zkoumané téma občanské integrace přistěhovalců ve Francii. Důvodem změny byl především chybný předpoklad, že se síť AF ve Francii podílí na integraci přistěhovalců, neboť OFII (hlavní vládní organizace zabývající se integrací přistěhovalců) svěřuje kurzy, pro přistěhovalce povinné v rámci podepsané integrační smlouvy, soukromým organizacím, jako právě AF. Po základním výzkumu provedeném ve Francii však vyšlo najevo, že se AF ve Francii vůbec nezabývají jazykovými kurzy pro přistěhovalce, pokud jim to není vysloveně nařizeno vládou; a pokud ano, pak tito přistěhovalci tvoří mizivé procento studentů AF. AF ve Francii působí především jako centra pro mezikulturní výměnu, neboť se v jejich učebnách potkávají lidé z celého světa, a to za účelem naučit se francouzsky a poznat francouzskou kulturu.

Podpis studenta a datum:

Schváleno:

Datum

Podpis

Vedoucí práce

Vedoucí diplomového semináře

Obsah

Úvod	6
1 Výzkumný rámec	11
1.1 <i>Migrace, imigrace a integrace: jaký rozdíl?</i>	11
1.2 <i>Teoretické základy</i>	13
1.3 <i>Metodologie</i>	22
2 Imigrační a integrační politiky Francie	31
2.1 <i>Imigrační politiky Francie</i>	31
2.2 <i>Integrační politiky Francie</i>	43
2.3 <i>Souvislosti integračních politik Francie</i>	54
3 Občanská integrace ve Francii v letech 2002-2012	63
3.1 <i>Hodnotící stupnice a případ Francie</i>	63
3.2 <i>Detailní hodnocení občanské integrace ve Francii v letech 2002-2012</i>	75
3.3 <i>Konečné hodnocení občanské integrace ve Francii v letech 2002-2012</i> ...	110
Závěr	118
Summary	121
Zdroje	123
<i>Primární zdroje</i>	123
<i>Knihy a kvalifikační práce</i>	130
<i>Odborné články</i>	131
<i>Internetové zdroje</i>	134
Příloha	137

Seznam tabulek

Tabulka 1: Aspekty a dimenze integrace – výzkumná kritéria	25
Tabulka 2: Základní hodnotící stupnice výzkumu	27
Tabulka 3: Slovní klasifikace bodového hodnocení	66
Tabulka 4: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 1	67
Tabulka 5: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 2	68
Tabulka 6: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 3	69
Tabulka 7: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 4	70
Tabulka 8: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 5	71
Tabulka 9: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 6	72
Tabulka 10: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 7	73
Tabulka 11: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 8	74
Tabulka 12: Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2003-1119.....	82
Tabulka 13: Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2005-32.....	89
Tabulka 14: Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2006-911.....	96
Tabulka 15: Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2007-1631.....	105
Tabulka 16: Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2011-672.....	110
Tabulka 17: Konečné hodnocení jednotlivých aspektů výzkumu.....	112

Seznam grafů

Graf 1: Příklad výsledku výzkumu.....	29
Graf 2: Konečné hodnocení jednotlivých aspektů výzkumu	115
Graf 3: Vývoj charakteru občanské integrace ve Francii v letech 2002-2012.....	116

Seznam příloh

Příloha 1: Rozdělení migračních politik.....	137
Příloha 2: Typologie integrace dle Barši.....	137
Příloha 3: Dimenze a indikátory integrace dle Biezevelda a Entzingera	138
Příloha 4: Dimenze sociální integrace a rozdělení politik dle Bosswicka a Heckmanna.....	138
Příloha 5: Brubakerův pozměněný koncept asimilace	139
Příloha 6: Společné základní principy (CBPs).....	140
Příloha 7: Regiony ve Francii.....	142
Příloha 8: Departementy ve Francii	143

Přehled použitých zkratk

ACSÉ	<i>Agence nationale pour la cohésion sociale et l'égalité des chances</i> (Národní agentura pro sociální soudržnost a rovné příležitosti)
ANAEM	<i>Agence nationale de l'accueil des étrangers et des migrations</i> (Národní agentura pro přijímání cizinců a migraci)
CAI	<i>Contrat d'accueil et d'intégration</i> (smlouva o přijetí a integraci)
CAIF	<i>Contrat d'accueil et d'intégration pour la famille</i> (rodinná smlouva o přijetí a integraci)
CESEDA	<i>Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droits d'asile</i> (zákoník vstupu a pobytu cizinců a azylového práva)
ELCO	<i>Enseignement des langues et des cultures d'origines</i> (výuka v jazyce původu přistěhovalců)
EUIF	<i>European Integration Forum</i> (Evropské fórum pro integraci)
EWSI	<i>European Web Site for Integration</i> (evropský internetový portál pro integraci)
FAS	<i>Fonds d'action sociale pour les travailleurs immigrés et leurs familles</i> (Fond sociálních akcí pro zahraniční pracovníky a jejich rodiny)
FASILD	<i>Fonds d'action et de soutien pour l'intégration et la lutte contre les discriminations</i> (Fond akcí a podpory integrace a boje proti diskriminaci)
GISTI	<i>Groupe d'information et de soutien des immigrés</i> (Skupina pro informování a podporu imigrantů)
HALDE	<i>Haute autorité de lutte contre les discriminations et pour l'égalité</i> (Vysoký úřad pro boj proti diskriminaci a pro rovnost)
HCI	<i>Haut conseil à l'intégration</i> (Vysoký úřad pro integraci)
HLM	<i>Habitation à loyer modéré</i> (výstavba bytů s nízkým nájemným)
MIPEX	<i>Migrant Integration Policy Index</i> (evropský index integračních politik)
OFII	<i>Office français pour immigration et intégration</i> (Francouzský úřad pro imigraci a integraci)
OFPRA	<i>Office français de protection des réfugiés et apatrides</i> (Francouzský úřad pro ochranu uprchlíků a osob bez státní příslušnosti)
OMI	<i>Office des migration internationale</i> (Úřad mezinárodní migrace)
ONI	<i>Office national de l'immigration</i> (Národní úřad pro imigraci)

SONACOTRA	<i>Société nationale de construction pour les travailleurs</i> (Národní společnost pro výstavbu bydlení pro pracující)
SSAE	<i>Service Social d'Aide aux Émigrants</i> (Služby sociální pomoci emigrantům)
ZEP	<i>Zones d'éducation prioritaires</i> (zóny přednostního vzdělávání)

Úvod

Integrační politiky byly v Evropě až do konce 20. století vnímány pouze jako část důležitějších politik imigračních. Nové tisíciletí však přineslo nový přístup v oblasti integrace přistěhovalců, díky kterému se začal vztah mezi integračními a imigračními politikami měnit. Tuto změnu zapříčinil mj. i nový model občanské integrace, který začal být během prvního desetiletí 21. století využíván ve většině evropských imigračních zemí a který proměnil integrační politiky v imigrační nástroj. Základními znaky tohoto nového integračního modelu jsou snahy státu aktivně zapojit přistěhovalce do procesu jejich integrace, a to především prostřednictvím kurzů jazyka a občanské výchovy. Ty jsou často součástí tzv. integrační smlouvy, podepsané státem a cizincem, která obě dvě strany zavazuje různými povinnostmi směřujícími k úspěšné integraci cizince do hostitelské společnosti. Je tak možné, že právě model občanské integrace může být odpovědí na mnohé otázky ohledně složité integrace přistěhovalců, často pocházejících ze vzdálených kultur, do evropské společnosti.

Právě model občanské integrace představuje hlavní předmět výzkumu. Práce si klade za cíl zodpovědět otázku, jaký vykazuje občanská integrace, jakožto nový model integrace přistěhovalců v Evropě, charakter v integračních politikách Francie. Hlavní hypotéza výzkumu, na které je založena i výše zmíněná výzkumná otázka, vychází z teorie o návratu asimilace amerického profesora sociologie R. Brubakera. Ten ve své studii *The return of assimilation? Changing perspectives on immigration and its sequels in France, Germany, and the United States*¹ dochází k závěrům, že v období 70. – 90. let 20. století prošly zkoumané státy diferenciálním (neboli multikulturálním) obdobím, všechny se však podle autora vracely na konci století k asimilačním tendencím. Dle závěru Brubakerovy teorie tak lze předpokládat, že i model občanské integrace, implementovaný evropskými státy ve 21. století, by měl vykazovat asimilační charakter.

Jako případ výzkumu byla vybrána Francie, a to z několika důvodů. Zaprvé Francie představuje v samotném výzkumu Brubakera jeden ze zkoumaných případů. Základní hypotézu z dané teorie odvozenou je tak možné plně uplatnit ve výzkumu této práce. Zadruhé je to právě Francie, která představuje (po boku dalších zemí jako Nizozemsko či Německo) hlavního hybatele a zastávce modelu občanské integrace v evropském prostředí. A v neposlední řadě

¹ Brubaker R., „The return of assimilation? Changing perspectives on immigration and its sequels in France, Germany, and the United States“, *Ethnic and Racial Studies* 24, No. 4, July 2001: 531-548, <https://www.ebsco.com/> (staženo 8. 1. 2015).

Francie představuje zemi s nejstarší historií imigrace v Evropě, známou tradičním asimilačním přístupem k imigraci. Výsledky výzkumu tak lze kromě potvrzení Brubakerovy teorie uplatnit i sekundárně na potvrzení toho, zda i ve 21. století ve Francii převládají asimilační tendence v integraci přistěhovalců. Časově je pak výzkum ohraničen lety 2002-2012. Během tohoto období totiž Francie zásadně proměnila svůj přístup k integraci přistěhovalců a začala aplikovat model občanské integrace. Zvolené období zároveň odpovídá Brubakerově teorii. A v neposlední řadě v letech 2002-2012 vládla ve Francii nepřetržitě pravice, proto byly zvoleny právě tyto hraniční roky.

Jak bylo již výše zmíněno, model občanské integrace představuje z hlediska imigračních a integračních politik poměrně nové téma. Do konce 20. století pracovala vědecká obec s tradičními národními modely integrace jako asimilace, multikulturalismus a exkluzivistický model. Během posledních let však i model občanské integrace prošel jistou vědeckou reflexí. Už samotná studie Brubakera z roku 2001 naznačuje, že přelom tisíciletí přinesl nový přístup v integračních politikách. Tuto tezi potvrzují i čeští akademičtí vědci A. Baršová a P. Barša. Ve svém díle *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* z roku 2005² tvrdí, že od konce 90. let dochází ke smazávání hranic mezi národními modely integrace (výše zmíněnými). Jako jeden z důvodů této změny zmiňují i to, že si státy jako Francie, Německo či Velká Británie na přelomu století přiznaly svou roli přistěhovačské země a že začaly hledat kompromis mezi francouzským asimilačním modelem a britským multikulturálním přístupem k integraci přistěhovalců.³ R. Biezeveld a H. Entzinger pak v roce 2003 poukázali ve své zprávě pro Evropskou komisi *Benchmarking in Immigrant Integration*⁴ na existenci podobných integračních politik Německa, Francie a Nizozemska – států, které dosud využívaly zcela odlišné přístupy k integraci přistěhovalců.⁵

Mezi zahraniční vědce zabývajícími se přímo modelem občanské integrace patří německý politický sociolog C. Joppke. Právě v jeho publikaci z roku 2003 *Toward Assimilation and Citizenship: Immigrants in Liberal Nation-States*, vytvořené společně v kolektivu s E. Morawskou a spol.,⁶ byla výše zmíněná Brubakerova studie *The return of assimilation?*

² Baršová A., Barša P., *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* (Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005).

³ Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“, 36-37.

⁴ Biezeveld R., Entzinger H., „Benchmarking in Immigrant Integration“, Report for the European Commission, European Research Centre on Migration and Ethnic Relations, Faculty of Social Sciences, Erasmus University Rotterdam (Rotterdam, 2003). Dostupné na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/immigration/pdf/general/benchmarking_final_en.pdf (staženo 24. 11. 2014).

⁵ Biezeveld, Entzinger, „Benchmarking in Immigrant Integration“, 16-17.

⁶ Joppke C., Morawska E. (eds.), *Toward Assimilation and Citizenship: Immigrants in Liberal Nation-States* (New York: Palgrave Macmillan, 2003).

zakomponována do rámce analýzy dalších konceptů integrace, které dané dílo přináší. Joppke však v roce 2009 také ve své studii *Do Obligatory Civic Integration Courses for Immigrants in Western Europe further Integration?*⁷ více přiblížil model občanské integrace, a to na zvolených případech Francie, Německa, Nizozemska a Velké Británie.

Analýzu občanské integrace na základě komparace širšího výběru případů evropských států poskytují i práce S. Carrery, vědce Centra pro studium evropské politiky (CEPS), který se zabývá především imigrací, azylem a občanstvím. Ve své studii *A Comparison of Integration Programmes in the EU. Trends and Weaknesses*⁸ z roku 2006 kromě komparace modelu občanské integrace v různých státech EU zapojil Carrera také analýzu evropské legislativy a dokumentů, které pracují s integračními opatřeními blízcími se modelu občanské integrace. Ve svém dalším díle pak Carrera, ve spolupráci s A. Wiesbrock,⁹ více rozvedl nejen analýzu modelu občanské integrace v Evropě, ale také otázku jeho vzniku v souvislosti s teoriemi europeizace a evropské integrace. Otázku, zda model občanské integrace vznikl na národní úrovni členských států EU, či v důsledku europeizace integračních politik EU dále také zkoumají genderové vědkyně L. Block a S. Bonjour ve své studii *Fortress Europe or Europe of Rights? The Europeanisation of Family Migration Policies in France, Germany and the Netherlands*,¹⁰ a to na případu restriktivních změn v oblasti rodinné migrace vybraných států.

Zajímavou odchylku na poli vědecké debaty ohledně integračních politik v Evropě posledních let představují N. T. Duncan a E. Tatari. Ve své práci *Immigration and Muslim Immigrants: A Comparative Analysis of European States*¹¹ se zaměřují na otázku, proč ve Francii, Německu a Nizozemsku došlo k reformám integračních politik, zatímco politiky Velké Británie zůstaly podle autorů nezměněné. I významný český politolog Barša ve své publikaci *Politická teorie multikulturalismu*¹² tvrdí, že britský model se jako jediný mezi

⁷ Joppke C., „Do Obligatory Civic Integration Courses for Immigrants in Western Europe further Integration?“, článek publikovaný na oficiálních stránkách Focus Migration, 2009. Dostupné na: http://www.focus-migration.de/Do_Obligatory_Civic.2562.0.html?&L=1 (staženo 25. 11. 2014).

⁸ Carrera S., „A Comparison of Integration Programmes in the EU. Trends and Weaknesses“, *Challenge Papers*, č. 1 (2006). Dostupné na: <http://www.ceps.eu/> (staženo 3. 12. 2014).

⁹ Carrera S., Wiesbrock A., „Civic Integration of Third-Country Nationals. Nationalism versus Europeanisation in the Common EU Immigration Policy“, *CEPS Liberty and Security in Europe*, říjen 2009. Dostupné na: <http://www.ceps.eu/> (staženo 3. 12. 2014).

¹⁰ Block L., Bonjour S., „Fortress Europe or Europe of Rights? The Europeanisation of Family Migration Policies in France, Germany and the Netherlands“, *European Journal of Migration & Law* 15, č. 2 (2013): 203-224, <https://www.ebsco.com/> (staženo 7. 12. 2014).

¹¹ Duncan N. T., Tatari E., „Immigration and Muslim Immigrants: A Comparative Analysis of European States“, *European Journal of Economic and Political Studies* 4, č. 2 (2011): 177, <http://www.ebsco.com/> (staženo 24. 5. 2014).

¹² Barša P., *Politická teorie multikulturalismu* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999).

tradičními národními modely integrace ukázal jako udržitelný.¹³ Baršovo tvrzení však bylo publikováno v daném díle v roce 1999, tedy před implementací opatření typu občanské integrace, kdežto studie Duncana a Tatariho pochází z roku 2011. Z pohledu modelu občanské integrace jsou závěry Duncana a Tatariho diskutabilní. Joppke totiž ve své studii z roku 2009 zmiňuje zavedení „testu občanství“ v roce 2005, jehož splnění bylo později vyžadováno pro získání povolení k trvalému pobytu,¹⁴ což představuje změnu v integračních politikách Velké Británie. Zároveň ale také Joppke analyzuje rozdíly britského přístupu s přístupy dalších států, mj. i Francie, v souladu se závěry Duncana a Tatariho.

V akademické diskuzi ohledně integračních politik posledních dvaceti let se tak mluví především o hledání kompromisu mezi multikulturalismem a asimilací, následně pak že státy využívající různé přístupy k integraci přistěhovalců implementují stejné politiky, které jsou nazývány občanskou integrací. Dále se debatuje i otázka europeizace integračních politik v EU, ve kterém vedou spor zejména zastánci mezinárodního přístupu k tvorbě integračních politik EU na jedné straně a nadnárodního přístupu na straně druhé. Většina autorů však shodně zmiňuje, že nové integrační politiky 21. století jsou značně restriktivní. Zavádí totiž přísné podmínky pro povolení pobytu či k získání občanství, některé dokonce i sankce v případě nevyhovění těmto podmínkám. Zanalyzovaná akademická debata však neodráží diskuzi nad tím, zda tedy model občanské integrace vykazuje asimilační, či multikulturální charakter, nebo případně kompromis mezi těmito rozdílnými přístupy. Hlavní ambicí práce tak je pokrytí tohoto bílého místa, a to za využití Brubakerovy teorie o návratu asimilace.

Výzkum pracuje s metodologickým přístupem speciálně vytvořeným pro účely této práce. Práce představuje kvalitativní analýzu, jejíž výsledky jsou převedeny na kvantitativní bodové hodnocení, díky kterému získáme srozumitelnou kvantitativní vizualizaci. Na základě analýzy existujících teoretických konceptů integrace tak byla pro účely práce vytvořena hodnotící stupnice, na které je bodově hodnocen charakter vybraných opatření typu občanské integrace. Na opačných pólech stupnice jsou položeny dva tradiční přístupy k integraci: asimilace, které je přiřazeno maximum pět bodů, a multikulturalismus, jehož hodnotové maximum je nula bodů. Na škále mezi asimilací a multikulturalismem pak jsou jednotlivá opatření občanské integrace zkoumána z pohledu z osmi aspektů integrace cizinců (např. kulturní či náboženská politika státu, přístup státu k realizaci integračních politik nebo jeho náhled na přistěhovalce jako jednotku integrace), rozdělených do tří dimenzí integrace

¹³ Barša, „Politická teorie multikulturalismu“, 222.

¹⁴ Joppke, „Do Obligatory Civic Integration Courses for Immigrants in Western Europe further Integration?“, 8.

(kulturní, sociální, občansko-politické). Jako hlavní zkoumaná data byly vybrány zákony, které jednotlivá integrační opatření ve Francii implementují. Přijaté zákony totiž ztělesňují vládou prosazované politiky, legislativa tak představuje základ integračních snah a oficiálních politik státu.

Pro výše uvedené účely je práce rozdělena do tří následujících kapitol. První kapitola, teoreticko-metodologická, přináší čtenáři nejen teoretické zakotvení tématu a následně práce samotné, ale i podrobněji vysvětlenou metodologii a zvolenou metodu výzkumu. Druhá kapitola pak nastiňuje vnitřní i vnější souvislosti imigračních a integračních politik Francie, a to jak z hlediska historického, tedy vývoje imigračních a integračních politik do konce 20. století, tak i z hlediska politického kontextu Francie ve 21. století. Nechybí ani stručná analýza evropské legislativy, která zasahuje do legislativy členských států EU. Druhá kapitola tak má přinést základní analýzu a souvislosti integračních politik Francie jako celku se zaměřením na zvolené zkoumané období. Třetí kapitola pak provádí detailní analýzu vybraných zákonů a přijatých opatření typu občanské integrace, které zákony implementují. Především je však v této kapitole realizováno samotné hodnocení charakteru vybraných integračních opatření. Závěr třetí kapitoly i práce samotné pak přináší konečné hodnocení integračních politik Francie v letech 2002-2012 se zaměřením na opatření občanské integrace a zodpovězení výzkumné otázky.

1 Výzkumný rámec

Tato kapitola čtenáři objasní výzkumný rámec celé práce, neboli její teoreticko-metodologické ukotvení. Nejprve určíme pojmy, s nimiž výzkum pracuje, jejich definice a vymezení. Dále kapitola představí hlavní teorie a koncepty, ze kterých výzkum vychází. Poslední část kapitoly pak propojí uvedené teorie a koncepty s účely samotného výzkumu. V této metodologické části si tak představíme výzkumnou otázku a hlavní hypotézu práce a vysvětlíme důvody výběru předmětu, případu a zkoumaných dat. V závěru pak představíme zvolenou metodu, speciálně vytvořenou pro účely této práce, tedy pro hodnocení charakteru politik typu občanské integrace.

1.1 Migrace, imigrace a integrace: jaký rozdíl?

V oblasti migrace se setkáváme s různými termíny. Na úplném začátku je nutné rozlišit rozdíl mezi migračními, imigračními či integračními politikami. Baršová a Barša¹⁵ definují tyto politiky následovně. Migrační politiky směřují k přímé či nepřímé regulaci a kontroly pohybu lidí přes mezinárodní hranice, včetně jejich pobytu na území států, jehož nejsou občany. Imigrační politiky se pak stávají součástí těchto migračních politik, neboť stanovují, kteří cizinci a za jakých podmínek se mohou usadit v hostitelské zemi. Integrační politiky, jež jsou předmětem této práce, následně navazují na imigrační politiky. Jejich cílem je především podpořit proces integrace přistěhovalců do hostitelských společností. Snaží se tak napomoci začlenit cizince do většinové společnosti, ovšem za podmínky jeho vlastní motivace se adaptovat.¹⁶

Termín imigrant či přistěhovalec představuje dále v evropském pojetí, v němž se tato práce pohybuje, občana pocházejícího ze země mimo EU (tedy z tzv. třetí země)¹⁷, který má v úmyslu usadit se na území členské země EU po dobu delší jak 12 měsíců.¹⁸ Mimo rámec této práce se tak ocitají opatření směřující k integraci občanů EU, na něž se vztahuje rozdílná

¹⁵ Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“.

¹⁶ Rozdělení těchto politik nejlépe znázorňuje příloha 1. Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“, 9-11.

¹⁷ *Third-country nationals (TCNs)*

¹⁸ Definice převzata z oficiálních webových stránek EU imigračního portálu:

<http://ec.europa.eu/immigration/glossary.do?language=7&en#glosI> (přístup 12. 12. 2014). Tato definice odpovídá doporučené definici OSN s rozdílem zmínky o EU členství: imigrantem by měla být „chápana osoba, která není občanem daného státu a která v něm zamýšlí zůstat déle než jeden rok“. In: Seidlová M., „Imigrační a integrační politika Francie – v nadnárodní, národní a lokální rovině“ (disertační práce, Univerzita Karlova, 2012), 20.

legislativa, a vůči krátkodobým migrantům, což znamená osobám pobývajícím na území státu, jehož nejsou občanem, déle než tři měsíce, ovšem méně než rok. Cizincem se dále míní osoba, která nevlastní státní občanství země, v níž právě pobývá,¹⁹ tedy nehledě na délku jeho pobytu.

Mezi další důležité pojmy v oblasti imigrace a integrace patří naturalizace imigranta. Naturalizace znamená získání občanství státu, v němž přistěhovalec dlouhodobě žije. Obecně se rozlišují dva principy, na jejichž základě státy občanství udělují: *ius soli* a *ius sanguinis*. *Ius soli* představuje princip teritoriality, tedy systém, v němž lidé žijící na stejném území mají stejná práva, nehledě na jejich původ či délku pobytu. *Ius sanguinis* je protikladný princip pokrevního původu. V tomto modelu tak je pro cizince velmi obtížné získat občanství či práva rovná občanům daného státu, neboť plné občanství se dědí po krevní linii z generace na generaci. Jako prototyp principu *ius soli* se nejčastěji v odborné literatuře objevují Francie a Velká Británie, pro princip *ius sanguinis* pak Německo.²⁰ Podle Biezevelde a Entzingera však oba modely představují pouze ideální vzorce, v realitě totiž státy využívají určitý mix obou.²¹

1.1.1 Integrace versus asimilace

Integrace přistěhovalců začala být vědecky zkoumaná od počátku 20. století,²² ovšem podle Baršové a Barši se s pojmem asimilace²³ přistěhovalců setkáváme již od doby, kdy imigrace začala být vnímána v dnešních termínech a kdy vznikají první systematické přistěhovalcké politiky, tedy již ke konci 19. století. Všechny modely v té době vytvořené tak směřovaly k asimilaci imigrantů do většinové společnosti. Ovšem po zkušenostech z druhé světové války a s ní spojené rasové nesnášenlivosti se přístup k přistěhovalcům začal pomalu měnit a termín asimilace začínal v 60. letech nabývat na pejorativním nádechu. Po četných ideologických, sociologických a politologických diskuzích, jež následně vytvořily teorie integrace, se tak v 60.

¹⁹ Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 20.

²⁰ Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“, 33.

²¹ Biezeveld, Entzinger, „Benchmarking in Immigration Integration“, 12-13.

²² Ibidem, 7. Bosswick W., Heckmann F., „Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities“, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin, 2006, 4. Dostupné online: http://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf (staženo 25. 11. 2014).

²³ Baršová a Barša ve svých dílech používají pojem asimilacionismus. Pro účely této práce bude asimilacionismus přejímán pojmem asimilace, který v pojetí této práce představuje stejný význam. In: Barša, „Politická teorie multikulturalismu“. Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“.

– 70. letech ustálil termín integrace a asimilace se stala v evropském prostředí tabu.²⁴ Ovšem vzhledem k tomu, že v americkém prostředí je termín asimilace stále využíván, dochází tak často, nejen v akademické sféře, k nejasnostem ve významu a užití těchto dvou prolínajících se pojmů.

Asimilace představuje proces, který je jednostranný (tedy vůči imigrantovi) a v jehož rámci se „imigranti a jejich potomci vzdají své kultury a zcela se adaptují do nové (hostitelské) společnosti“.²⁵ Tato definice tak odpovídá původnímu asimilačnímu konceptu, nejen podle Brubakera, ale i dalších autorů analyzující integrační koncepty (viz níže).²⁶ Pro účely této práce tak budeme nadále využívat pojmu asimilace pouze pro vyjádření charakteristických rysů původního významu asimilace – tedy absolutní adaptace a „rozpuštění“ jedince ve většinové společnosti – či ve spojitosti s tradičními koncepty integrace nebo s Brubakerovou teorií.

Pojem integrace je naopak v této práci využíván, slovy Boswicka a Heckmanna, pro vyjádření „procesu začlenění imigrantů do institucí a vztahů hostitelské společnosti“ z obecného hlediska. Jako úspěšnou integraci tak tato práce pokládá plné začlenění imigrantů do společnosti ve všech jeho dimenzích, ovšem ne nutně za podmínky opuštění hodnot a kultury svého původu – tak jak předpokládá i nový koncept asimilace Brubakera. Vrchol úspěšné integrace imigranta pak představuje jeho naturalizace.²⁷ To vše je však ještě nutné odlišit od termínu „občanská integrace“, který je blíže představený níže.²⁸ Jedná se o specifický model integračních politik, který představuje samotný předmět výzkumu.

1.2 Teoretické základy

V následující kapitole si představíme teorie, na jejichž základě je postaven výzkum této práce. Nejprve se zaměříme na teorie veřejných politik, neboť v našem výzkumu jsou integrační politiky vnímány jako součást politik veřejných. Následně shrneme existující teoretické koncepty jak v oblasti migrace a imigrace, tak především v oblasti integrace přistěhovalců.

²⁴ Barša, „Politická teorie multikulturalismu“, 231. Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“, 37-39. Bosswick, Heckmann, „Integration of migrants“, 4. Vermeulen H., Penninx E. (eds.), *Immigrant Integration. The Dutch Case* (Amsterdam: Het Spinhuis, 2000), 2.

²⁵ Bosswick, Heckmann, „Integration of migrants“, 4

²⁶ Více viz kapitola 1.2.2 *Teoretické koncepty migrace, imigrace a integrace*.

²⁷ Otázka dvojího občanství se zde nachází mimo rámec práce, vzhledem k různým přístupům jednotlivých zemí k dané otázce, stejně jako vzhledem k modelu občanské integrace, který otázku dvojího občanství do současné doby nijak nevyvolával.

²⁸ Model občanské integrace blíže představuje kapitola 1.2.4 *Model občanské integrace*.

Na teoretické koncepty integrace navážeme představením tradičních modelů integrace. Právě teoretické koncepty integrace a tradiční integrační modely představují teoretický základ zvolené metody výzkumu. Dále také v této kapitole přiblížíme samotný model občanské integrace, a to na základě analýzy současné akademické debaty. A v neposlední řadě je nutné také představit Brubakerovu teorii o návratu asimilace, ze které vychází základní předpoklad práce.

1.2.1 Veřejné politiky

Pro přesnější určení toho, co veřejné politiky znamenají, je možné citovat mnoho definic. Mezi těmi základními můžeme uvést definici T. R. Dye, který veřejné politiky představuje jako „cokoliv, co vlády dělají či nedělají“²⁹ či přístup B. G. Peterse, podle kterého jsou veřejné politiky „souhrn činností vlády přímo nebo nepřímo působících na občany, operující na třech úrovních: politická rozhodnutí, produkty politiky a důsledky politiky“.³⁰ Dále lze specifikovat, dle J. Deweye, že veřejné politiky zkoumají veřejnost a její problémy,³¹ a tudíž slouží veřejnému zájmu. Zde pak vyvstává otázka: co přesně znamená veřejný zájem? Kdy lze zájem považovat za veřejný a kdy už za individuální? M. Potůček ve svém díle tvrdí, že mezi individuálním zájmem a zájmem veřejného charakteru existuje neustálé napětí, neboť demokracie funguje na principu přání většiny, a tudíž vždy bude existovat menšina v opozici. Nicméně právě veřejný zájem přispívá k rozvoji společnosti a řešení jeho problémů.³²

V oblasti veřejných politik se setkáváme se třemi základními dimenzemi politik obecně: *polity*, *politics* a *policy*. První pojem vyjadřuje politický režim či zřízení, tedy normativní a institucionální stránku politiky, strukturu a ústavní aspekty politik. *Politics* pak odkazuje na politické přesvědčení, proces vytváření politik. Poslední termín *policy* představuje samotný obsah politik. Tato práce nahlíží na integrační politiky právě posledně zmíněným přístupem k politice.³³ I když náš výzkum nezahrnuje samotný proces vytváření politik, je nutné se zaměřit na aktéry procesu tvorby politik v rámci, a to v rámci teorie politického cyklu. Mezi ty prvořadě patří činitelé na úrovni státu, tedy politické strany, legislativní a exekutivní moc; představují

²⁹ Dye T. R., *Understanding Public Policy* (New York: Pearson, 2010), 1.

³⁰ In: Potůček M., *Veřejná politika* (Praha: SLON, 2005), 9.

³¹ In: *Ibidem*, 9.

³² *Ibidem*, 12.

³³ Cabada L, Kubát M. et al., *Úvod do studia politické vědy* (Plzeň: Aleš Čeněk, 2007), 46-49.

základní tři tzv. institucionální arény aktérů. Druhou sféru představují tzv. nekonvenční arény aktérů, zastoupeny veřejností, byrokracií a zájmovými skupinami, které také velkou měrou ovlivňují veřejné politiky. Potůček dále k těmto šesti základním arénám přidává sedmou, a to arénu médií.³⁴

V kontextu našeho výzkumu však vnímáme jako primárního činitele ve veřejných politikách, tudíž i v politikách integračních, stát a jeho orgány. Právě z toho důvodu se výzkum zaměří pouze na jejich činnost. Proto také výzkum pracuje s legislativou přijatou a realizovanou právě státními orgány. Vybraný přístup k primárním zdrojům také odpovídá vybranému teoretickému ukotvení *policy* v rámci teorií veřejných politik. Na druhé straně vůči tvůrcům politik se nacházejí jejich příjemci. V kontextu integračních politik představují tyto příjemce přistěhovalci. Ve skupině přistěhovalců lze rozlišit několik typů imigrantů, my se však ve výzkumu zabýváme pouze přistěhovalci ze třetích zemí, tedy zahraničními pracovníky, migranty za účelem rodinného sjednocení, žadateli o azyl, rezidenty s dlouhodobým pobytem i nově příchozími. Výzkum tak nezahrnuje migranty-studenty, sezonní pracovníky, ilegální přistěhovalce ani občany EU.³⁵

1.2.2 Teoretické koncepty migrace, imigrace a integrace

Pro ucelení teoretického rámce této práce si stručně přiblížíme i teoretické koncepty v oblasti migrace a imigrace. Teoretické přístupy představují v případě migrace širokou škálu, a to z důvodu interdisciplinárního charakteru a neustálé dynamiky celé této problematiky. Dodnes proto neexistuje ucelený teoretický přístup k dané oblasti. Jak D. Drbohlav a Z. Uherek³⁶ uvádějí, naprostá většina tzv. teorií migrace vlastně ani teoriemi nejsou v pravém slova smyslu, neboť nesplňují některá základní teoretická kritéria. Z tohoto důvodu se tak v této problematice mluví spíše o dílčích konceptech.³⁷ V oblasti migrace se může čtenář odkázat na jejich detailní

³⁴ Potůček, „Veřejná politika“, 49.

³⁵ O vymezení pojmů a přístupů využívaných v této práci ohledně přistěhovalců podrobněji viz kapitola 1.1 *Migrace, imigrace a integrace: jaký rozdíl?*.

³⁶ Drbohlav D., Uherek Z., „Reflexe migračních teorií“, *Geografie – Sborník České geografické společnosti* 112, č. 2 (2007): 125-141. Dostupné na: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf> (staženo 24. 11. 2014).

³⁷ *Ibidem*.

zpracování migračních konceptů³⁸ u autorů, jako např. J. Arango³⁹ a D. S. Massey⁴⁰ nebo již zmiňovaní čeští autoři Baršová a Barša či Drbohlav a Uherek. Koncepty imigračních teorií představují podobně roztržitou mozaiku, jako v případě konceptů migračních – ani v této oblasti neexistuje jednotný teoretický přístup,⁴¹ podrobně se jimi však zabývají především autoři jako např. S. Castles a M. J. Miller,⁴² C. Boswell⁴³ či E. Meyers.⁴⁴

Hlavním předmětem této práce jsou však integrační koncepty. Sice ani v oblasti integrace nepřevládá jednotný přístup, my si však uvedeme alespoň stručný přehled v současné době představených dimenzí integrace. Mezi nejčastěji definované typologie integrace patří tři dimenze, rozdělené na kulturní, sociálně-ekonomickou a občansko-politickou, jež podrobněji rozvádějí ve svých pracích Barša⁴⁵ či Biezeveld a Entzinger.⁴⁶ Další roviny integrace představují také dvojice W. Bosswick a F. Heckmann⁴⁷ (podobně také F. Heckmann a D. Schnapper).⁴⁸ Autoři se ve svém díle zaměřují především na tzv. sociální integraci, v níž rozvíjí následující čtyři dimenze: strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační integraci.⁴⁹

Různorodost přístupů a typologií k integraci přistěhovalců lze nejpřehledněji rozdělit na mikro- a makroúroveň. Mikroúroveň představuje integraci na úrovni jednotlivce, tedy nejčastěji sociologické či psychologické dimenze integrace přistěhovalců. Makroúroveň pak naopak vyjadřuje integraci na úrovni jednotlivých států, tedy přístup vlády a většinové populace vůči imigrantům.⁵⁰ Obě úrovně mohou pracovat s jednotlivými, vzájemně provázanými

³⁸ Mezi nejznámější migrační koncepty patří neoklasická ekonomická teorie (*Neoclassical economics theory*), teorie dvojího trhu (*Dual labor market theory*), teorie světového systému (*World system theory*), teorie migračních sítí (*Network theory*), teorie migračních systémů (*Migration system theory*) a institucionální teorie (*Institutional theory*).

³⁹ Arango J., „Explaining Migration: A Critical View“, *International Social Science Journal*, 165 (2000): 283-296, <https://www.ebsco.com/> (staženo 7. 12. 2014).

⁴⁰ Massey D. S., et al., „Theories of International Migration: A Review and Appraisal“, *Population and Development Review* 19, č. 3 (1993): 431-466, <https://www.ebsco.com/> (staženo 7. 12. 2014).

⁴¹ Seidlová ve své práci přehledně představuje vybrané koncepty imigračních teorií, které se úzce pojí na imigrační a integrační politiky Francie. Patří mezi ně teorie národní identity, realismus (a neorealismus), liberalismus (a neoliberalismus), neoliberální institucionalismus, institucionální (a byrokratický) přístup a model domácí politiky (zájmových skupin a politických stran). In: Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 27.

⁴² Castles S., Miller M. J., *The age of migration : international population movements in the modern world* (London: Macmillan Press Ltd., 2014).

⁴³ Boswell C., „Theorizing Migration Policy: Is There a Third Way?“, *International Migration Review* 41, č. 1 (2007): 75-100, <https://www.ebsco.com/> (staženo 8. 1. 2015).

⁴⁴ Meyers E., „Theories of International Immigration Policy – A Comparative Analysis“, *International Migration Review* 34, č. 4 (2000): 1245-128, <http://www.jstor.org/> (staženo 25. 11. 2014).

⁴⁵ Viz příloha 2 v příloze. Barša, „Politická teorie multikulturalismu“.

⁴⁶ Viz příloha 3 v příloze. Biezeveld, Entzinger, „Benchmarking in Immigration Integration“.

⁴⁷ Bosswick, Heckmann, „Integration of migrants“.

⁴⁸ Heckmann F., Schnapper D. (eds.), *The Integration of Immigrants in European Societies. National Differences and Trends of Convergence* (Stuttgart: Lucius & Lucius, 2003).

⁴⁹ Viz příloha 4 v příloze.

⁵⁰ Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 36-39.

dimenzemi výše představenými. V této práci se však zabýváme pouze integrací na zde definované makroúrovni, která je zastoupená tzv. národními modely integrace.

1.2.3 Tradiční národní modely integrace přistěhovalců

V Evropě 60. – 80. let převládaly tři modely integrace,⁵¹ jež si zde představíme. První etnicko-exkluzivistický model⁵² je typický svým diferenčním vyčleněním určité sociální skupiny, jež se v historii týkala především tzv. hostujících dělníků. Tento model je typický pro Německo, které samotný koncept *gastarbeiterů* přineslo po druhé světové válce⁵³ do západní Evropy. Imigrace v tomto případě závisí na potřebách trhu práce a charakter pobytu přistěhovalců je vnímán pouze jako dočasný. Z tohoto hlediska se tedy předpokládá, že není nutné přistěhovalce integrovat, naopak, stát se snaží uchovat jejich identitu pro snadnější návrat zpět do země původu po ukončení pracovního kontraktu.⁵⁴

Pro výzkum této práce je však důležitý střet následujících dvou přístupů k integraci přistěhovalců: asimilace a multikulturalismu. Pro model multikulturalismu existují různé verze, s nimiž se můžeme v odborné literatuře setkat.⁵⁵ V souvislostech této práce zde představíme přístup Velké Británie, jakožto nejčastěji citovaného evropského představitele multikulturalismu.⁵⁶ Pro daný model je typická trvalá imigrace, kdy stát počítá s dlouhodobým

⁵¹ Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“, 35.

⁵² Modely odpovídající či podobné modelu zde popsanému se mohou lišit názvem. V angličtině se tak lze setkat s pojmy jako např. *model of differential exclusion*, *exclusionist model*, *separation model*, *guestworker model*.

⁵³ Barou J., *Europe, terre d'immigration. Flux migratoires et intégration* (Grenoble: Presse Universitaires de Grenoble, 2001), 40.

⁵⁴ Biezeveld, Entzinger, „Benchmarking in Immigration Integration“, 15.

⁵⁵ Multikulturalismus představuje základní kámen nejen politik, ale přímo i státní ideologie tradičně přistěhovaleckých zemí Nového světa, jako Kanada či Austrálie. Pojem multikulturalismus je také poprvé oficiálně definován v roce 1971 při vytváření politik vůči imigrantům a menšinám v Kanadě. Jak však Vermeulen a Penninx zmiňují, pluralismus a multikulturalismus v těchto zemích představuje odlišný model v porovnání s evropským, na který se chceme v této práci zaměřit, vzhledem k teritoriálnímu omezení na Evropu. U tohoto modelu se dále nejčastěji setkáváme s názvem *pluralistic* či *multicultural model*, ale také např. v případě Velké Británie také *ethnic minorities model*. In: Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“, 36. Biezeveld, Entzinger, „Benchmarking in Immigration Integration“, 15. Vermeulen, Penninx, „Immigrant Integration“, 1, 3.

⁵⁶ Různí autoři dále také uvádějí jako prototypy multikulturalismu v Evropě například Nizozemsko (Duncan a Tatari, Doomernik či Vink) či Švédsko (Carrera či Vermeulen a Penninx). Podle Biezevelda a Entzingerova však oba státy uplatňovaly multikulturní politiky pouze po určité období, přičemž od tohoto modelu nyní obě země postupně upouští. V souvislostech této práce daný argument koresponduje s faktem zavádění prvků modelu občanské integrace v obou zemích, které může znamenat návrat k asimilaci podle teorie R. Brubakera. Více in: Carrera, „A Comparison of Integration Programmes in the EU“, 2. Doomernik J., „The State of Multiculturalism in the Netherlands“, *Canadian Diversity / Canadian Diversité* 4, č. 1 (2005): 32-35 <http://www.ebsco.com/> (staženo 24. 5. 2014). Duncan, Tatari, „Immigration and Muslim Immigrants“, 177. Biezeveld, Entzinger, „Benchmarking in Immigration Integration“, 14. Vermeulen, Penninx, „Immigrant Integration“, 1-2. Vink M. P.,

pobytem přistěhovalců. Z toho důvodu je imigrant akceptován jako plnohodnotný člen společnosti, přičemž jeho rozdílná kultura je vnímána pozitivně, neboť posiluje multikulturní charakter společnosti. Stát proto podporuje zachování jednotlivých kultur.⁵⁷ Toto ponechání kulturní odlišnosti je však podmíněno respektováním nadřazené anglické kultury a harmonickým soužitím jednotlivých komunit. Přistěhovalci by pak měli být následně integrováni do společnosti ne jako jednotlivci, ale skrze svou etnicko-kulturní skupinu či komunitu.⁵⁸

Poslední, asimilační model stojí na naprosto opačném pólu přístupu k přistěhovalcům jak vůči britskému, tak i německému systému. Základní jednotku integrace totiž představuje jednotlivci, přičemž stát odmítá jakékoliv oficiální uznání menšin – jednoduše nepřiznává jakékoliv rozdíly mezi občany na základě rasy, etnika⁵⁹ či náboženství.⁶⁰ Přistěhovalcké komunity tak nejsou uznány jako relevantní entita v dané společnosti, oproti multikulturnímu přístupu. Naopak, od imigrantů se očekává jejich asimilace do většinové společnosti.⁶¹ Po splnění podmínky, že přijmou dominantní kulturní vzorce dané země, by měli být přistěhovalci vnímáni státem jako stálí a rovnoprávní členové společnosti. Myšlenka jednoty a nedělitelnosti francouzského národa patří mezi důležité charakteristiky utvrzující asimilační model.⁶² Francouzské pojetí asimilace má zároveň představovat universalistické řešení integrace přistěhovalců, které nerozeznává rozdíl mezi lidmi kvůli jejich původu.⁶³

1.2.4 Model občanské integrace

První zemí, která uvedla integrační praktiky dnes považované za model občanské integrace v praxi, se stalo Nizozemsko se zákonem *Law on Civic Integration of Newcomers* přijatým

„Dutch ‚Multiculturalism‘ Beyond the Pillarisation Myth“, *Political Studies Review* 3 (2007): 337. Dostupné na: <http://edge.ua.edu/wpcontent/uploads/2013/07/Maarten-Vink.pdf> (staženo 24. 5. 2014).

⁵⁷ Biezeveld, Entzinger, „Benchmarking in Immigration Integration“, 14.

⁵⁸ Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“, 33, 36.

⁵⁹ Duncan, Tatari, „Immigration and Muslim Immigrants“, 184. Jackson P. I., Parkes R., „Globalization and the Securitization of Immigration Policy Competing Influences on Immigrant Integration Policy in Germany, France, Britain and the United States“, *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge* 4, speciální číslo (léto 2006): 136, <http://www.ebsco.com/> (staženo 20. 6. 2014).

⁶⁰ Schain M. A., „Managing Difference: Immigrant integration Policy in France, Britain, and the United States“, *Social Research* 77, č. 1 (2010): 207 <https://www.ebsco.com/> (staženo 28. 1. 2015).

⁶¹ Biezeveld, Entzinger, „Benchmarking in Immigration Integration“, 14.

⁶² Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“, 36.

⁶³ Favell A., *Philosophies of integration. Immigration and the idea of citizenship in France and Britain* (Hampshire: Palgrave, 2001), 4, 8. Jackson, Parkes, „Globalization and the Securitization“, 136.

v roce 1998.⁶⁴ Právě ten je vnímán jako přelomový odklon od multikulturalismu v integračních politikách Nizozemska. Duncan a Tatars dokonce tvrdí, že tento obrat představuje přechod k asimilačním praktikám a že „nizozemská občanská integrace“ se stala modelem pro Evropu, když různé státy začaly přebírat některé části této nové politiky.⁶⁵ Block a Bonjour následně potvrzují, že zavádění nových opatření občanské integrace vlády odůvodňují odkazem na jejich využívání u sousedů.⁶⁶ Svou roli sehrála i harmonizace migračních politik na úrovni EU.⁶⁷ Šíření modelu se tak rozmohlo po celé západní i severní Evropě. Nyní proto můžeme využití prvků občanské integrace sledovat v téměř všech imigračních evropských zemích, jako je Francie, Nizozemsko, Německo či Dánsko,⁶⁸ některé prvky přejala i země jako Belgie, Rakousko či Švédsko a další.⁶⁹

Vzhledem k charakteru modelu občanské integrace jako novinky nelze zatím najít jeho ucelený teoretický popis v rámci imigračních či integračních konceptů, jako tomu je u tradičních národních modelů integrace, lze však najít reflexi modelu v současné akademické debatě. Podle Carrery a Wiesbrock představuje občanská integrace „organizaci integračních kurzů či uvítacích/orientačních programů, testů a kontraktů“, v jejímž rámci musí přistěhovalci „demonstrovat, že znají, chápou a respektují historii a instituce přijímající společnosti, spolu se společně sdílenými hodnotami (a symboly) národního státu, v některých případech i s těmi evropskými“. Dále také zmiňují, že se jedná o „novou diskurzní linii, zamýšlející skrytý ty nejspornější klasické logiky asimilace či akulturace“.⁷⁰

Z analýzy akademické debaty, zabývající se modelem občanské integrace a představené již v úvodu práce, pak vyplývají následující důležité charakteristické rysy modelu. Hlavním předmětem občanské integrace je zavedení integračních či „uvítacích“ programů,⁷¹ jejichž součástí bývá podpis integrační smlouvy s imigrantem, zavedení jazykových kurzů a především pak tzv. občanských kurzů, které mají imigrantovi pomoci pochopit hodnoty národa jako

⁶⁴ Zákon zavádí povinnou 600hodinovou výuku nizozemštiny a nizozemské kultury pro imigranty mimo EU. In: Entzinger H., „The Rise and Fall of Multiculturalism: the Case of the Netherlands“, in: *Toward Assimilation and Citizenship: Immigrants in Liberal Nation-States*, ed. Joppke C., Morawska E. (New York: Palgrave Macmillan, 2003), 77.

⁶⁵ Duncan, Tatars, „Immigration and Muslim Immigrants“, 174, 178.

⁶⁶ Block, Bonjour, „Fortress Europe or Europe of Rights?“, 216-219.

⁶⁷ Více viz kapitola 2.3.2 *Evropské imigrační a integrační politiky*.

⁶⁸ Více in: Block, Bonjour, „Fortress Europe or Europe of Rights?“. Carrera, Wiesbrock, „Civic Integration of Third-Country Nationals“.

⁶⁹ Block, Bonjour, „Fortress Europe or Europe of Rights?“. Carrera, „A Comparison of Integration Programmes in the EU“. Bieveveld, Entzinger, „Benchmarking in Immigration Integration“, 17. Joppke, „Do Obligatory Civic Integration Courses for Immigrants in Western Europe further Integration?“.

⁷⁰ Carrera, Wiesbrock, „Civic Integration of Third-Country Nationals“, 3.

⁷¹ *Introduction or orientation programmes*. In: Carrera, Wiesbrock, „Civic Integration of Third-Country Nationals“, 3.

historie, národní instituce či kulturní tradice. Součástí občanského integračního programu jsou testy, které mají ověřit dostatečnou znalost jazyka i občanských hodnot. Pokud imigrant v testu neuspěje, programy zavádějí také systém sankcí. Důležitým charakterem všech těchto požadavků je zavedení povinnosti vůči imigrantovi. Dané uvítací programy však nejsou zaměřené na všechny imigranty, jelikož každý stát si sám nastavuje zaměření na vybrané skupiny i určení výjimek. Zajímavým prvkem občanské integrace je dále její vnější dimenze neboli tzv. „integrace ze zahraničí“.⁷² Většina autorů argumentuje, že vzhledem k povaze občanské integrace se stávají daná opatření nástrojem imigrační kontroly a integrace tak získává novou, zatím nepoznanou roli. S takto definovanými typickými rysy modelu občanské integrace bude výzkum pracovat v následujících kapitolách.

1.2.5 Teorie o návratu asimilace

Rogers Brubaker, profesor sociologie na University of California v Los Angeles, rozvíjí ve svém článku z roku 2001⁷³ teorii o návratu asimilace. Ve své práci analyzuje přístupy k integraci přistěhovalců tří zemí: Francie, Německo a USA. Autor tvrdí, že země západní Evropy zažily v 80. – 90. letech (a v případě USA v letech 1965-1985) tzv. „diferenciální přístup“⁷⁴ ve svých integračních politikách. Tento diferenciální přístup spočívá v nahlížení na imigraci jako na rozdílnou kulturu, kterou je nutné z různých důvodů zachovat, tedy neasimilovat. Lze shrnout, že se tento přístup blíží multikulturalismu.

Ve Francii je podle autora tento diferenciální obrat citelný v 70. a 80. letech, kdy v diskuzích o integraci přistěhovalců převládá heslo *droit à la différence*, tedy právo na odlišnost. Jak však sám autor zmiňuje, jednalo se spíše o silnější rétoriku než reálné uplatnění v politikách. Prostředí pro návrat asimilace tak podle Brubakera v případě Francie nastal již na konci 80. let, kdy byl termín nahrazován novými pojmy, jako *droit à la ressemblance* či *droit à l'indifférence*. Návrat asimilace je sice podle autora nejvýraznější ve francouzském případě, Brubaker jej však identifikuje i v německých či amerických integračních politikách. V případě Německa autor obhajuje proces „návratu“ asimilace tím, že

⁷² *Integration Abroad*. Carrera a Wiesbrock ve své práci rozlišují interní dimenzi občanské integrace, která probíhá na území přijímajícího státu, a externí dimenzi, která přenáší opatření občanské integrace do země původu imigranta ještě před jeho odjezdem. In: Carrera, Wiesbrock, „Civic Integration of Third-Country Nationals“.

⁷³ Brubaker, „The return of assimilation?“.

⁷⁴ *Differentialist discourse*

i přes silnou tradici diferenciálního přístupu v integračních politikách začalo Německo od 90. let zavádět asimilační praktiky.⁷⁵ V americkém případě následně Brubaker tvrdí, že v odborném výzkumu převládal asimilační diskurz do 60. let, kdy nastal, vlivem vnějších událostí, obrat k pluralistickému, tedy diferenciálnímu nahlížení na integraci přistěhovalců. Od roku 1985 se však podle autora začíná v americké vědě objevovat obnovený zájem o asimilační přístup k integraci.

Na základě těchto tří případů dochází autor k závěru, že oblast integračních politik konce 20. století zažívá mírný návrat k asimilaci – ovšem ne jako „návrat ke starým špatným dnům arogantní asimilace“, ale jako k přeměněnému konceptu. Pro jednoduché shrnutí, tento nový koncept představuje asimilaci jako proces integrace, připodobnění, ve kterém jsou imigranti chápáni jako aktivní subjekty, ovšem ne jakožto jedinci, nýbrž ve smyslu vícegenerační imigrační populace. Dále integrace imigrantů v tomto pojetí nepředstavuje jednoduchý jednosměrný proces, nýbrž zahrnuje vícero hledisek z různých oblastí. Jedná se tak o komplexnější proces, než je původní význam asimilace jako konečného stavu absolutní absorpce jedince, který představuje pasivní objekt integrace do většinové, kulturně nadřazené společnosti. Brubakerovo pojetí obou konceptů znázorňuje podrobněji příloha 5.

Mezi slabiny dané teorie patří nesourodý výběr případů. Brubaker ve své práci vysvětluje, že nejbližší návratu asimilace je Francie, nejméně Německo, přičemž USA se vyskytuje mezi těmito dvěma případy. Následně autor tvrdí, že v případě Francie a USA se opravdu jedná o návrat asimilace, ne jen o pokračování nastoleného trendu. V německém případě uznává, že se jedná pouze o mírný návrat asimilace, přičemž se nedá ani mluvit o tomto trendu jako o „návratu“, vzhledem k tradičně diferenciálním přístupům integračních politik Německa. Další nekoherence teorie spočívá v posuzování daných případů z různých hledisek: veřejné debaty (Francie), veřejných politik (Německo) a odborného výzkumu (USA). I přes tyto nedostatky je však přínosné zkoumat podle této teorie možný asimilační charakter nově aplikovaných politik v Evropě. Brubaker sice nepředstavuje jediného autora, který takto o asimilačních praktikách v dnešní době uvažuje,⁷⁶ nicméně jako jediný přináší diskutabilní

⁷⁵ Mezi tyto politiky Brubaker zařadil zjednodušení podmínek naturalizace či změnu přidělení občanství z *ius sanguinis* na *ius soli* (ovšem za přísně určených podmínek).

⁷⁶ Dle Bosswicka a Heckmanna využívá a vyzývá koncept asimilace více autorů, kromě Brubakera i Bade a Bommes, Esser či Entzinger. O asimilačním charakteru nových integračních praktik od počátku nového tisíciletí se zmiňují i Baršovi, Duncan a Tatari či Carrera a Wiesbrock. In: Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“, 47. Bosswick, Heckmann, „Integration of migrants“, 5. Carrera, Wiesbrock, „Civic Integration of Third-Country Nationals“, 3. Duncan, Tatari, „Immigration and Muslim Immigrants“, 174, 178.

a ověřitelnou teorii. Kritéria výzkumu, tedy za jakých podmínek, předpokladů a jakým způsobem bude tato teorie zkoušena, přiblíží následující kapitola.

1.3 Metodologie

Nyní je nutné propojit uvedené teorie a koncepty do metodologického rámce, který má přiblížit právě tato kapitola.⁷⁷ Práce slouží jako instrumentální jednopřípadová studie, jejímž předmětem výzkumu je evropský specifický model integračních politik nazývaný občanská integrace. Zvolený případ výzkumu následně představuje model občanské integrace ve Francii. Teritoriálně se tedy výzkum zaměřuje na Francii jakožto zkoumaný případ členského státu EU. Časové rozmezí je omezeno na období let 2002-2012, a to z více důvodů. Mezi první patří politické souvislosti vybraného případu, neboť právě v tomto období vládla ve Francii nepřetržitě pravice, jež vyhrála jak prezidentské, tak parlamentní volby v roce 2002 a 2007. Zároveň během tohoto období Francie zásadně proměnila svůj přístup k integraci přistěhovalců a začala aplikovat model občanské integrace. Tím zvolené období odpovídá i Brubakerově teorii.

Pro zkoumání platnosti teorie o návratu asimilace je nutné vzít v potaz období, v němž Brubakerova studie vyšla, tedy rok 2001. Na začátku 21. století se prvky občanské integrace teprve vytvářely, Brubaker již ve své teorii nazačil podmínky, z nichž tyto tendence mohou vycházet. Lze tak, v návaznosti na tuto teorii, předpokládat, že současné trendy v integračních politikách v Evropě svědčí o návratu asimilačních praktik. Hlavní teze pak vztahuje tento předpoklad i na nový model občanské integrace, jehož prvky se začínají užívat v integračních politikách čím dál více evropských států. V návaznosti na danou tezi má práce za cíl zodpovědět výzkumnou otázku, jaký vykazuje občanská integrace, jakožto nový model integrace přistěhovalců v Evropě, charakter v rámci integračních politik Francie. Pokud se na případě Francie potvrdí, že prvky občanské integrace představují asimilační charakter integračních politik, lze předpokládat, že stejné tendence nastávají i v ostatních zemích, které opatření modelu občanské integrace využívají. Na výzkum by se tak dalo navázat výzkumem dalších případů z evropského prostředí.

⁷⁷ Tato práce vychází z metodologie zpracované P. Drulákem a kolektivem. In: Drulák P., *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (Praha: Portál, 2008).

1.3.1 Kritéria výběru předmětu, případu a zkoumaných dat

Důvody výběru modelu občanské integrace jakožto předmětu výzkumu jsou především jeho aktuálnost a kontroverznost. Tento typ integračních politik totiž rozdmýchává na odborné půdě diskuze, neboť právě model občanské integrace může představovat výsledek úporných snah států zejména severní a západní Evropy, jež se s imigrací dlouhodobě potýkají, o nalezení úspěšného modelu integrace přistěhovalců. Práce má za úkol zjistit, zda tento model představuje pokračování asimilační tradice, či zda, pojato v širších souvislostech, se v daném modelu neobjevují i prvky dalších integračních modelů, především pak multikulturalismu.

Dalším důležitým kritériem daného výzkumu je výběr případu Francie. Práci by sice mohl být vyčítán právě výběr Francie, neboť daný případ může být vnímán jako specifický, a tudíž by jeho zkoumání nemuselo vést k závěrům aplikovatelným na širší celek, nicméně následující skutečnosti uvádějí adekvátní důvody pro takový výběr. Samotný případ byl totiž vybrán na základě analýzy sekundární literatury, ve které Francie figuruje nejen jako prototyp asimilačních praktik v evropském prostředí, ale také jako důležitý aktér v oblasti jak aplikace nových integračních politik, tak i jejich propagace na úrovni EU.⁷⁸ Práce zároveň bere v potaz rysy specifické pouze pro francouzský případ v souvislosti s přijímáním opatření typu občanské integrace. Vzhledem k uplatňování těchto opatření ve více státech Evropy představuje Francie pouze příklad členské země EU, vybraný na základě logických souvislostí s asimilační tradicí integračních politik. Tato jednopřípadová studie by tak mohla být odrazem k širšímu výzkumu na poli Evropské unie ohledně nového fenoménu občanské integrace, a to nejen za účelem potvrzení či vyvrácení zde využitě teorie, ale i ohledně dalších otázek, jež z tohoto výzkumu vyplynou.

Vzhledem k nesourodému výběru hledisek zkoumaných případů v Brubakerově teorii je nutné ujasnit výběr zkoumaných dat a práci s nimi v tomto výzkumu. Práce si definuje jako jasný důkaz o návratu asimilačních tendencí přímo praktikované politiky, které jsou ztělesněné přijatými zákony. Výzkum se však nezaměřuje ani na uvedení či fungování integračních politik v praxi, ani na politický či jiný diskurz. Přijaté zákony sice pochází z velké části z dílny

⁷⁸ Dle Carrery a Guild se Francie snažila např. původním návrhem Evropského paktu o přistěhovalectví a azylu, jež prosazovala v rámci svého předsednictví Radě v roce 2008, včlenit důležité prvky občanské integrace do důležitého, i když právně nezávazného dokumentu EU. V konečné verzi paktu byla však nakonec zmínka o zavádění integračních smluv pro imigranty vyjmuta. Více in: Carrera S., Guild E., „The French Presidency’s European Pact on Immigration and Asylum: Intergovernmentalism vs. Europeanisation? Security vs. Rights?“, *CEPS Policy Brief*, č. 170, září 2008. Dostupné na: <http://www.ceps.eu/> (staženo 3. 12. 2014).

jednotlivých ministerstev (vnitřní či imigrace), jejich základ je však často ovlivněn názory vládních poradních orgánů. Návrhy zákona jsou následně také značně modifikovány při čtení a hlasování obou parlamentních komor. Proto byly zákony vybrány jako základní zdroj pro výzkum práce, neboť se jedná o nejpřímější důkaz politických snah nejen vlády, ale i parlamentu, tedy všech zvolených legislativních i exekutivních zástupců Francie jako celek. Zajímá nás tak pouze oficiální, normativní přístup státu.

Pro zkoumání modelu občanské integrace ve Francii tak výzkum pracuje především s primárními zdroji. Nejedná se však pouze o analýzu textu samotných zákonů, ale i o sledování přípravných parlamentních zpráv či komisních a parlamentních debat, které ucelují celkový informační přehled o přijímaných změnách. Mezi další primární zdroje, doplňující informace k přijatým zákonům, patří i dokumenty vládních organizací, jako Vysoký úřad pro integraci (HCI)⁷⁹ aj., zabývajících se integrací přistěhovalců a majících tak vliv na tvorbu těchto politik. To vše, jak bylo již výše indikováno, zkoumá práce v rozmezí let 2002-2012.

Nakonec si také vydefinujeme, co není cílem této práce. Mimo rámec práce se nachází hodnocení úspěšnosti integračních politik⁸⁰ či posuzování úspěšnosti modelů multikulturalismu versus asimilace.⁸¹ Práce dále nebude objasňovat vznik politik s prvky občanské integrace, který vědecká obec také aktuálně diskutuje. Jedná se o rozsáhlou debatu, v jejímž středu soupeří teorie evropské integrace supranacionalismu a intergovernmentalismu, jak bylo zmíněno již v úvodu práce. Vznik politik občanské integrace tak nebude součástí výzkumu z toho důvodu, že se jedná především o vědecké pole evropské integrace, nikoliv migrace. Pokrytí celkového přístupu EU vůči integračním politikám také nepatří do rámce této práce, nicméně nalezneme zde stručný úvod ohledně vlivu integračních politik EU na politiky na národní úrovni.

⁷⁹ *Haut conseil à l'intégration*

⁸⁰ Na evropské úrovni se objevují snahy vyvinout systém indikátorů, které jsou schopny měřit úspěšnost různých integračních politik. Jedná se především o indikátory MIPEX (*Migrant Integration Policy Index*), ale i další autoři se snaží přinést návrhy na jiné systémy indikátorů, jako např. Goodman, který ve svých pracích rozvíjí *Civic Integration Index* (CIVIX). In: Goodman S. W., „Integration Requirements for Integration's Sake? Identifying, Categorising and Comparing Civic Integration Policies“, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36, č. 5 (2010): 753-772, <http://www.ebsco.com/> (staženo 13. 12. 2014). Goodman S. W., „Measurement and Interpretation Issues in Civic Integration Studies: A Rejoinder“, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 38, č. 1 (2012): 173-186, <http://www.ebsco.com/> (staženo 13. 12. 2014). Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 49-51.

⁸¹ Např. Barša či Duncan a Tatari, kteří předpokládají, že jediný udržitelný model integrace přistěhovalců je britské pojetí multikulturalismu. Otázku úspěšnosti asimilačních či multikulturálních praktik je však postavena mimo rámec této práce. In: Barša, „Politická teorie multikulturalismu“, 222. Duncan, Tatari, „Immigration and Muslim Immigrants“.

1.3.2 Kritéria výzkumu

Nakonec je nutné jasně vydefinovat kritéria, podle kterých výzkum bude pracovat se zkoumanými daty. Pro definici kritérií výzkumu a detailní hodnotící stupnice vychází práce z analýzy teoretických konceptů představených výše.⁸² Vychází nám tak několik rovin, které protínají integraci přistěhovalce, představené následujícími osmi aspekty integrace, rozdělenými do tří dimenzí integrace:

Tabulka 1: Aspekty a dimenze integrace – výzkumná kritéria

Dimenze integrace	Aspekty
Kulturní dimenze	1) Vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu
	2) Podpora státu odlišným kulturám
	3) Jazyková politika státu
	4) Náboženská politika státu
Sociální dimenze	5) Základní jednotka procesu integrace přistěhovalců
	6) Role přistěhovalců v procesu jejich integrace
Občansko-politická dimenze	7) Přístup státu k odlišným etnikům
	8) Přístup státu k integračním politikám (tvorba, realizace, vyhodnocení)

(Zdroj: autorka.)

Ve výzkumu není speciálně reflektována ekonomická rovina. Důvodem je fakt, že všechny integrační politiky jakéhokoliv charakteru cílí na ekonomickou integraci imigrantů na hostitelském trhu práce, přičemž tyto snahy nenesou ani jasně asimilační, multikulturální, či jiné prvky. Pokud výzkum modelu občanské integrace ve Francii narazí na zmínky ohledně pracovní sféry života přistěhovalce, bude tato oblast hodnocena jako součást sociální dimenze integrace, tak jako uvádí ve svých pracech Barša⁸³ či Biezeveld a Entzinger.⁸⁴

Pro posouzení charakteru politik určíme dále hodnotící stupnici kvalitativního charakteru, a to pro každý aspekt zvlášť. Jako výchozí body hodnocení jsou zvoleny dva tradiční integrační modely:⁸⁵ asimilace (ve smyslu původního konceptu asimilace dle

⁸² Více viz kapitola 1.2.2 *Teoretické koncepty migrace, imigrace a integrace*.

⁸³ Barša, „Politická teorie multikulturalismu“.

⁸⁴ Biezeveld, Entzinger, „Benchmarking in Immigration Integration“.

⁸⁵ Podrobněji viz kapitola 1.2.3 *Tradiční národní modely integrace imigrantů*.

Brubakera) a multikulturalismus.⁸⁶ Tyto dva modely, jasně určující charaktery integračních politik a zároveň jasně se proti sobě vymezující, jsou postaveny na opačné póly hodnotící stupnice. Představují tak dané modely v jejich nejideálnější, a tedy i nejextrémnější teoretické podobě. Zde popsanou hodnotící stupnici lze definovat následovně:

⁸⁶ Model etnicko-exklusivistický nebude ve výzkumu brán v potaz z důvodu úplného opuštění daného přístupu v Evropě, na rozdíl od zbylých dvou, které stále zůstávají v centru debat ohledně přístupu k integraci přistěhovalců v Evropě.

Tabulka 2: Základní hodnotící stupnice výzkumu

Základní hodnotící stupnice výzkumu			
<i>Dimenze integrace</i>	<i>Aspekty</i>	<i>Multikulturalismus</i>	<i>Asimilace</i>
<i>Kulturní dimenze</i>	1) <i>Vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu</i>	Kultury přistěhovalců obohacují hostitelskou kulturu a jsou vítané.	Hostitelská kultura vždy zůstává naprosto nadřazená jakýmkoliv cizím vlivům; stát netoleruje jiné kultury.
	2) <i>Podpora státu odlišným kulturám</i>	Stát oficiálně uznává odlišné kultury a podporuje jejich udržování. Jejich podpora se uskutečňuje aktivním způsobem, a to na lokální úrovni státu (obec, regiony). Kulturní menšiny disponují autonomií a jsou oficiálně zahrnuté do sociálních i politických struktur státu.	Stát oficiálně neuznává žádné menšiny, což vede k nulové podpoře ze strany státu ani k oficiálnímu zahrnutí kulturních menšin na politické či sociální úrovni.
	3) <i>Jazyková politika státu</i>	Stát oficiálně uznává odlišné jazyky a podporuje jejich udržování. Jejich podpora se uskutečňuje aktivním způsobem, a to na lokální úrovni státu (obec, regiony). Jazykové menšiny disponují autonomií a jsou oficiálně zahrnuté do sociálních i politických struktur státu.	Stát oficiálně neuznává užívání odlišných jazyků a striktně vyžaduje užívání oficiálního státního jazyka, což vede k nulové podpoře ze strany státu ani k oficiálnímu zahrnutí jazykových menšin na politické či sociální úrovni.
	4) <i>Náboženská politika státu</i>	Stát oficiálně uznává odlišná náboženství a podporuje jejich udržování. Jejich podpora se uskutečňuje aktivním způsobem, a to na lokální úrovni státu (obec, regiony). Náboženské menšiny disponují autonomií a jsou oficiálně zahrnuté do sociálních i politických struktur státu.	Stát oficiálně neuznává žádné menšiny, což vede k nulové podpoře ze strany státu ani k oficiálnímu zahrnutí náboženských menšin na politické či sociální úrovni.

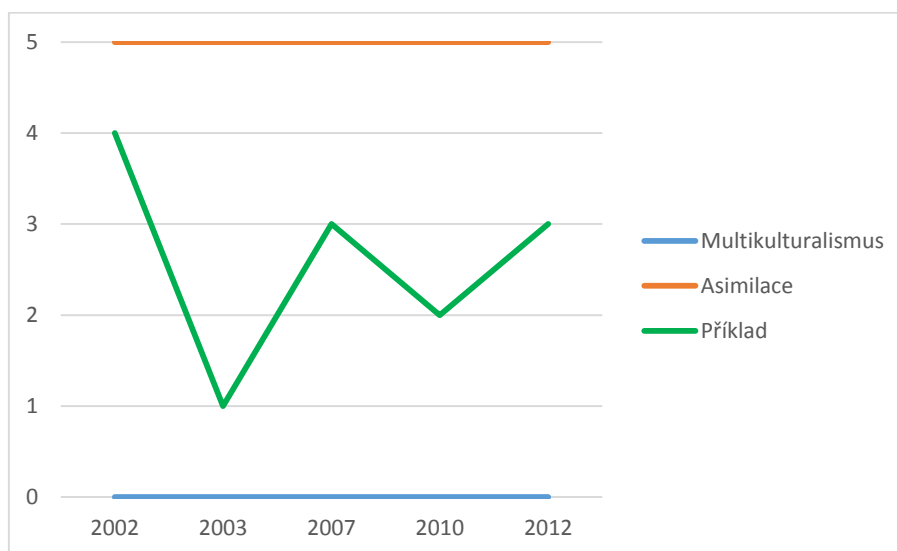
<i>Dimenze integrace</i>	<i>Aspekty</i>	<i>Multikulturalismus</i>	<i>Asimilace</i>
<i>Sociální dimenze</i>	5) <i>Základní jednotka procesu integrace přistěhovalců</i>	Integrace přistěhovalců probíhá v rámci jejich menšinových komunit a skrze integraci těchto komunit jako celku do hostitelské společnosti.	Integrace přistěhovalců probíhá na individuální úrovni a odděleně od okolního prostředí.
	6) <i>Role přistěhovalců v procesu jejich integrace</i>	Přistěhovalec je vnímán jako aktivní činitel, který může sám ovlivnit průběh integrace svými rozhodnutími.	Přistěhovalec je vnímán jako pasivní příjemce integračních politik bez jakéhokoliv vlivu na proces integrace.
<i>Občansko-politická dimenze</i>	7) <i>Přístup státu k odlišným etnikům</i>	Stát oficiálně uznává odlišná etnika a podporuje jejich udržování. Jejich podpora se uskutečňuje aktivním způsobem, a to na lokální úrovni státu (obec, regiony). Etnické menšiny disponují autonomií a jsou oficiálně zahrnuté do sociálních i politických struktur státu.	Stát oficiálně neuznává žádné menšiny, což vede k nulové podpoře ze strany státu ani k oficiálnímu zahrnutí etnických menšin na politické či sociální úrovni.
	8) <i>Přístup státu k integračním politikám (tvorba a realizace)</i>	Tvorba a realizace integračních politik probíhá velmi decentralizovaně, a to na lokální úrovni státu (obce, regiony).	Tvorba a realizace integračních politik probíhá zcela centralizovaně na centrální úrovni státu.

(Zdroj: autorka na základě analýzy teoretických konceptů.)

Pro určení kvalitativního hodnocení využijeme kvantitativního zápisu pro znázornění charakteru politik, a to přiřazením bodového hodnocení nula až pět po jednotkách, kde nula představuje maximální hodnotu multikulturalismu a pět naopak maximální hodnotu asimilace. Tento systém kvantitativního hodnocení uplatníme na každém aspektu integrace zvlášť. Detail převedení kvalitativního hodnocení na kvantitativní bodování u jednotlivých aspektů je k nahlédnutí v tabulkách 4-11.⁸⁷

Vybrané zákony jsou hodnoceny postupně dle časového měřítka. U každého zákona budou po základní analýze integračních politik Francie vybrána přijatá opatření typu občanské integrace. U nich jednotlivě určíme přesnou bodovou hodnotu každého aspektu. Hodnocení bude probíhat na základě obsahu přijatých zákonů a s nimi souvisejících dokumentů. Sloučením a zprůměrováním výsledků všech hodnocených aspektů následně získáme průměr celkového charakteru přijatého opatření. Výsledky jednotlivých opatření pak je opět možné zprůměrovat pro získání bodového charakteru celkové politiky přijaté daným zákonem. Za všechny zákony tak lze zobrazit celkový výsledek výzkumu kvantitativně v podobě grafu (viz níže příklad). Je nutné však zdůraznit, že se nejedná se o kvantitativní výzkum jako takový, ale pouze o kvantitativní vizualizaci kvalitativního výzkumu.

Graf 1: Příklad výsledku výzkumu

(Zdroj: autorka)

⁸⁷ Viz kapitola 3.1 *Hodnotící stupnice a případ Francie*.

V závěru výzkumu lze porovnat konečný výsledek charakteru integračních politik s Brubakerovým novým konceptem asimilace.⁸⁸ Brubaker předpokládá určitou změnu v asimilačních politikách, kterou lze promítnout do našeho kvantitativního vzorce na hodnotu tří bodů. Nové integrační politiky totiž podle něj nejsou ani zcela asimilační ve smyslu původního konceptu asimilace, ani zcela multikulturálního charakteru – jak vypovídají autorovy úvahy nad odvratem od diferenciálního (tedy multikulturálního) přístupu a návratem asimilace.

⁸⁸ Viz kapitola *1.2.5 Teorie o návratu asimilace* či příloha 5.

2 Imigrační a integrační politiky Francie

Následující část práce přináší základní vhled jak na integrační, tak imigrační politiky Francie, které analyzuje nejen v období vymezené pro samotný výzkum, ale také z historického hlediska. První část kapitoly se zaměří na politiky imigrační, neboť je pro analýzu integračních politik důležité znát i kontext imigračních politik. Druhá část pak již přibližuje samotné integrační politiky Francie a přináší jejich analýzu, která tvoří základ pro konečný výzkum integračních opatření s prvky občanské integrace. Třetí část kapitoly pak představí interní i externí souvislosti týkající se integračních politik Francie, které je nutné brát ve francouzském případě v potaz. Vzhledem k vybrané metodě výzkumu a zkoumaným datům se i tato kapitola zaměří především na přijatou legislativu v oblasti imigrace a integrace přistěhovalců.

2.1 Imigrační politiky Francie

Francie již od první poloviny 19. století představuje nejstarší imigrantskou zemi Evropy.⁸⁹ Jako první totiž zavedla jasnou legislativu týkající se imigrace, čímž vymezila moderní model přístupu k přistěhovalcům, který se po druhé světové válce šířil dále do celé Evropy.⁹⁰ Již během 19. století tvořili přistěhovalci důležitou složku společnosti pomáhající vytvářet francouzský národ a tento charakter společnosti je pro Francii typický dodnes. Vzhledem ke svým historickým zkušenostem a utváření národa samotného tak Francie patří mezi nejzkušenější imigrační státy Evropy v oblasti imigračních politik. Právě proto je nutné do analýzy integračních politik vložit i stručné shrnutí vývoje imigračních politik ve Francii, které s těmi integračními úzce souvisí. Kapitola je rozdělena na dvě části. První představí historický kontext imigračních politik Francie, druhá pak jejich vývoj ve zkoumaném období 2002-2012.

⁸⁹ Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“, 86.

⁹⁰ Noiriel G., *Population, immigration et identité nationale en France, XIXe - XXe siècle* (Paris: Hachette, 1992), 58.

2.1.1 Imigrační politiky Francie do konce 20. století

Imigraci do Francie lze rozdělit do několika hlavních etap podle příchodu různých imigračních vln. Jejich rozdělení se promítne i do struktury této kapitoly. První vlna přišla do Francie v době industrializační revoluce druhé poloviny 19. století, která je typická příchodem prvních zahraničních pracovníků. Následuje meziválečné období, které představuje etapu nejsilnější přítomnosti přistěhovalců ve Francii. Období druhé světové války však představuje významný předěl, jejíž konec odstartoval třetí imigrační vlnu, spadající do období poválečného boomeru (*Trente Glorieuses*) a typickou moderním typem zahraničních pracovníků. Předposlední imigrační vlna pak začala v době ekonomické krize po roce 1974 a její charakter přetrval až do 90. let 20. století, které je poznamenáno globalizací a především europeizací imigračních politik v rámci nově vytvořeného celku EU.

První vlna zahraničních pracovníků, která se ve Francii objevila v době industrializační revoluce, značně ovlivnila formování francouzského národa.⁹¹ S příchodem první světové války se i ve Francii, do té doby neutrální k přítomnosti cizinců, objevila vlna xenofobie,⁹² která se zaměřila především na občany z nepřátelených zemí, z nichž byli mnozí dokonce během války zatčeni a drženi v koncentračních táborech.⁹³ Po konci první světové války se však situace obrátila a přistěhovalci se v důsledku ztratit více jak 1,5 milionu francouzských mužů ve válce stali vítaným demografickým zdrojem francouzské populace.⁹⁴ Po první světové válce tak stát poprvé přišel s jasným plánem v oblasti imigrace, v rámci kterého se aktivně angažoval.⁹⁵ Jestliže se v rámci první vlny navýšil počet cizinců v letech 1851-1881 třikrát, stejným poměrem se počet zvýšil i po válce – ovšem za pouhých deset let (1921-1931).⁹⁶ V tomto

⁹¹ Vytváření francouzského národa a s ním související tradice asimilace ve Francii budou více přiblíženy v kapitole 2.3.1 *Historické kořeny francouzské tradice asimilace*.

⁹² Nejednalo se o první vlnu xenofobie; ta proběhla již v 80. letech 19. století, a to proti Belgičanům v důsledku ekonomické krize. Ovšem v případě druhého desetiletí 20. století se poprvé jednalo o hrozbu vlasti, kterou bylo nutné bránit. Nacionalismus tak sehrál v tomto období značnou roli v přístupu k cizincům v zemi. In: Noiriel G., *Le creuset français. Histoire de l'immigration XIXe-XXe siècle* (Paris: Editions du Seuil, 2006), 250-258.

⁹³ Weil P., *Qu'est-ce qu'un Français?* (Paris: Gallimard, 2004), 102.

⁹⁴ Nutné je brát v potaz nejen otce rodin, ale také mladé bezdětné muže. In: Noiriel, „Population, immigration et identité nationale en France“, 51.

⁹⁵ Lequin Y. (ed.), *Histoire des étrangers et de l'immigration en France* (Paris: Larousse, 2006), 289.

⁹⁶ V roce 1851 žilo na území Francie 400.000 cizinců, v roce 1881 už 1.100.000, v roce 1921 počet zůstává na 1 milionu cizinců, ovšem narůstá na 3 miliony v roce 1931. In: Noiriel, „Population, immigration et identité nationale en France“, 61.

období Francie v nárůstu počtu příchozích cizinců předčila Spojené státy americké, čímž se zařadila na první světovou příčku v oblasti imigrace.⁹⁷

S příchodem ekonomické krize ve 30. letech, která zapříčinila vysokou nezaměstnanost, se ve Francii opět zvedla vlna nevole vůči zahraničním pracovníkům, jež měla za následek zpřísnění imigračních podmínek. Od roku 1934 zastavila francouzská vláda příchod nové imigrace⁹⁸ a poprvé také začala nejen vyzývat k návratům do vlasti, ale tyto návraty i organizovat.⁹⁹ S vypuknutím druhé světové války se ovšem přístup státu obrátil, neboť francouzská vláda potřebovala zajistit dostatečnou pracovní i vojenskou sílu. S podrobením se Německu v roce 1940 byl zaveden režim Vichy, který zcela přerušil republikánské tradice a zavedl nový systém přístupu k cizincům, typický heslem „Francie sama sobě“.¹⁰⁰ Probíhaly revize statusů naturalizací provedených od roku 1927,¹⁰¹ cizinci byli rekrutováni do zvláštního pracovního režimu a političtí uprchlíci, především Španělé, byli zbaveni ochranného statusu a nuceně vraceni zpět do vlasti.¹⁰² Po vyhlášení provizorní vlády generálem Charlesem de Gaullem v září 1944 byl však status uprchlíků ihned opět zaveden, a to i pro zneprátelené národy. Zároveň byl v roce 1945 založen Francouzský úřad pro ochranu uprchlíků a osob bez státní příslušnosti (OFPRA),¹⁰³ existující dodnes.

Konec druhé světové války přinesl třetí etapu imigrace do Francie. Vzhledem k vysoké ztrátě především mladé mužské populace a snížení počtu cizinců¹⁰⁴ přiřadil de Gaulle imigraci vysokou prioritu.¹⁰⁵ V tomto duchu byly přijaty i dekrety z 18. října a 2. listopadu 1945, jež ve své základní podobě, i když mnohokrát modifikované, existovala až do roku 2004.¹⁰⁶ Dekrety nově definovaly cizince, upravovaly přístup k francouzskému občanství a liberalizovaly podmínky vstupu a pobytu cizinců ve Francii.¹⁰⁷ Dále také vznikl nový Národní

⁹⁷ Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“, 88. Noiriel, „Population, immigration et identité nationale en France“, 53.

⁹⁸ Weil, „Qu'est-ce qu'un Français?“, 132.

⁹⁹ Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 359.

¹⁰⁰ Ibidem, 371.

¹⁰¹ Celkově bylo francouzské občanství odebráno 15.000 cizincům, především židům-cizincům a Italům, kteří byli následně vydáni nacistům. In: Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 373.

¹⁰² Weil P., *La France et ses étrangers. L'aventure d'une politique de l'immigration de 1938 à nos jours* (Paris: Gallimard, 2004), 52-63.

¹⁰³ *Office français de protection des réfugiés et apatrides*

¹⁰⁴ Počet cizinců se snížil z 3 milionů z doby před vypuknutím války na necelých 1,5 milionu, a to především v důsledku německého a vichystického režimu. Weil, „La France et ses étrangers“, 68.

¹⁰⁵ Ibidem.

¹⁰⁶ Dekret z 2. listopadu 1945 byl nahrazen dekretem z 24. listopadu 2004, tzv. CESEDA (*Code de l'entrée et du séjour des étrangers et de l'asile*). In: Masquet B. (ed.), *Politique de l'immigration* (Paris: La Documentation française, 2006), 25.

¹⁰⁷ Weil, „La France et ses étrangers“, 79. „Chronologie: histoire de l'immigration en dates“, duben 2012. Dostupné na: oficiální webové stránky Direction de l'information légale et administrative, <http://www.vie-publique.fr/politiques-publiques/politique-immigration/chronologie-immigration/> (staženo 28. 10. 2015).

úřad pro imigraci (ONI),¹⁰⁸ jehož hlavním úkolem bylo organizovat přísun pracovních sil ze zahraničí a být tak prostředníkem mezi zaměstnavatelem a zahraničním pracovníkem.¹⁰⁹

Poválečná imigrační politika let 1945-1975 je poznamenána příchodem především zahraničních pracovníků v dnešní podobě. Jejich přístup na francouzský pracovní trh a do francouzské společnosti měl být vládou jasně kontrolován a určován. Francie proto uzavírala bilaterální dohody o pracovní migraci do Francie se zeměmi původu přistěhovalců. Podobné dohody zavírala francouzská vláda již před druhou světovou válkou, a to především s jihoevropskými a slovanskými zeměmi, do té doby tradičními zeměmi původu přistěhovalců ve Francii. Nově se ale po válce vláda zaměřila i na oblast středozemí.¹¹⁰ Díky tomu se rozšířil okruh zdrojů francouzské imigrace,¹¹¹ což následně ovlivnilo složení samotné francouzské populace i její kultury do budoucna. Dekolonizace po roce 1960 v subsaharské Africe následně ještě více diverzifikovala zdroje imigrace do Francie. V období *Trente Glorieuses* se tak Francie velmi aktivně angažovala v problematice imigrace a bylo přijato velké množství imigračních zákonů, které zde však nebudeme představovat v plné šíři. Mezi důležité kroky této doby ale patří založení Fondu sociálních akcí pro zahraniční pracovníky a jejich rodiny (FAS)¹¹² v roce 1958, který měl v první řadě pomáhat alžírským (a následně dalším) zahraničním pracovníkům a jejich rodinám v sociální sféře života. Dále byla také založena nevládní organizace na právní podporu zahraničních pracovníků, tzv. Skupina pro informování a podporu imigrantů (GISTI), také existující dodnes.¹¹³

Rok 1974 přinesl zásadní zlom v přístupu francouzského státu k imigraci. Předěl toho roku ale nebyl způsoben jen ekonomickou krizí. Charakter nového přístupu k imigraci ovlivnily i výsledky prezidentských voleb z roku 1974, které vyhrál Giscard d'Estaing. Po jeho zvolení byly zavedeny nové principy imigrační politiky Francie, typické úzkou osobní spoluprací státního imigračního tajemníka přímo s prezidentem.¹¹⁴ Toto předposlední období imigračních vln do Francie je charakteristické zastavením pracovní migrace. Nová pravicová vláda, vedená

¹⁰⁸ *Office national de l'immigration*

¹⁰⁹ Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 385.

¹¹⁰ Velkou kapitolu v problematice imigrace této doby tvoří otázka Alžírsko; země, která vzhledem k historickým vazbám na metropolitní Francii měla vždy zajištěný speciální přístup a jednání u francouzské vlády. Ovšem vzhledem k rozsáhlosti tohoto složitého tématu není předmětem práce se podrobně zabývat vztahy Francie a Alžírsko a vývojem speciálních imigračních politik Francie vůči této maghrebské zemi.

¹¹¹ Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 386.

¹¹² *Fonds d'action sociale pour les travailleurs immigrés et leurs familles*

¹¹³ *Groupe d'information et de soutien aux travailleurs immigrés*

¹¹⁴ Až do této doby byla otázka imigrace držena v rukou především jednotlivých ministerstev, ať již práce, sociálních věcí či vnitra. In: Weil, „La France et ses étrangers“, 118-121. Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 463.

Jacquesem Chiracem, se brzy po svém zvolení zasadila o dočasné zastavení pracovní imigrace.¹¹⁵ I rodinná migrace byla v červenci 1974 také zastavena, ovšem po různých legislativních změnách byl zákaz rodinného sjednocení nakonec zrušen.¹¹⁶ 70. léta tak zásadně proměnila složení francouzské populace, neboť se sjednocením rodiny zahraničního pracovníka migranta, do této doby chápaného jako dočasného přistěhovalce, došlo k dlouhodobému usazování rodin, které byly z velké části muslimského původu.¹¹⁷ Nově se tak otevřela problematika integrace nových obyvatel Francie, především pak dětí přistěhovalců, ať již narozených ve Francii či příšlých s rodinou.

Určitá změna restriktivního přístupu pravicové vlády 70. let přišla s novými volbami v roce 1981, jež vyhrála imigraci pozitivně nakloněná levice v čele s novým prezidentem Françoisem Mitterrandem. Restriktivní Bonnetův zákon, přijatý v roce 1980,¹¹⁸ byl zmírněn a zároveň bylo zrušeno další pravicové opatření zavádějící finanční pomoc pro návrat.¹¹⁹ Nová vláda přišla také s výjimečnou regularizací nelegálních přistěhovalců, příchozích před 1. lednem 1981.¹²⁰ Dalším výrazným krokem tohoto období bylo přijetí tzv. zákona Dufoix dne 17. července 1984, který zavedl reformu typů oprávnění k pobytu a zredukoval jejich počet na dva: na tzv. pobytovou kartu (*carte de séjour*) která opravňovala své držitele k pobytu ve Francii na rok s možností obnovy, a nově zavedenou tzv. rezidentní kartu (*carte de résident*), umožňující svým držitelům pobyt ve Francii na dobu deseti let, taktéž s možností obnovy.¹²¹

¹¹⁵ Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 462. Masquet, „Politique de l'immigration“, 6-9.

¹¹⁶ Nejprve byla rodinná migrace zastavena oběžníkem z 19. července 1974, který byl následně zrušen soudcem Palais Royal. Výnosem z 29. dubna 1976 bylo dokonce výslovně uznáno právo k pobytu rodinám zahraničních pracovníků. Výnosem z 10. listopadu 1977 byla však rodinná migrace znovu zastavena, a to na dobu určitou tří let. Ovšem i tento výnos byl zrušen Státní radou, a to na základě obecných principů preambule Ústavy z roku 1946, s odůvodněním, že i cizinci mají, stejně jako Francouzi, nárok na normální rodinný život. In: Masquet, „Politique de l'immigration“, 9-10.

¹¹⁷ Weil, „La France et ses étrangers“, 146.

¹¹⁸ Posledními kroky restriktivní pravicové vlády vůči imigraci bylo přijetí Bonnetova zákona 10. ledna 1980 modifikujícího dekret z roku 1945, a to zpřísněním opatření vůči nelegální migraci, vstupu na území Francie, zadržení a vyhoštění nelegálních migrantů. In: „Chronologie: histoire de l'immigration en dates“, *Vie Publique*.

¹¹⁹ Mezi typická restriktivní opatření přijatá v druhé polovině 70. let se řadí, kromě omezování rodinné migrace, také zavedení tzv. návratové pomoci (*aide aux retours*) a opatření ohledně tzv. nucených návratů (*retours forcés*), jejichž iniciátorem byl tehdejší státní tajemník Lionel Stoléro. In: Masquet, „Politique de l'immigration“, 11-13.

¹²⁰ Náročný proces regularizace byl nakonec dokončen v roce 1983 a přinesl oprávnění k pobytu či pracovní oprávnění 130.000 původně nelegální příchozím migrantům. In: Masquet, „Politique de l'immigration“, 205-219.

¹²¹ Tento zlomový zákon byl přijat po tzv. pochodu Beurů (*marche des beurs*), neboli druhé generace maghrebských přistěhovalců, kteří na podzim 1983 došli pěšky z Marseille do Paříže přesvědčit o svých právech prezidenta, který je přijal v Elysejském paláci 3. prosince 1983 a vyslechl jejich žádost o zavedení povolení k pobytu na 10 let. In: Masquet, „Politique de l'immigration“, 254.

S návratem pravicové vlády po volbách v roce 1986, které odstartovaly první období kohabitace ve Francii, je znatelný návrat k represivnímu přístupu k imigraci. Tzv. první Pasquův zákon z 9. září 1986 navrhl tvrdá opatření k vyhnání a zpřísnující podmínky ke vstupu do Francie či k získání rezidentní karty.¹²² Znovuzvolení Mitterranda v roce 1988 a vytvoření nové levicové vlády se prezident zasadil o revizi Pasquova zákona, a to skrze nový zákon z 2. srpna 1989, zvaného Joxe dle tehdejšího ministra vnitra.¹²³ Pierre Joxe zároveň poprvé zavedl dialog s islámskou veřejností, a to v návaznosti na šátkovou aféru roku 1989 a objevení dopadu islámské kultury potomků přistěhovalců na kulturu francouzskou.¹²⁴

Devadesátá léta představují začátek posledního období francouzské imigrace. Tato etapa je nejvíce poznamenána procesem komunitarizace imigračních politik smlouvou z Maastrichtu roku 1993 a zavedením Schengenského prostoru roku 1995. Evropská integrace tak velkou měrou určila vízovou a azylovou politiku, včetně systému hraničních kontrol.¹²⁵ Přesto i toto období přineslo mnoho legislativních změn v oblasti imigrace, iniciované zájmy francouzské vlády, jež v roce 1993 opět připadla po legislativních volbách pravici. Ministr vnitra Charles Pasqua tak využil nové příležitosti pro zavedení dalších restriktivních opatření, jež se nesly v duchu nového diskurzu tzv. nulové imigrace (*immigration zéro*).¹²⁶

V roce 1998 pak byly přijaty poslední dva významné zákony ohledně imigrace: zákony pojmenované po svých autorech Guigou a Chevènement. Zákon Guigou z 16. března 1998 pozměnil občanský zákoník obnovením principu *ius soli* a tím zavedením rovnováhy mezi principy práva krve a půdy.¹²⁷ Poslední zákon Chevènement, přijatý dne 11. května 1998 a týkající se podmínek vstupu a pobytu cizinců, přinesl zrušení přístupu nulové imigrace.¹²⁸ Následné období let 1998-2002 představuje klidnější roky bez větších zásahů do existující legislativy týkající se imigrace – až do doby nových voleb a příchodu Nicolase Sarkozyho do úřadu ministra vnitra.

¹²² Masquet, „Politique de l’immigration“, 16.

¹²³ Ibidem, 286.

¹²⁴ Jedná se o první šátkovou aféru v historii Francie, kdy tři studentky střední školy v Creil byly ze školy vyloučeny z důvodu nošení muslimského šátku a odmítnutí si jej sundat během výuky. In: Lequin, „Histoire des étrangers et de l’immigration en France“, 475.

¹²⁵ Masquet, „Politique de l’immigration“, 288-289.

¹²⁶ Druhý Pasquův zákon byl přijat 24. srpna 1993. Tento rozsáhlý zákon zasáhl do podmínek udělení práva k pobytu, vyhnání, pozměnil trestní i občanský zákoník či zákoník sociální bezpečnosti a pomoci. Zároveň vůbec poprvé zavedl do dekretu z roku 1945 opatření týkající se azylu. In: Masquet, „Politique de l’immigration“, 19. Lequin, „Histoire des étrangers et de l’immigration en France“, 478.

¹²⁷ Lequin, „Histoire des étrangers et de l’immigration en France“, 483.

¹²⁸ Masquet, „Politique de l’immigration“, 21.

2.1.2 Imigrační politiky Francie v letech 2002-2012

V roce 2002 proběhly jak prezidentské volby, jež vyhrál Chirac, tak legislativní, které opět vynesly pravici k moci. Velmi výraznou postavou, ovlivňující imigrační politiku, se stal v Chiracově volebním období Nicolas Sarkozy, který zastával funkci ministra vnitra v letech 2002-2004 a 2005-2007.¹²⁹ Právě pod jeho taktovkou nabraly imigrační – a především integrační – politiky nový, jasně definovaný směr. Již v roce 2003 přijala vláda dva zákony, upravující imigrační a azylovou politiku. Zákon z 26. listopadu 2003,¹³⁰ známý jako první Sarkozyho zákon, se zaměřil především na boj proti neregulárnímu přistěhovalectví, mj. omezením možností rodinné migrace či uzavírání smíšených manželství. Sarkozyho zákon také zpřísnil podmínky vstupu a získání povolení k pobytu zavedením podmínky pětiletého pobytu, místo původních třech, pro získání rezidentní karty s 10letým povolením k pobytu ve Francii. Druhou oblast zákona tvořila reforma tzv. dvojího trestu (*double peine*), tedy kombinace sankcí vyhoštění a zákazu vstupu na území Francie. Třetí osu zákona pak představují opatření týkající se integrace regulárních přistěhovalců, jež si podrobněji představíme později. Ohledně azylové politiky byl pak přijat 10. prosince 2003 zákon,¹³¹ který také zavedl restriktivní přístup vůči azylovému řízení a který učinil z OFPRA¹³² jedinou platformu posuzování azylových žádostí.¹³³

V roce 2005 vznikla nová instituce Národní agentura pro přijímání cizinců a migraci (ANAEM),¹³⁴ založená zákonem o plánování sociální soudržnosti¹³⁵ za účelem sloučení již existujících institucí Úřadu mezinárodní migrace (OMI)¹³⁶ a Služby sociální pomoci

¹²⁹ Ve třetí Raffarinově vládě získal Sarkozy post ministra financí (březen-listopad 2004), k postu ministra vnitra se dostal až v červnu 2005 s nominací nové vlády Villepina. Ovšem tento roční odstup od vnitroministerského postu neznamenal zásadní odklon od imigračního kurzu jím nastaveného v roce 2002. In: Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 87.

¹³⁰ *Loi n° 2003-1119 du 26 novembre 2003 relative à la maîtrise de l'immigration, au séjour des étrangers en France et à la nationalité*, JORF n° 274, 27. 11. 2003.

¹³¹ *Loi n° 2003-1176 du 10 décembre 2003 modifiant la loi n° 52-893 du 25 juillet 1952 relative au droit d'asile*, JORF n° 286, 11. 12. 2003.

¹³² *Office français de protection des réfugiés et apatrides*, založený 1952. In: oficiální webové stránky OFPRA, <https://www.ofpra.gouv.fr/fr/1-ofpra/presentation-generale> (staženo 8. 11. 2015).

¹³³ Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 491-92. „Cinq lois sur l'immigration en sept ans“, *L'Express*, 28. 9. 2010. Dostupné na: http://www.lexpress.fr/actualite/politique/cinq-lois-sur-l-immigration-en-sept-ans_923187.html (staženo 8. 11. 2015).

¹³⁴ *Agence nationale de l'accueil des étrangers et des migrations*

¹³⁵ *Loi n° 2005-32 du 18 janvier 2005 de programmation pour la cohésion sociale*, JORF n° 15, 19. 1. 2005.

¹³⁶ *Office des migrations internationales*. OMI převzal v roce 1988 roli svého předchůdce ONI, který byl založen v roce 1945 jako první instituce oficiálně se zabývající pracovní migrací a její organizací. In: *Rapport d'information n° 47 fait au nom de la commission des finances (I) sur l'Office français de l'immigration et de l'intégration (OFII)*, Karoutchi R. (rapporteur), Sénat, octobre 2012, 7. Dostupné na: <http://www.senat.fr/rap/r12-047/r12-047.html> (staženo 16. října 2014).

emigrantům (SSAE).¹³⁷ Nově tak měla existovat jediná organizace, zabývající se přijetím nově přichozích přistěhovalců do Francie a jejich integračními smlouvami se státem, jež zákon také zavedl na celé území Francie, i když nepovinně.¹³⁸ Imigrantů se týká třetí část zákona o plánování sociální soudružnosti, věnovaná podpoře rovných příležitostí; zbylé dvě části byly věnované mobilizaci zaměstnanosti a opatřením týkající se bydlení, které se také částečně týkají imigrantů (jako např. výstavba nových sociálních bytů),¹³⁹ nejedná se však o výlučné zaměření na tuto část francouzské populace.

Otázka rovnosti a boje proti diskriminaci se v roce 2005 stala silným tématem. V červnu 2005 nová vláda spustila projekt založení muzea imigrace, které otevřelo své brány v roce 2007,¹⁴⁰ ve stejném roce pak byl založen i Vysoký úřad pro boj proti diskriminaci a pro rovnost (HALDE).¹⁴¹ Jasně viditelným důkazem aktuálnosti a citlivosti otázky diskriminace přistěhovalců ve Francii se ale staly především bouře na předměstí Paříže a dalších velkých měst, které ilustrovaly frustraci zejména druhé generace přistěhovalců z neúspěšné integrace do francouzské společnosti.¹⁴² Nepokoje trvaly zhruba tři týdny na podzim 2005 a přinesly rychlé kroky ze strany vlády, jako např. vyhlášení stavu nouze,¹⁴³ plán soudružnosti, zřízení prefektur pro rovnost příležitostí, uvolnění 100 milionů eur pro občanské asociace pomáhající udržovat sociální vztahy v postižených čtvrtích atd.¹⁴⁴ Mezi dalšími kroky, které lze vnímat jako důsledek nepokojů, bylo založení Národní agentury pro sociální soudružnost a rovné

¹³⁷ *Service Social d'Aide aux Émigrants*. SSAE byl založený v roce 1926. In: Rapport d'information n° 47, Karoutchi, 7.

¹³⁸ *Ibidem*, 7-9.

¹³⁹ „Loi du 18 janvier 2005 de programmation pour la cohésion sociale“, *Vie publique*, 2. 11. 2004. Dostupné na: <http://www.vie-publique.fr/actualite/panorama/texte-vote/loi-du-18-janvier-2005-programmation-pour-cohesion-sociale.html> (staženo 1. 12. 2015).

¹⁴⁰ Myšlenka založení muzea prezentujícího historii imigrace a kultur přistěhovalců ve Francii sahá až do 90. let 20. století, šířeji se však ujala až díky zapojení projektu vytvoření *Cité nationale de l'histoire de l'immigration* do politického programu Chiraca. In: oficiální webové stránky *Musée de l'histoire de l'immigration*, <http://www.histoire-immigration.fr/la-cite/historique-du-projet> (staženo 8. 11. 2015).

¹⁴¹ *Haute autorité de lutte contre les discriminations et pour l'égalité*

¹⁴² Impulz k nepokojům dala smrt dvou mladých Francouzů cizineckého původu, kteří se 27. října při útěku před policií skryli do elektrického transformátoru, kde byli zabiti elektrickým proudem. První bouře proběhly na periferiích Paříže v Clichy-sous-Bois a Montfermeil a po několika dnech se rozšířily do celé Francie, především do velkých měst Lyonu a Toulouse. Hlavním důvodem nepokojů byly špatné vztahy mezi potomky přistěhovalců a policií a následná frustrace z problémové integrace do společnosti. In: Mauger G., „Les raisons et les causes de l'émeute de novembre 2005“, *Huffington Post*, 13. 11. 2013. Dostupné na: http://www.huffingtonpost.fr/gerard-mauger/les-raisons-et-les-causes-de-lemeute-de-novembre-2005_b_4259589.html (staženo 8. 11. 2015). Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 494.

¹⁴³ Stav nouze trval 8. – 17. listopadu 2005. In: Gintrand F., „Gestion politique des émeutes urbaines (en 2005 et 2010) : la question cruciale du qui dit quoi“, *Le Fil de l'Opinion*, 31. 8. 2010. Dostupné na: <http://lefildeleopinion.com/2010/08/31/la-repartition-des-roles-entre-president-et-premier-ministre-lors-des-emeutes-de-2005-et-2010/#.Vj9h1noveW8> (staženo 8. 11. 2015).

¹⁴⁴ Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 494.

příležitosti (ACSE),¹⁴⁵ zákonem pro rovné příležitosti přijatého v březnu 2006,¹⁴⁶ jež měla být zodpovědná za aktivity dané oblasti v postižených čtvrtích.¹⁴⁷

Sarkozy, známý tvrdou rétorikou vůči přistěhovalcům¹⁴⁸ však i nadále pokračoval v restriktivním přístupu k imigraci. Již v létě 2005 přišel ministr vnitra s novým pojetím imigrační politiky, které charakterizoval jako přechod od „imigrace trpěné k imigraci vybrané“.¹⁴⁹ Přesně v tomto duchu také připravil tzv. druhý Sarkozyho zákon, který byl i přes veškeré protesty a živé debaty¹⁵⁰ přijat 24. července 2006.¹⁵¹ *Immigration choisie*, neboli vybraná imigrace, se stala heslem vlády pro zavedení opatření, jež podala v Sarkozyho návrhu zákona. Zákon dal přednost kvalifikované pracovní síle a intelektuální vrstvě cizinců a naopak ztěžoval vstup a pobyt hlavnímu proudu imigrace, tedy imigraci rodinné.¹⁵² Podle parlamentní zprávy senátora Buffeta tvořila pracovní migrace pouhých 5 % přistěhovalců, zatímco migrace za účelem rodinného sjednocení (přičemž i migranti této kategorie mají oprávnění k vykonávání profesní aktivity, tedy zaměstnání) se týká 75 % imigrantů ročně. Společně se žadateli o azyl a uprchlíky tvořila tzv. „oprávněná“ migrace (jež má ze zákona nárok na usazení se ve Francii) celých 85 % migrace.¹⁵³ A právě tento nepoměr chtěla vláda svým přístupem *immigration choisie* změnit.

V prvním případě tak zákon zavedl nová pravidla pro studenty,¹⁵⁴ nový typ povolení k pobytu¹⁵⁵ (tzv. kartu „dovedností a talentu“)¹⁵⁶ či seznam sektorů pro náběr zahraničních

¹⁴⁵ *Agence nationale pour la cohésion sociale et l'égalité des chances*

¹⁴⁶ *Loi n° 2006-396 du 31 mars 2006 pour l'égalité des chances*, JORF n° 79, 2. 4. 2006.

¹⁴⁷ „Loi du 31 mars 2006 pour l'égalité des chances“, *Vie Publique*, 24. 4. 2006. Dostupné na: <http://www.vie-publique.fr/actualite/panorama/texte-vote/loi-du-31-mars-2006-pour-egalite-chances.html> (staženo 12. 11. 2015).

¹⁴⁸ Svým projevem z léta 2005 zachyceným kamerou ohledně nutnosti „vyčištění Kärcherem“ periferijního města Paříže Courneuve od „lůzy“ rozpoutal Sarkozy vášnivé debaty ohledně integrace přistěhovalců a jejich potomků do francouzské společnosti. In: Hugues B., „D'Argenteuil à Bobigny, les visites de Sarkozy en banlieue“, *Le Figaro*, 24. 11. 2009. Dostupné na: <http://www.lefigaro.fr/politique/2009/11/24/01002-20091124ARTFIG00435-d-argenteuil-a-bobigny-les-visites-de-sarkozy-en-banlieue-.php> (staženo 8. 11. 2015). Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 494.

¹⁴⁹ Sarkozy 9. června 2005 prohlásil na shromáždění UMP ohledně imigrace: „Je veux passer d'une immigration subie à une immigration choisie“. In: „L'intégralité du discours de Nicolas Sarkozy“, *L'Observateur politique*, 9. 6. 2005. Dostupné na: <http://tempsreel.nouvelobs.com/politique/20050609.OBS9574/l-integralite-du-discours-de-nicolas-sarkozy.html> (staženo 8. 11. 2015).

¹⁵⁰ Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 90.

¹⁵¹ *Loi n° 2006-911 du 24 juillet 2006 relative à l'immigration et à l'intégration*, JORF n° 170, 25. 7. 2006.

¹⁵² *Projet de loi n° 2986 relatif à l'immigration et à l'intégration*, Assemblée nationale, mars 2006. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/12/pdf/projets/pl2986.pdf> (staženo 4. 12. 2015).

¹⁵³ *Rapport n° 371 fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de législation, du suffrage universel, du règlement et d'administration générale sur le projet de loi, adopté par l'Assemblée nationale, après déclaration d'urgence, relatif à l'immigration et à l'intégration*, Buffet F.-N. (rapporteur), Sénat, mai 2006, 21. Dostupné na: <http://www.senat.fr/rap/105-371-1/105-371-11.pdf> (staženo 25. 11. 2015).

¹⁵⁴ Vědecké a intelektuální vrstvě imigrace je věnována celá Hlava II zákona č. 2006-911, jež není předmětem podrobného hodnocení našeho výzkumu.

¹⁵⁵ Art. 15 de la loi n° 2006-911.

¹⁵⁶ *Carte „compétences et talents“*

pracovníků.¹⁵⁷ Všechny výše uvedené změny usnadňovaly přístup cizinců, jichž se opatření týká, do Francie. Na druhé straně pak zákon zpřísnil pravidla především pro rodinnou migraci, smíšená manželství či ohledně zisku rezidentní karty, jež si představím níže. Zákon se dále zaměřil na boj proti ilegální imigraci, jež byla vnímána jako výsledek přístupu nulové imigrace 90. let.¹⁵⁸ Problém byl v té době nově spojován především se zámořskými regiony, kde byla situace ilegální imigrace nejvýznamnější.¹⁵⁹

Vítězství Sarkozyho v prezidentských volbách roku 2007 nad socialistickou kandidátkou Royal¹⁶⁰ a potvrzení legitimacy pravicové vlády v následných legislativních volbách zajistilo pokračování Sarkozyho imigračního politického přístupu. S první vládou Françoise Fillona¹⁶¹ bylo založeno nové Ministerstvo imigrace, integrace, národní identity a rozvoje,¹⁶² jež dostal do rukou Brice Hortefeux. Nové ministerstvo tak pod svou taktovku získalo všechny oblasti týkající se imigračních politik, jež byly až doteď pod záštitou různých ministerstev. Mělo se tak zaměřit kromě oblastí zmíněných v jeho samotném názvu i na politiku azylu, převzalo záštitu nad organizacemi jako ANAEM či OFPRA.¹⁶³ Jednou z nových priorit, které měly spadat pod pravomoci ministerstva, se stal i rozvoj a spolupráce se zeměmi původu imigrantů, a to za účelem efektivnější kontroly přílivu migrace.¹⁶⁴

¹⁵⁷ Profesioním aktivitám se věnuje celá Hlava III zákona č. 2006-911, jež není předmětem podrobného hodnocení našeho výzkumu.

¹⁵⁸ *Rapport n° 3058 fait de la commission des Lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République sur le projet de loi n°2986, relatif à l'immigration et à l'intégration*, Mariani T. (rapporteur), Assemblée nationale, avril 2006, 13. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/12/pdf/rapports/r3058.pdf> (staženo 21. 11. 2015).

¹⁵⁹ Zámořským departmentům se věnuje Hlava VI zákona č. 2006-911, jež není předmětem podrobného hodnocení našeho výzkumu.

¹⁶⁰ Sarkozy zvítězil 53,06 % oproti Royal s 46,94 %. In: „Elections présidentielles de 2007“, oficiální webové stránky *France Politique*, <http://www.france-politique.fr/election-presidentielle-2007.htm> (přístup 9. 11. 2015).

¹⁶¹ Vláda existovala pouhý měsíc, 18. května – 18. června 2007. In: Assemblée nationale, *Les gouvernements et les Assemblées parlementaires sous la Ve République 1958-2009*, janvier 2009. Dostupné na: oficiální stránky *Assemblée nationale*, http://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/collection/2_2emepartie.asp#jpr3 (staženo 8. 11. 2015).

¹⁶² *Ministre de l'immigration, de l'intégration, de l'identité nationale et du codéveloppement*. Jedná se o první ministerstvo svého charakteru v historii Francie, v březnu 2008 změnilo jméno na Ministerstvo imigrace, integrace, národní identity a solidárního rozvoje (*Ministre de l'immigration, de l'intégration, de l'identité nationale et du développement solidaire*) a existovalo do podzimu 2010. In: Assemblée nationale, *Les gouvernements et les Assemblées parlementaires sous la Ve République 1958-2009*, janvier 2009. Lafitte P., „Exit le ministère de l'Immigration“, *France24*, 15. 11. 2010. Dostupné na: <http://www.france24.com/fr/20101115-fini-ministere-immigration-besson-hortefeux-interieur-identite-nationale-asile-competence-henry> (staženo 9. 11. 2015).

¹⁶³ *Rapport n° 470 fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de législation, du suffrage universel, du Règlement et d'administration générale sur le projet de loi, adopté par l'Assemblée nationale, après déclaration d'urgence, relatif à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile*, Buffet F.-N. (rapporteur), Sénat, septembre 2007, 24. Dostupné na: <http://www.senat.fr/rap/106-470/106-4701.pdf> (staženo 26. 11. 2015).

¹⁶⁴ *Rapport n° 160 fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République sur le projet de loi (n° 57) relatif à la maîtrise de l'immigration, à*

Ještě tentýž rok byl přijat další kontroverzní zákon, tzv. zákon Hortefeux, pojmenovaný po svém autorovi.¹⁶⁵ Tento zákon se zaměřil především na imigraci za účelem rodinného sjednocení, pro které zavedl značně restriktivní integrační opatření. Ta ovšem představíme podrobněji v následujících kapitolách, neboť daná opatření již zasahují do modelu občanské integrace. Horkou debatu přinesla ale i část zákona zavádějící testy DNA pro žadatele o rodinné sjednocení, kteří jsou příslušníky států neexistujících či vykazujících „nedostatky“.¹⁶⁶ Tato legislativní změna byla nakonec zrušena Ústavní radou.¹⁶⁷ Zákon také zavedl nové povolení k pobytu, tzv. trvalou rezidentní kartu (*carte de résident permanent*). Nové trvalé povolení k pobytu mohl získat držitel rezidentní karty při obnově svého povolení.¹⁶⁸

Následující rok 2008 se nesl v duchu europeizace imigračních a integračních politik, a to především z důvodu francouzského předsednictví Evropské radě v druhé polovině roku 2008. Již před převzetím předsednictví bylo jisté, že francouzské hlavní zájmy (řízené Sarkozym) se zaměří mj. i na otázku harmonizace imigračních a integračních politik. Vznikl tak návrh na Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu, značně inspirovaný právě francouzskou legislativou, a to především v oblasti pracovní imigrace (zaměření na vysoce kvalifikovanou pracovní sílu), integračních opatření (zaměření na znalost jazyka a hodnot přijímající společnosti)¹⁶⁹ či přístupu k rodinnému sjednocování.¹⁷⁰ Pakt, přijatý Evropskou radou v říjnu 2008,¹⁷¹ však představuje pouze politický, nikoliv právně závazný dokument EU, který slouží členským státům k orientaci v použití imigračních a integračních opatření a orgánům EU k orientaci pro víceleté programy v oblasti imigrace (více viz níže).

V roce 2009 vystřídal Hortefeuxe ve funkci ministra imigrace Eric Besson, který přišel ještě tentýž rok s plánem veřejné debaty ohledně národní identity. Tato tzv. velká debata (oficiálně označovaná jako *grand débat*), otevřená 2. listopadu 2009 a trvající tři měsíce, byla organizovaná na úrovni prefektur ve všech departementech a pomocí internetového portálu,

l'intégration et à l'asile, Mariani T. (rapporteur), Assemblée nationale, septembre 2007, 31. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/rapports/r0160.asp> (staženo 26. 11. 2015).

¹⁶⁵ *Loi n° 2007-1631 du 20 novembre 2007 relative à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile*, JORF n° 270, 21. 11. 2007.

¹⁶⁶ „(...) dans lequel l'état civil présente des carences (...)“. Art. 13 de la loi n° 2007-1631.

¹⁶⁷ *Conseil constitutionnel*. In: „Loi du 20 novembre 2007 relative à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile“, *Vie Publique*, 21. 11. 2007. Dostupné na: <http://www.vie-publique.fr/actualite/panorama/texte-vote/loi-du-20-novembre-2007-relative-maitrise-immigration-integration-asile.html> (staženo 9. 11. 2015).

¹⁶⁸ Art. 17 de la loi n° 2007-1631.

¹⁶⁹ V návrhu Paktu také figurovalo zapojení integračních smluv, nakonec se však od tohoto kroku ustoupilo. In: Carrera, Guild, „The French Presidency's European Pact on Immigration and Asylum“, 5.

¹⁷⁰ *Ibidem*, 1, 4.

¹⁷¹ Rada Evropské unie, *Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu*, Brusel, září 2008. Dostupné na: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=CS&f=ST%2013440%202008%20INIT> (staženo 7. 11. 2015).

za tímto účelem vytvořeným.¹⁷² Debatou měla francouzská společnost nejen reflektovat, co pro její příslušníky znamená „být Francouzem“, ale také podat zpětnou vazbu ohledně integračních opatření,¹⁷³ tehdy se týkajících především smlouvy o přijetí a integraci (CAI).¹⁷⁴ Debata však žádné převratné výsledky nepřinesla,¹⁷⁵ kromě toho, že se jednalo o první veřejnou debatu nad národní identitou Francouzů, odsuzovanou akademickou obcí (stejně jako existence ministerstva pro imigraci).¹⁷⁶ Zrušení ministerstva pro imigraci a přenesení jeho kompetencí pod ministra vnitra, tehdy tedy opět do rukou Hortefeuxe, je ovšem také možné považovat za jeden z důsledků debaty.¹⁷⁷

Posledním zásadním krokem pětiletého prezidentského období Sarkozyho se stal imigrační zákon přijatý 16. června 2011.¹⁷⁸ Ani tento poslední legislativní dokument neupustil od restriktivního přístupu, nastoleného od roku 2002. Zákon měl především vnést do francouzské legislativy opatření vycházející z evropských směrnic ohledně navrácení cizinců do země původu,¹⁷⁹ sankčního režimu vůči neregulární migraci¹⁸⁰ a zavedení tzv. modré karty pro vysoce kvalifikované pracovníky ze třetích zemí.¹⁸¹ Především skrze modrou evropskou kartu získala francouzská vláda nástroj upřednostňující migraci chtěnou, kterou

¹⁷² Ministère de l'Intérieur, „Eric Besson ouvre le grand débat sur l'identité nationale“, 2. 11. 2009. Dostupné na: <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/fr/Archives/Les-archives-du-Cabinet-de-M.-Eric-Besson-2009-2010/Les-actualites-du-Cabinet-de-M.-Eric-Besson-2009-2010/Novembre-2009/Eric-BESSON-ouvre-le-grand-debat-sur-l-identite-nationale> (staženo 9. 11. 2015). „Chronologie: histoire de l'immigration en dates“, *Vie Publique*.

¹⁷³ Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 97.

¹⁷⁴ *Contrat d'accueil et d'intégration*

¹⁷⁵ Jediná konkrétní opatření vyplývající z této „velké debaty“ se týkala vzdělání a školních zařízení, jako např. umístění francouzské vlajky na každé budově školy, vyvěšení Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1789 v každé třídě či zavedení „sešitu občana“ (*carte du jeune citoyen*) pro žáky a posílení občanské výchovy.

In: „Identité nationale : les petites mesures du grand débat“, *Le Monde*, 8. 2. 2010. Dostupné na: http://www.lemonde.fr/societe/article/2010/02/08/identite-nationale-les-petites-mesures-du-grand-debat_1302499_3224.html (staženo 9. 11. 2015).

¹⁷⁶ Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 97.

¹⁷⁷ Lafitte P., „Exit le ministère de l'Immigration“, *France24*, 15. 11. 2010.

¹⁷⁸ *Loi n° 2011-672 du 16 juin 2011 relative à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité*, JORF n° 0139, 17. 6. 2011.

¹⁷⁹ *Directive 2008/115/CE du Parlement européen et du Conseil du 16 décembre 2008 relative aux normes et procédures communes applicables dans les États membres au retour des ressortissants de pays tiers en séjour irrégulier*, JO L 348/98, 24. 12. 2008. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:0107:FR:PDF> (staženo 9. 11. 2015).

¹⁸⁰ *Directive 2009/52/CE du Parlement européen et du Conseil du 18 juin 2009 prévoyant des normes minimales concernant les sanctions et les mesures à l'encontre des employeurs de ressortissants de pays tiers en séjour irrégulier*, JO L 168/24, 30. 6. 2009. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0052&from=fr> (staženo 9. 11. 2015).

¹⁸¹ *Directive 2009/50/CE du Conseil du 25 mai 2009 établissant les conditions d'entrée et de séjour des ressortissants de pays tiers aux fins d'un emploi hautement qualifié*, JO L 155/17, 18. 6. 2009. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0050&from=FR> (staženo 9. 11. 2015).

představuje vysoce kvalifikovaná pracovní síla.¹⁸² Autoři¹⁸³ zákona zapojili do jeho obsahu i další opatření zpříšňující podmínky setrvání na území Francie, tedy obnovení povolení k pobytu, či obdržení francouzského občanství.¹⁸⁴ Na podzim oznámenou azylovou reformu¹⁸⁵ však již Sarkozyho vláda nestihla dokončit, neboť na jaře 2012 převzala vládu politická opozice v čele se současným socialistickým prezidentem Françoisem Hollandem.

2.2 Integrační politiky Francie

Pro výzkumné účely jsme v předešlých kapitolách přiblížili vývoj imigračních politik a imigrace obecně ve Francii. Nyní si za stejným účelem představíme samotné integrační politiky. I v oblasti integračních politik Francie si stručně představíme jejich historický vývoj, a to pro pochopení širších souvislostí samotné analýzy. Integrační politiky totiž nepředstavovaly až do roku 2002 příliš výrazné politické téma a byly považovány za součást imigračních politik. Shrnutím historického kontextu dojdeme k důvodům, proč je období 2002-2012 tak významným pro integrační politiky Francie. Následně tak provedeme analýzu integračních politik, které byly ve Francii aplikovány v letech 2002-2012. Tato analýza nám slouží jako základ, ze kterého následně vycházíme v konečném hodnocení výzkumu.

2.2.1 Integrační politiky Francie do konce 20. století

Přestože je Francie provázaná s imigrací již od dob starého královského režimu a přítomnost cizinců na jejím území představovala výzvu při tvoření francouzského národa, otázka integrace přistěhovalců jakožto oficiální politické strategie francouzské vlády se neobjevila dříve než v 70. letech 20. století. Důvod je jednoduchý – do ekonomické krize 70. let představovali

¹⁸² *Projet de loi n° 2400 relatif à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité*, Assemblée nationale, mars 2010, 3. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/projets/pl2400.pdf> (staženo 3. 12. 2015).

¹⁸³ Zákon z 16. června 2011 je pojmenovaný po jeho autorech Bessonovi (ministři imigrace, integrace, národní identity a solidárního rozvoje do března 2010), Hortefeuxovi (ministři vnitra do února 2011) a Guéantovi (následovníka Hortefeuxe).

¹⁸⁴ „Loi du 16 juin 2011 relative à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité“, *Vie Publique*, 17. 6. 2011. Dostupné na: <http://www.vie-publique.fr/actualite/panorama/texte-vote/loi-du-16-juin-2011-relative-immigration-integration-nationalite.html> (staženo 9. 11. 2015).

¹⁸⁵ „Claude Guéant annonce une réforme du droit d'asile“, *Le Monde*, 25. 11. 2011. Dostupné na: http://www.lemonde.fr/politique/article/2011/11/25/claude-gueant-annonce-une-reforme-du-droit-d-asile_1609352_823448.html (staženo 9. 11. 2015).

naprostou většinu přistěhovalců ve Francii zahraniční pracovníci, jejichž pobyt byl vnímán (a i oni sami jej tak vnímali) jako dočasný. Opatření integračního charakteru tak byla do té doby zaměřovaná především na ubytování a pracovní podmínky přistěhovalců.

Po druhé světové válce byli zahraniční pracovníci ubytovávaní zaměstnavateli nejčastěji ve speciálních hotelech pro zahraniční pracovníky, z nichž se postupně vyvinuly ubytovny zaměřené na životní styl mužů-pracovníků bez rodin, tzv. *foyers*. Ovšem z důvodu nedostatku míst začala v 50. letech vznikat tzv. *bidonville*. Tyto chudinské přistěhovalecké čtvrtě izolované na okrajích velkých měst, které žily vlastním životem, byly často rozděleny dle národností přistěhovalců a dlouhou dobu existovaly jako samostatné mikro-ekonomické celky. Na podporu problematického ubytování cizinců byl v roce 1958 založen nejen již výše zmíněný¹⁸⁶ FAS, ale v roce 1956 také Národní společnost pro výstavbu bydlení pro pracující (SONACOTRA),¹⁸⁷ organizace nabízející ubytování cizincům.¹⁸⁸

Socio-ekonomické problémy spojené s otázkou pracujících migrantů začaly narůstat s příchodem 60. let, kdy se komunističtí radní, v té době zvolení do funkce, začali zabývat problémem *bidonvilles*. Spustily se tak plány na výstavbu tzv. HLM¹⁸⁹ (domů určené pro rodiny s nižšími příjmy, především tak pro přistěhovalce) a nucené vysídlování chudinských čtvrtí do nově postavených čtvrtí HLM. Stát tak sice přezval aktivní roli pro zlepšení životních podmínek přistěhovaleckých rodin, které často žily v *bidonvilles* pod rouškou ilegality, nicméně následkem přelidnění vystavených sídlišť, všeobecného chátrání okolí HLM a jejich polohy, často izolované příliš daleko od městských center pro jejich zapojení do dění města, se jejich sociální situace nijak nezlepšila. A pokrok nepřinesla ani ekonomická krize 70. let, kdy přišly první vzpoury a nepokoje kvůli životním podmínkám přistěhovalců.¹⁹⁰

Pracovní podmínky tvořily další stránku integračních opatření státu vůči přistěhovalcům. Dle Lequina bylo na konci 60. let zaznamenáno dvakrát více pracovních úrazů u zahraničních pracovníků než u Francouzů.¹⁹¹ Zahraniční pracovníci také neměli legální zastoupení v odborových svazech – a často ani ze země svého původu nevěděli, co odbor znamená a za jaká práva mohou bojovat. Proměnu pak opět přinesla až 70. léta, kdy zahraniční pracovníci začali poprvé stávkovat a bojovat za lepší pracovní podmínky.¹⁹²

¹⁸⁶ Viz kapitola 2.1.1 *Imigrační politiky Francie do konce 20. století*.

¹⁸⁷ *Société nationale de construction pour les travailleurs*

¹⁸⁸ Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 408-415.

¹⁸⁹ *Habitation à loyer modéré*

¹⁹⁰ Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 412-418.

¹⁹¹ *Ibidem*, 435.

¹⁹² *Ibidem*, 438-440.

Jako třetí oblast integrační opatření přijatých po druhé světové válce lze vnímat vzdělávání dětí cizinců ve francouzských školách. Ty, na základě bilaterálních smluv uzavíraných zeměmi původu s Francií, organizovaly část výuky v jazyce původu rodin (ELCO).¹⁹³ Země původu v rámci ELCO vysílaly do Francie své profesory, ovšem toto opatření mělo spíše podpořit možný návrat rodiny zpět do své vlasti. Postupem času a se zjištěním důležitosti osvojení francouzského jazyka pro celkovou adaptaci dětí tak byly ve francouzském školském systému naopak založeny speciální třídy pro dodatečnou výuku francouzštiny pro děti cizince.¹⁹⁴

S příchodem ekonomické krize a restrikce podmínek vstupu a pobytu se místo zamýšleného snižování počtu přistěhovalců ve Francii objevil zcela jiný fenomén – dočasní zahraniční pracovníci se rozhodli raději zůstat a usadit, než se vrátit do země původu a tím riskovat, že se již nikdy do Francie za práci nebudou moci vrátit.¹⁹⁵ Rozhodnutí k usazení pak přineslo masivní vlnu rodinné migrace, která překvapila francouzské úřady, jež se snažily její příliv různými opatřeními zastavit. V 70. letech tak byla imigrace za účelem rodinného sjednocení dvakrát zákonem zakázána, aby následně byly oba zákazy opět zrušeny, a to především z důvodů dodržení práva na rodinný život, daný ústavou republiky.¹⁹⁶

70. léta tak přinesla vůbec první oficiální politiku v oblasti integrace přistěhovalců, formulovanou státním tajemníkem pro imigraci Paulem Dijoudem v roce 1974. Dijoud zakomponoval do svého plánu 25 opatření a integračních kroků, jako zajištění určité struktury adaptace, vzdělávání a profesní podpory či uvedení nových nástrojů na sociální podporu přistěhovalcům. Dijoud také jako první zorganizoval tzv. týdny dialogu s imigranty či založil v květnu 1975 Úřad na podporu kultur přistěhovalců,¹⁹⁷ jež se staral o propagaci kulturních menšin skrze televizní vysílání (mezi nejznámější patří ranní nedělní vysílání s názvem *Mosaïque* na FR3) a další kulturní aktivity.¹⁹⁸ Pracovní podmínky byly zlepšeny a uvolněny zákonem 11. července 1975. Ten umožnil, aby cizinci mohli být zvoleni odborovými zástupci za stejných podmínek jako Francouzi.¹⁹⁹ Výnosem z 21. listopadu 1975 pak snížil počet pracovních povolení ze sedmi na tři.²⁰⁰

¹⁹³ *Enseignement des langues et des cultures d'origines*

¹⁹⁴ Tzv. *classes d'initiation* pro první stupeň základních škol, *classes d'adaptation* pro druhý stupeň základních škol a pro střední školy. In: Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 445.

¹⁹⁵ Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 462.

¹⁹⁶ Podrobněji viz pozn. 116.

¹⁹⁷ *Office national pour la promotion culturelle des immigrés*

¹⁹⁸ Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 463-464. Weil, „La France et ses étrangers“, 129.

¹⁹⁹ Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 130.

²⁰⁰ Weil, „La France et ses étrangers“, 194.

Podpora integrace cizinců se sice ke konci 70. let ztížila se zákony nového státního tajemníka Lionela Stoléro, ovšem s příchodem Mitterranda do prezidentské funkce, který věnoval imigrantům politický důraz ve své kampani,²⁰¹ a s výhrou socialistů ve volbách roku 1981 nastal čas dalších významných kroků v oblasti integrace přistěhovalců. První polovina 80. let přinesla, jak již bylo výše zmíněno,²⁰² uvedení v praxi rezidentní karty umožňující povolení k pobytu na 10 let. Zavedení rezidentní karty mělo za účel výrazně napomoci integraci jejich držitelů do hostitelské společnosti. Díky státní garanci dlouhodobého pobytu se totiž zvýšily šance přistěhovalce na získání slušné práce i ubytování, a tím i na vytvoření bližších vztahů s Francouzi a jejich okolím.²⁰³ V roce 1981 byly také nahrazeny hodiny ELCO novým systémem tzv. zón přednostního vzdělávání (ZEP),²⁰⁴ které sice nebyly ve své podstatě zaměřené na vzdělávání dětí cizinců, nicméně byly zaváděny především v lokalitách s vyšší koncentrací přistěhovalčeských rodin.²⁰⁵ V 80. letech byla také debata ohledně integračních politik značně propojená s bojem proti diskriminaci, v níž se aktivně zapojovali nejen imigranti samotní, především druhá generace přistěhovalců, ale také organizace typu SOS Racisme, France Plus a jiné.²⁰⁶

Mezi důležitá data týkající se integračních politik Francie patří 19. prosince 1989, kdy byl založen tzv. Vysoký úřad pro integraci (HCI),²⁰⁷ nový poradní orgán vlády, který měl na starosti řešení otázek spojených s přistěhovalctvím.²⁰⁸ Ve stejném roce přišly, díky angažmá tehdejšího ministra vnitra Joxeho, i první debaty ohledně místa islámu ve francouzském veřejném životě, a to díky tzv. šátkové aféře vzniklé na střední škole v Creil.²⁰⁹ Posledními významnými kroky 90. let pro zlepšení integrace cizinců ve Francii se staly také již výše zmíněné²¹⁰ zákony Chevènement a Guigou přijaté v roce 1998, ukončující éru nulové imigrace bývalého ministra vnitra Pasqua a vracející rovnováhu mezi principy *ius soli* a *ius sanguini* ohledně pravidel získávání francouzského občanství.

²⁰¹ Weil, „La France et ses étrangers“, 194.

²⁰² Viz kapitola 2.1.1 *Imigrační politiky Francie do konce 20. století*.

²⁰³ Weil, „La France et ses étrangers“, 248.

²⁰⁴ *Zones d'éducation prioritaires*

²⁰⁵ Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 445, 471-472.

²⁰⁶ Haut conseil à l'intégration, *Le bilan de la politique d'intégration 2002-2005* (Paris: La documentation française, 2006), 19. Dostupné na: <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/rapports-publics/064000272/> (staženo 29. 10. 2015). Lequin, „Histoire des étrangers et de l'immigration en France“, 486-487.

²⁰⁷ *Haut conseil à l'intégration*

²⁰⁸ Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 82-83. „Haut Conseil à l'Intégration“, *Vie publique*, leden 2010. Dostupné na: <http://www.vie-publique.fr/acteurs/haut-conseil-integration.html> (staženo 30. 10. 2015).

²⁰⁹ Více viz výše v pozn. 124.

²¹⁰ Viz kapitola 2.1.1 *Imigrační politiky Francie do konce 20. století*.

2.2.2 Integrační politiky Francie v letech 2002-2012

Ovšem hlavní éru vytváření strategie pro integraci přistěhovalců ve Francii představuje až období od roku 2002, které je poznamenáno příchodem Nicolase Sarkozyho do úřadu ministra vnitra a následně do úřadu prezidenta republiky. Právě pod jeho vlivem totiž došlo ke zřetelné formulaci a zcela novým přístupům k integraci obyvatel cizího původu, jež si podrobněji přiblížíme v následující kapitole. Účelem této kapitoly tak je analýza integračních politik skrze přijatou legislativu, a to za účelem odhalení detailů, které nám následně umožní výběr opatření typu občanské integrace pro samotné hodnocení v závěrečné části práce. Proto v této kapitole představíme souhrn hlavních integračních opatření přijatých ve Francii v letech 2002-2012, zatímco poslední kapitola práce se zabývá již pouze opatřeními vykazující charakter občanské integrace.

Volby roku 2002 otevřely otázku ohledně efektivit integračních a imigračních politik Francie; narůstající síla extremistické Národní fronty pod vedením Jean-Marie Le Pena, kandidáta na prezidenta, který postoupil díky silným preferencím až do souboje s Chiracem ve druhém kole prezidentských voleb,²¹¹ zcela jasně vypovídala o náladě ve společnosti. Výsledek voleb tak lze číst jako jasný signál ze strany Francouzů ohledně jejich vnímání cizinců a nespokojenosti s neefektivním řízením migračních toků do Francie.²¹² Vláda proto přišla s návrhem reformy dvou zásadních částí imigračních politik, a to azylové politiky a politiky týkající se vstupu a pobytu cizinců ve Francii.²¹³ Vzhledem k vymezenému poli výzkumu se nyní zaměříme pouze na oblast pobytu cizinců, definovanou prvním Sarkozyho zákonem, přijatým 26. listopadu 2003 a známým také jako první Sarkozyho zákon.²¹⁴ Kromě imigračních opatření týkajících se boje proti ilegální imigraci a reformy dvojího trestu, jež jsme si představili

²¹¹ V prvním kole prezidentských voleb získal Chirac 19, 88 % hlasů, zatímco kandidát extrémně-pravicové Národní fronty Le Pen o pouhé tři procentní body méně. V druhém kole sice Chirac vyhrál poměrem 82,21 %, nicméně i se pětina voličů vyslovila pro diskurz extrémní pravice. „Elections présidentielles de 2002“, oficiální webové stránky *France Politique*, <http://www.france-politique.fr/election-presidentielle-2002.htm> (přístup 8. 11. 2015). Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 87.

²¹² Haut conseil à l'intégration, „L'intégration menacée ?“, in: *La France au pluriel. Cahier français n° 352*, ed. La Documentation française (Paris: La Documentation française, 2009). Dostupné na : http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/libris/3303330403525/3303330403525_EX.pdf (staženo 30. 11. 2015).

²¹³ *Projet de loi n° 823 relatif à la maîtrise de l'immigration et au séjour des étrangers en France*, Assemblée nationale, avril 2003, 4. Dostupné na : <http://www.assemblee-nationale.fr/12/pdf/projets/pl0823.pdf> (staženo 30. 11. 2015).

²¹⁴ *Loi n° 2003-1119 du 26 novembre 2003 relative à la maîtrise de l'immigration, au séjour des étrangers en France et à la nationalité.*

v kapitole výše,²¹⁵ zavedl zákon i nová integrační opatření. Právě úspěšná integrační politika měla přispět k boji proti ilegální migraci.²¹⁶ Důležitou změnou, kterou zákon přinesl, je vymezení nového vztahu mezi imigrační a integrační politikou. Zákon totiž zavedl integraci cizince jako podmínku pro získání povolení k pobytu. Integrační opatření se tak nově stalo podmínkou pro opatření imigrační. Právě tento vztah je typický pro nové integrační politiky 21. století nejen ve Francii.²¹⁷

V roce 2003 tak existovaly dva druhy povolení k pobytu, které mohl cizinec získat: povolení k dočasnému pobytu s dobou trvání jednoho roku s možností obnovy (*carte de séjour temporaire*) a povolení k dlouhodobému pobytu, tzv. rezidentní kartu (*carte de résident*), na dobu deseti let, také s možností obnovy. Právě zavedení rezidentní karty v roce 1984 přináší důležitý integrační prvek, neboť garance dlouhodobého pobytu umožňuje stabilnější životní podmínky, a tudíž i podporuje integraci cizince do společnosti. Zákon z roku 2003 však prodloužil pro možnost získání této rezidentní karty dobu pobytu ve Francii ze tří na pět let,²¹⁸ a to s odvoláním na teprve připravovanou směrnici Rady EU týkající se státních příslušníků třetích zemí – dlouhodobých rezidentů.²¹⁹ Dále zákon také zrušil automatické získání rezidentní karty pro rodinné migranty či pro migranty obecně po pěti letech pobytu.²²⁰ Pro rodinné migranty pak zákon zavedl místo toho automatické získání karty dočasného pobytu typu „soukromý a rodinný život“ („*vie privée et familiale*“). Všechny tyto změny byly zavedeny nejen z důvodu zabránění zneužívání zákona a jeho obcházení, ale i za účelem účinnější integrace přistěhovalců. Zde uvedené právní změny ale nejsou součástí konečného hodnocení integračních politik, neboť se nejedná o prvky občanské integrace samotné. Je nicméně důležité je brát v potaz pro celkový kontext integračních politik zkoumaného období. Obrátily totiž

²¹⁵ Viz kapitola 2.1.2 *Imigrační politiky Francie v letech 2002-2012*.

²¹⁶ *Rapport n° 949 fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République sur le projet de loi (n° 823) relatif à la maîtrise de l'immigration et au séjour des étrangers en France*, Marianni T. (rapporteur), Assemblée nationale, juin 2003. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/12/rapports/r0949.asp> (staženo 16. 11. 2015).

²¹⁷ Viz závěry práce Carrery a Wiesbrock: Carrera, Wiesbrock, „Civic Integration of Third-Country Nationals“.

²¹⁸ Art. 21 de la loi n° 2003-1119. V případě migrantů za účelem rodinného sjednocení, manželů-cizinců Francouzů a rodičů francouzského dítěte činí tato doba nově 2 roky (zavedeno par. 21 a 22 zákona č. 2003-1119).

²¹⁹ *Směrnice Rady 2003/109/ES ze dne 25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícím rezidenty*, Úř. věst. L16/44, 23. 1. 2004. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0109&from=en> (staženo 7. 11. 2015).

²²⁰ Oprávněné získání karty pro rodinné migranty znamenalo automatické přidělení stejného oprávnění, jaké nabyl ten člen rodiny, za kterým daná rodina migruje, tedy v případě rezidentní karty získali toto povolení k dlouhodobému pobytu bez výrazného přičinění všichni členové rodiny.

integrační politiky Francie novým restriktivním směrem, a to za propagovaným účelem „povzbuzení integrace“.²²¹

Zákon z roku 2003 se také podrobněji zaměřil na naturalizaci cizinců a změnil několik paragrafů občanského zákoníku.²²² Upravil tak například definici francouzského území, podle něhož se občanství uděluje,²²³ či pozměnil podmínky získání francouzského občanství pro děti rodičů cizinců, které se narodily ve Francii a kterým dle národního práva země původu jeho rodičů nenáleží jejich občanství.²²⁴ Dále také prodloužil podmínku doby strávené na území Francie pro možnost žádosti o naturalizaci manželů-cizinců²²⁵ Francouzů z jednoho na dva roky²²⁶ – zákon tak sjednotil tento časový limit s limitem nastaveným pro získání rezidentní karty. I v oblasti naturalizace rozhodnutím orgánu veřejné moci²²⁷ zavedl zákon opatření s charakterem občanské integrace, které budeme zkoumat v závěrečné kapitole.

Jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole,²²⁸ období 2005 se značně točilo ohledně otázky boje proti diskriminaci, kdy na straně jedné stály polemizující výroky Nicolase Sarkozyho a na straně druhé snahy vlády (a parlamentu) o zlepšení situace. Tato snaha se pak promítla i do zákona přijatého 30. prosince 2004,²²⁹ který založil novou nezávislou instituci HALDE,²³⁰ odpovědnou za boj proti diskriminaci jakékoliv podoby, nejen homofobní či sexistické, ale i rasové. Další podobný projev snahy o narovnání citlivé situace, jež vyvrcholila výbuchem nespokojenosti přistěhovalců a jejich potomků na předměstích velkých měst na podzim 2005, lze číst v založení ACSÉ, nahrazující v oblasti boje proti diskriminaci Fond akcí a podpory integrace a boje proti diskriminaci (FASILD),²³¹ financující operace za účelem integrace imigrantů, zákonem ze dne 31. března 2006.²³² Tyto kroky jsou sice důležité z hlediska integračních politik Francie, neboť HALDE i ACSÉ měly napomoci skrze boj proti

²²¹ Projet de loi n° 823, avril 2003, 5.

²²² *Code civil*

²²³ Art. 63 de la loi n° 2003-1119.

²²⁴ Art. 64 de la loi n° 2003-1119.

²²⁵ V českém prostředí neexistuje doslovný překlad pojmu *conjoint étranger*, neboť manželé-cizinci jsou v českém prostředí vnímány jako rodinní příslušníci imigranta. Francouzské právo však vnímá manžele-cizince odděleně od rodinného imigračního práva. Pro účely této práce tak bude využit pojem „manžel-cizinec“. Z praktického důvodu bude pojem dále uváděn pouze v mužském rodě, stejně jako tomu je i u pojmů jako migrant, zahraniční pracovník a další, přestože výraz zahrnuje i ženské protějšky.

²²⁶ Art. 65 de la loi n° 2003-1119.

²²⁷ Jedná se o jeden ze šesti typů naturalizace cizinců.

²²⁸ Viz kapitola 2.1.2 *Imigrační politiky Francie v letech 2002-2012*.

²²⁹ *Loi n° 2004-1486 du 30 décembre 2004 portant création de la haute autorité de lutte contre les discriminations et pour l'égalité*, JORF n° 0304, 31. 12. 2004.

²³⁰ HALDE byl zrušen v roce 2011, kdy byly kompetence byly přesunuty pod úřad ombudsmana. In: Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 94.

²³¹ *Fonds d'action et de soutien pour l'intégration et la lutte contre les discriminations*

²³² *Loi n° 2006-396 du 31 mars 2006 pour l'égalité des chances*.

diskriminaci snazší integraci přistěhovalců, nejedná se však o integrační opatření charakteru občanské integrace. Proto oba výše uvedené zákony také nejsou předmětem následné evaluace.

Zato zákon z roku 2005 pro plánování sociální soudružnosti, přijatý 18. ledna 2005,²³³ zavedl další opatření, která do našeho výzkumu patří. Imigrantům se věnuje třetí část zákona zabývající se podporou rovnosti příležitostí. Právě v této části zákon zavedl smlouvy o přijetí a integraci (CAI) na území celé Francie – do té doby totiž CAI existovaly pouze ve 12 experimentálních departementech. CAI si i nadále udržel dosavadní nepovinnou povahu, nicméně jeho podpis a respektování postavil zákon jako jedno z kritérií integrace posuzovaných při hodnocení žádosti o rezidentní kartu.²³⁴ Dále zákon také sloučil OMI a SSAE do nové jednotné instituce ANAEM, jež se měla starat mj. právě i o realizaci CAI. Založení ANAEM a rozšíření CAI však probereme později při detailním hodnocení zákona. Další možné detaily zákona nejsou v hodnocení brány v potaz, neboť se opět nejedná o integrační opatření typu občanské integrace.

Následujícím bodem analýzy integračních politik se stává zákon z 24. července 2006,²³⁵ neboli druhý Sarkozyho zákon. Jak jsme zmínili již v předchozí kapitole,²³⁶ jeho obsah následoval tehdejší novou vládní strategii *immigration choisie*, preferující přijetí vysoce kvalifikované pracovní síly a intelektuální vrstvy imigrace oproti imigraci hůře integrovatelné, ztělesněnou především rodinnou migrací. Zákon tak zpřísnil podmínky, za nichž mohlo k migraci z důvodu rodinného sjednocení dojít. Žádost o sjednocení rodiny tak bylo dle tohoto zákona možné podat až po 18 měsících pobytu přistěhovalce místo 12 měsíců.²³⁷ Další upravenou podmínku pro splnění takové žádosti představoval nový integrační prvek: zákon totiž zavedl mezi motivy pro odmítnutí žádosti nově i nepřizpůsobení se žadatele základním principům republiky.²³⁸ Tuto změnu budeme dále hodnotit v následující kapitole.

Zákon také změnil jistá pravidla v přidělení rezidentní karty. Prodloužil dobu pobytu nutnou pro uznání žádosti ze dvou na tři roky; podmínka se ovšem týkala pouze rodinné migrace, manželů-cizinců Francouzů a rodičů francouzského dítěte.²³⁹ Pro zbylé žadatele o rezidentní kartu zákon nadále zachoval dobu pobytu 5 let, ke zpřísnění zde tedy nedošlo. Zákon však také zrušil automatické nabytí rezidentní karty pro cizince žijící ve Francii 10 let,

²³³ Loi n° 2005-32 du 18 janvier 2005 de programmation pour la cohésion sociale.

²³⁴ Rapport n° 32 fait au nom de la commission des affaires sociales, Létard V. et Souvet L. (rapporteurs), Sénat, octobre 2004. Dostupné na: <http://www.senat.fr/rap/104-032/104-0321.pdf> (staženo 18. 11. 2015).

²³⁵ Loi n° 2006-911 du 24 juillet 2006 relative à l'immigration et à l'intégration.

²³⁶ Viz kapitola 2.1.2 *Imigrační politiky Francie v letech 2002-2012*.

²³⁷ Art. 44 de la loi n° 2006-911.

²³⁸ Art. 45 de la loi n° 2006-911.

²³⁹ Art. 37 de la loi n° 2006-911.

čímž této skupině imigrantů zavedl podmínku integrace pro získání daného povolení k pobytu, které dříve nepodléhali.²⁴⁰

Zákon dále nově zavedl povinnou integrační smlouvu, která až do přijetí zákona sice byla nabízená každému nově příchozímu migrantovi, nicméně nového přistěhovalce jejím podpisem nepovinovala. Fakt, že zákon přesunul CAI ze zákoníku sociální činnosti a rodiny²⁴¹ do zákoníku vstupu a pobytu cizinců a azylového práva (CESEDA),²⁴² vytvořil z CAI „důležitý prvek imigrační politiky, v níž integrace tvoří základní a centrální část, nikoliv jen připojenou politiku“.²⁴³ Důvodem ke změně byla především snaha vlády donutit cizince, aby svou integraci „brali vážně“ a viděli v podpisu CAI „reálný závazek“, ne pouze formální gesto.²⁴⁴ Se stejným účelem byl do zákona vložen i článek definující podmínky integrace do francouzské společnosti. Podmínka integrace byla představena již v zákoně 2003, ovšem neměla bližší definici, než „záchytné body“ (*faisceau d'indices*),²⁴⁵ zavedené dekretem č. 2006-1791,²⁴⁶ jimiž se mohli prefekti řídit a které si podrobněji představíme v následující kapitole. Nově tak zákon z roku 2006 zavedl jasnější definici, v níž dal důraz na „osobní zapojení“ cizince do procesu integrace.²⁴⁷ Zavedení CAI i definice podmínky integrace jsou předmětem evaluace zákona v následující kapitole.

Druhý Sarkozyho zákon zasáhl i do občanského zákoníku upravením určitých podmínek pro naturalizaci cizinců. Poslanci do návrhu zákona vložili rozšíření tzv. přijímajícího obřadu (*cérémonie d'accueil*), který do té doby platil pouze pro naturalizaci dekretem,²⁴⁸ na další kategorie naturalizace, jako smíšeným manželstvím, rozhodnutím orgánu veřejné moci a další. *Cérémonie d'accueil* převzala Francie z quebeckého příkladu občanského obřadu²⁴⁹ a rozšířila jej z důvodu zvýšení hodnoty získání občanství cizincem.²⁵⁰ V našem výzkumu však nejsou *cérémonies d'accueil* hodnoceny, neboť samotný obřad již nevykazuje prvky modelu občanské integrace. Jedná se o oslavu nabytí občanství, které je cílem integrace, i té občanské, nikoliv o proces integrace samotné.

²⁴⁰ Rapport n° 3058, Mariani, 142.

²⁴¹ *Code de l'action sociale et de famille*

²⁴² *Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile*

²⁴³ Rapport n° 3058, Mariani, 65.

²⁴⁴ *Ibidem*, 35.

²⁴⁵ Art. 1 du décret n° 2006-1791.

²⁴⁶ *Décret n° 2006-1791 du 23 décembre 2006 relatif au contrat d'accueil et d'intégration et au contrôle des connaissances en français d'un étranger souhaitant durablement s'installer en France et modifiant le code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile (partie réglementaire)*, JORF n° 303, 31. 12. 2006.

²⁴⁷ Art. 7 de la loi n° 2006-911.

²⁴⁸ Rapport n° 3058, Mariani, 171.

²⁴⁹ Rapport n° 371, Buffet, 196.

²⁵⁰ *Ibidem*, 42.

Zákon dále prodloužil dobu manželství nutnou pro uznání žádosti o naturalizaci manžele-cizince Francouze ze dvou na čtyři roky a dobu nepřerušného pobytu ve Francii na tři roky. Prodloužení doby pobytu ve Francii vláda zdůvodnila v návrhu zákona tím, že tři roky garantují určitou integraci, především „díky založení pout ve čtvrti či v sousedství“.²⁵¹ Následně také byla doba možná pro vyjádření nesouhlasu vlády s udělením občanství manželci-cizinci prodloužena z jednoho na dva roky.²⁵² Obě změny však nepřestávají zásah typu občanské integrace do charakteru již přijatých opatření, proto není v konečné analýze hodnocen.

Po vítězství Sarkozyho v prezidentských volbách a udržení pravice u moci po parlamentních volbách v roce 2007 pokračovaly integrační politiky v restriktivní směru i nadále. Na základě přání prezidenta vzniklo nově Ministerstvo imigrace, integrace, národní identity a rozvoje, jak je uvedeno již výše.²⁵³ Jeho první představitel Hortefeux následně inicioval zákon po něm pojmenovaný, přijatý 20. listopadu 2007,²⁵⁴ který značně zpřísnil pravidla pro rodinnou migraci do Francie. Mezi tato tvrdá opatření patří zavedení testů ohledně znalosti jazyka a republikánských hodnot ještě před samotným vstupem do Francie, tedy v zemi původu, či uvedení nové tzv. rodinné smlouvy o přijetí a integraci (*contrat d'accueil et d'intégration familial*, CAIF). Tato opatření ještě blíže rozvedeme v samotném hodnocení v následující kapitole. Zákon č. 2007-1631 také dále zavedl přísnější sankce v případě nerespektování povinností CAI, které podle zákona z roku 2006 mohlo vést k nevyhovění žádosti o první obnovení povolení k pobytu. Nově tak zákon více povazuje prefekta ke zvážení případného nerespektování CAI.²⁵⁵ Dalším přijatým opatřením je i zavedení povinného posouzení profesních dovedností, které bylo až do této doby realizováno pouze v případě nutnosti.²⁵⁶ Výše uvedené změny však nepředstavují zásah do charakteru občanské integrace daných opatření, nejsou tedy předmětem hodnocení v následující kapitole.

V roce 2009 vznikla nová veřejná instituce přebírající roli ANAEM i ACSÉ: Francouzský úřad pro imigraci a integraci (OFII),²⁵⁷ existující dodnes. OFII od svého založení představuje jediného operátora na poli přijetí imigrantů ve Francii, jeho hlavní misí je

²⁵¹ Projet de loi n° 2986.

²⁵² Art. 79 de la loi n° 2006-911.

²⁵³ Viz kapitola 2.1.2 *Imigrační politiky Francie v letech 2002-2012*.

²⁵⁴ *Loi n° 2007-1631 du 20 novembre 2007 relative à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile*.

²⁵⁵ Art. 8 de la loi n° 2007-1631.

²⁵⁶ Art. 7 de la loi n° 2007-1631.

²⁵⁷ *Office français pour immigration et intégration*, založený dekretem č. 2009-331. *Décret n° 2009-331 du 25 mars 2009 substituant la dénomination « Office français de l'immigration et de l'intégration » à la dénomination « Agence nationale de l'accueil des étrangers et des migrations »*, JORF n° 0073, 27. 3. 2009.

zodpovědnost za integrační kurzy nově příchozích migrantů, především pak občanského vzdělání, naučení se jazyka a vyhodnocení profesionálních schopností.²⁵⁸ Ovšem vzhledem k tomu, že se jedná pouze o přejmenování instituce a převzetí kompetencí ACSÉ, nezasahující do modelu občanské integrace, není tato změna reflektována v konečném hodnocení, neboť OFII pokračuje ve stejných misích, jaké zdělila po svém předchůdci ANAEM.

Poslední bod analýzy integračních politik představuje zákon ze dne 16. června 2011.²⁵⁹ Od doby podání návrhu zákona do dne přijetí jeho finální podoby proběhly na politické scéně Francie důležité změny – ke konci roku 2010 bylo totiž po třech letech své existence zrušeno Ministerstvo imigrace, integrace, národní identity a solidárního rozvoje, díky čemuž se politická agenda imigrace navrátila pod ministerstvo vnitra.²⁶⁰ Návrh zákona tak prošel rukami třech ministerských představitelů: Bessona jako ministra imigrace, následně Hortefeuxe jako ministra vnitra²⁶¹ do února 2011 a jeho následovníka Clauda Guéanta.²⁶²

Zákon č. 2011-672, pojmenovaný po svých autorech Besson-Hortefeux-Guéant, zavedl v integrační oblasti opatření týkající se především otázky naturalizace cizinců. Kromě opatření, jež budeme zkoumat v následující kapitole zaměřené na občanskou integraci, je nutné zmínit další integrační kroky zákonem zavedené. Jedním z nich je zavedení nového povolení k pobytu, tzv. modré evropské karty pro vysoce kvalifikované pracovníky. Jim a členům jeho rodiny totiž zákon skrze implementaci evropské Směrnice 2009/50/ES značně ulehčil podmínky ke vstupu a pobytu. Držitelé oprávnění pobytu se zmínkou „modrá evropská karta“ totiž už nemuseli dokazovat svůj příjem a úroveň bydlení pro přivedení své rodiny. Rodinní příslušníci držitele takové karty pak automaticky získali kartu dočasného pobytu typu „osobní a rodinný život“. Migrant i jeho rodina byli také osvobozeni od povinností CAI; pokud chtěli získat rezidentský status, byli povinni žádat o kartu dlouhodobého pobytu v EU pro příslušníky třetích zemí.²⁶³

²⁵⁸ „L'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations devient l'Office Français de l'Immigration et de l'Intégration (OFII)“, oficiální webové stránky OFII:

http://www.ofii.fr/breves_87/l_agence_nationale_de_l_accueil_des_etrangers_et_des_migrations_devient_l_offi_ce_francais_de_l_immigration_et_de_l_integration_ofii_.902.html (staženo 15. 12. 2015).

²⁵⁹ *Loi n° 2011-672 du 16 juin 2011 relative à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité.*

²⁶⁰ Zrušení ministerstva proběhlo velmi nenápadně, oproti jeho zavedení, a to sestavením nové vlády François Fillona na podzim 2011. In: Vampouille T., „L'Identité nationale, vie et mort d'un ministère contesté“, *Le Figaro*, 15. 11. 2010. Dostupné na: <http://www.lefigaro.fr/politique/2010/11/15/01002-20101115ARTFIG00751-l-identite-nationale-vie-et-mort-d-un-ministere-conteste.php> (staženo 15. 12. 2015).

²⁶¹ Ministerstvo vnitra bylo v rámci nové kompozice vlády Fillona nazváno Ministerstvem vnitra, zámoří, územních společenství a imigrace (*ministère de l'Intérieur, de l'outre-mer, des collectivités territoriales et de l'immigration*). In: „La composition du nouveau gouvernement Fillon“, *Libération*, 14. 11. 2010. Dostupné na: http://www.liberation.fr/france/2010/11/14/la-composition-du-nouveau-gouvernement-fillon_693634 (staženo 15. 12. 2015).

²⁶² „Claude Guéant“, Biographie de la Documentation de Radio France, *France Info*, novembre 2013. Dostupné na: <http://www.franceinfo.fr/personne/claude-gueant> (staženo 15. 12. 2015).

²⁶³ Art. 17-20 de la loi n° 2011-672.

Vzhledem k tomu, že zavedení tzv. modré evropské karty nijak nezasáhlo do modelu občanské integrace, netvoří ani tato legislativní změna součást konečného hodnocení. Zákon dále přinesl další integrační opatření, jako např. snížení délky pobytu nutné pro naturalizaci v případech „výjimečného průběhu integrace“ z pěti let na dva roky²⁶⁴ a další, která však už budou analyzována v závěrečné části práce.

2.3 Souvislosti integračních politik Francie

Pro analýzu integračních politik Francie je nutné pochopit i další souvislosti, než pouze historické a politické. Lze je pro potřeby našeho výzkumu rozdělit na vnitřní a vnější (z hlediska teritoriálního vymezení výzkumu). Mezi ty nejdůležitější, které si zde proto blíže představíme, patří francouzská tradice asimilace a vývoj europeizace imigračních a integračních politik. Nejprve se zaměříme na historické kořeny francouzské tradice asimilace, které představují vnitřní souvislosti integračních politik Francie. Přiblížení této tradice je zásadním bodem pro pochopení francouzské mentality a vnímání národa samotného. Právě to se totiž následně odráží v chápání integrace přistěhovalců i jejich přijetí v hostitelské společnosti. Druhá část kapitoly se následně zaměří na vnější souvislosti integračních politik Francie. Jedná se o vývoj evropských imigračních a integračních politik, které se odrážejí v národních legislativách. Vzhledem k tomu, že se výzkum zaměřuje především na národní legislativu vybraného případu Francie, je nutné objasnit právě i evropský kontext. Stručně tak shrneme vývoj komunitarizace imigračních politik EU, ovšem z důvodu rozsáhlosti tématu se zaměříme především na integrační opatření přijatá ve 21. století.

2.3.1 Historické kořeny francouzské tradice asimilace

Proces vzniku francouzského národa zásadně ovlivnil vnímání nejen cizinců, ale i fungování státu a jeho role v životě občana obecně. Ve francouzském národotvorném procesu²⁶⁵ hrál hlavní roli stát, který skrze teritoriální a politické sjednocení centrálně vytvořil celistvý

²⁶⁴ Art. 1 de la loi n° 2011-672.

²⁶⁵ Jako dva protikladné typy národa se uvádí nejčastěji Francie a Německo, a to i v závislosti na vnímání národa skrze principy *ius soli* a *ius sanguinis*, představenými v kapitole 1.1 *Migrace, imigrace a integrace: jaký rozdíl?*. Francie se na určitý čas od principu *ius soli* odklonila v 19. století, jak bude popsáno níže.

národ.²⁶⁶ Toto centrální sjednocování probíhalo již za dob vlády Františka I., který zákonem z roku 1539 zavedl oficiální jednotnou kulturu.²⁶⁷ Přesto však neexistoval až do Velké francouzské revoluce sjednocený francouzský národ. Na území francouzského království totiž existovaly jednotlivé regiony odděleně, které využívaly rozdílné jazyky a udržovaly různé kultury.²⁶⁸ Základem francouzské kultury tak byl pouze královský dvůr, který politicky i teritoriálně držel francouzská území v jednom celku. Právě z doby ještě před samotným vznikem francouzského národa lze najít kořeny francouzské tradice asimilace. Dle Noirieľa totiž již za starého režimu (*Ancien empire*) probíhala asimilace elity do francouzské kultury, představované právě královským dvorem. Autor dokonce tvrdí, že „integrace elity království na versailleském dvoře se zdá jako extrémně důležitý moment pro historii asimilace ve Francii“ a že se jedná o „jeden z hlavních důvodů, které vysvětlují asimilační tendence, charakterizující Francii během následujících staletí“.²⁶⁹

Vznik francouzského národa se datuje až k pádu starého režimu, kdy byla vůbec poprvé oficiálně formulována definice Francouze, a to v první francouzské ústavě z roku 1791.²⁷⁰ Se změnami Velké francouzské revoluce tak přišla i tzv. národní asimilace,²⁷¹ jež představuje integraci nižší, lidové třídy do nového centrálně vytvořeného národa, a to skrze smývání regionálních rozdílů unifikací jazyka, kultury a centralizací administrativy.²⁷² Nejedná se o jednoduchý a jasný proces, ale o dlouhodobé pronikání státu do všech sfér života jeho občanů a jejich postupné přetváření v jednotný národ. Tento vývoj byl také ovlivněn industriální revolucí a technickým pokrokem, které uvedly do pohybu migraci nejen v národním, ale i v celoevropském měřítku.

²⁶⁶ Barou ve své práci rozděluje tři modely vytváření národa: proces teritoriálního a politického sjednocení (typické pro Dánsko, Francii, Portugalsko, Španělsko či Švédsko), sdružení různých entit (v případě Belgie, Nizozemska, Irska, Švýcarska či Velké Británie) anebo sjednocení na základě společného kulturního a historického prvku (platné pro Finsko, Itálii, Německo, Rakousko či Řecko). In: Barou, „Europe, terre d'immigration“, 101.

²⁶⁷ Ibidem, 102-103.

²⁶⁸ Noiriel ve svém díle uvádí základních sedm jazyků, užívaných na území francouzského království před Velkou francouzskou revolucí a které odráží i sedm hlavních francouzských regionů se svébytnou kulturou: jazyk alsaský, baskický, bretonský, katalánský, korsický, německý a okcitánský. In: Noiriel, „Population, immigration et identité nationale en France“, 100.

²⁶⁹ Ibidem, 89.

²⁷⁰ Francouzem jsou, dle této definice, „ti, kteří se narodili ve Francii francouzskému otci; ti, kteří, narodivši se ve Francii otci-cizinci, určili své místo pobytu v království; ti, kteří, narodivši se v zahraničí francouzskému otci, se vrátili usadit do Francie a složili občanskou přísahu“. In: Weil, „Qu'est-ce qu'un Français?“, 28.

²⁷¹ Proces národní asimilace podrobně zpracovává ve svých dílech Gérard Noiriel, jeden z hlavních představitelů francouzských historiků zabývajících se historií imigrace ve Francii. Více např. in: Noiriel, „Population, immigration et identité nationale en France“.

²⁷² Ibidem, 97-100.

Toto dlouhé, celé století trvající období vytváření francouzského národa značně souvisí s přístupem Francouzů k cizincům žijícím na francouzském území. Za dob starého režimu neexistovalo jasné vymezení cizince, neboť kdokoliv, kdo přišel do regionu, v němž se nenarodil, byl považován za cizince. Ovšem s první definicí Francouze a následně i statusu občana (ve francouzských ústavách let 1793, 1795 i 1799)²⁷³ začaly probíhat také první diskuze o tom, kdo do definice Francouze a francouzského občana náleží. Princip *ius soli*, uvedený v zákon již od roku 1515 a udržovaný francouzskými ústavami až do roku 1803,²⁷⁴ byl nakonec občanským zákoníkem (*Code civil*) změněn na princip *ius sanguinis*.²⁷⁵ V průběhu celého 19. století se pak při různých příležitostech otevírala otázka přechodu zpět k principu *ius soli*.

Prvním krokem k navrácení principu *ius soli* se stal zákon z roku 1851, který zavedl, v důsledku začínající demografické stagnace francouzské populace, princip tzv. *double ius soli*.²⁷⁶ Konečná modifikace občanského zákoníku nakonec proběhla až v roce 1889, kdy byl zákonem poprvé, dle Noiriela, zaveden pravý zákoník o státním občanství (*Code de la nationalité*). Tento zákon totiž přinesl dvojí zásadní změnu, týkající se získání francouzského občanství. Dětem, narozeným ve Francii rodičům též narozeným ve Francii (*double ius soli*), přiděluje občanství bez možnosti se jej zříci a dětem narozeným ve Francii cizincům (*ius soli*) přiděluje občanství s možností jeho odmítnutí v roce nabytí plnoletosti.²⁷⁷ Důvodem k takovému obratu byl především nástup demografické změny, způsobené mnoha faktory a způsobující stagnaci nárůstu francouzské populace. Zvláštní kapitolu diskuze pak představovala otázka branné povinnosti u cizinců, kteří, ačkoliv se narodili a žili ve Francii, nevyužívali ani práv, ani povinností francouzského občana. Proces národní asimilace, zde ve zkratce popsany, byl dle Noiriela zcela dokončen až v meziválečném období. Teprve po ukončení národní asimilace lidové třídy bylo možné přistoupit k otázce integrace přistěhovalců.²⁷⁸

²⁷³ Weil, „Qu'est-ce qu'un Français?“, 37.

²⁷⁴ Ibidem, 23.

²⁷⁵ Zajímavostí u změny principu *ius soli* na *ius sanguinis* občanským zákoníkem je fakt, že sám Napoleon Bonaparte odmítal tuto změnu provést, ovšem formulace vytvořená právníkem Tronchetem, zastáncem principu *ius sanguinis*, ve výsledku zavedla princip pokrevního práva do občanského zákoníku. Následně pak s šířením občanského zákoníku skrze narůstající vliv Napoleona v Evropě docházelo k šíření principu *ius sanguinis* po celém kontinentu, i když sama Francie nakonec opět přešla k původnímu principu *ius soli*. In: Weil, „Qu'est-ce qu'un Français?“, 52, 75.

²⁷⁶ Dítě narozené ve Francii rodičům narozeným ve Francii získává občanství. In: Direction de la population et des migrations, „Un peu d'histoire“, leden 1999. Dostupné na: oficiální webové stránky *Direction de l'information légale et administrative*, http://www.vie-publique.fr/documents-vp/nationalite_histoire.pdf (staženo 28. 10. 2015).

²⁷⁷ Noiriel, „Le creuset français.“, 81-84.

²⁷⁸ Noiriel, „Population, immigration et identité nationale en France“, 119.

2.3.2 Evropské imigrační a integrační politiky

Vliv evropské integrace na vývoj politik v oblasti imigrace do Evropy je nepopíratelný. Jisté kroky, které ovlivnily i francouzskou legislativu a imigrační politiky, jsme zmínili již v předchozích kapitolách, nyní však shrneme zásadní události v oblasti imigrace a z pohledu EU, které ovlivnily politiky členských států, tedy i Francie. Speciálně se zaměříme na přijatá opatření s dopadem na politiky integrační v kontextu politik imigračních, neboť v oblasti imigračních politik přijala EU značné množství legislativních textů, jejichž analýza není předmětem této práce.

Dle A. Geddes lze rozdělit vývoj evropských imigračních politik do čtyř etap.²⁷⁹ První se odehrává mezi lety 1957-1986 a je charakteristická minimální koordinací v oblasti imigrace, která striktně spadá pod národní kompetence států.²⁸⁰ Druhé období začalo s přijetím Jednotného evropského aktu v roce 1986, který upevnil vnitřní trh Evropského společenství, a tím rozevřel nůžky mezi občany společenství a občany třetích zemí.²⁸¹ V tomto období začalo docházet k neoficiálním mezinárodním vyjednáváním, jejichž typickým příkladem je vývoj Schengenských dohod.²⁸² Další důležitý posun přinesla Maastrichtská smlouva, jejíž vstoupení v platnost v roce 1993 zahájilo třetí etapu tvorby evropské imigrační politiky. Smlouva založila Evropskou unii a definovala evropské občanství, díky čemuž také nastavila jasnější hranice rozdílu mezi evropským občanem a cizincem, tedy občanem třetí země. Dále také zavedla systém tzv. pilířů, do kterých byly rozděleny politické oblasti dle určených kompetencí. Imigrační politiky v rámci Maastrichtské smlouvy však zůstaly ve třetím pilíři, tudíž v národní kompetenci států.²⁸³

²⁷⁹ Čechovský M., „Fenomén (i)migrace a imigrační politika Evropské unie“ (dizertační práce, Masarykova univerzita, 2010), 89-90.

²⁸⁰ Jen Římské smlouvy měly na oblast imigrace dopad díky vizi vytvoření jednotného trhu založené na čtyřech svobodách volného pohybu – kapitálu, zboží, služeb a osob. Poslední svoboda volného pohyb osob se však, až do přijetí Schengenských smluv v roce 1985, týkala pouze zahraničních pracovníků.

²⁸¹ Kostakopoulou T., *Citizenship, Identity and Immigration in the European Union. Between Past and Future* (Manchester: Manchester University Press, 2001), 49.

²⁸² V červnu 1985 podepsaly vlády Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francie tzv. Schengenskou dohodu o zrušení hraničních kontrol. Další dohoda byla podepsána v červnu 1990 a vstoupila v platnost až v roce 1995, čímž vznikl Schengenský prostor se společnými vnějšími hranicemi. Tím byla přijata i opatření ohledně udělování víz, práva na azyl, aby byl umožněn volný pohyb osob na území signatářských států. Amsterodamská smlouva podepsaná v roce 1997 implementovala Schengenské dohody do legislativního rámce EU. Existují však jisté výjimky pro členy i nečleny EU. Podrobněji in: „Schengenský prostor a spolupráce“, oficiální webové stránky databáze EUR-Lex, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3A133020> (přístup 7. 11. 2015).

²⁸³ Paragraf K.1 Hlavy VI Smlouvy o Evropské unii z roku 1992 uvádí, že v rámci spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí považují členské státy za „otázky společného zájmu“ (*questions d'intérêt commun*) imigrační politiku a politiku týkající se příslušníků třetích zemí, a to v oblastech a) podmínek vstupu a pohybu

Teprve když vstoupila v platnost Amsterodamská smlouva, která zahájila čtvrté období podle Gedde, se imigrační politiky přesunuly k reálné komunitarizaci. Nejenže smlouva včlenila Schengenské dohody rámce EU,²⁸⁴ ale především přesunula oblast imigrace do prvního pilíře, spadajícího pod kompetence orgánů EU – ovšem až po smlouvou určeném přechodném období pěti let.²⁸⁵ Po jeho uplynutí stanovila smlouva legislativním orgánům EU pravomoci přijmout opatření týkající se podmínek vstupu a pobytu stejně jako normy týkající se postupu přidělení víz s povolením k dlouhodobému pobytu.²⁸⁶ Amsterodamská smlouva tak představuje důležitý obrat v přístupu k imigrační politice na evropské úrovni, neboť od této chvíle mohly orgány Evropské unie zasahovat do legislativy týkající se imigračních, a tudíž i integračních politik.

Lze rozlišit dva typy legislativních dokumentů evropských orgánů: tzv. *soft law* a *hard law*. Pod pojmem *soft law* se rozumí návrhy Evropské komise (dále jen Komise) a Evropské rady, přijaté dokumenty nejsou však právně donucovací a mají pouze doporučující charakter. Zatímco *hard law* představuje již samotné normativní právní akty v podobě evropské sekundární legislativy, tedy přijaté právně závazné zákony.²⁸⁷ Nejprve si představíme dokumenty typu *soft law*, neboť právě ty představují hlavní náplň evropské aktivity v oblasti integračních politik, na závěr kapitoly pak představíme přijatá právní opatření s dopadem do legislativ národních států (*hard law*).

Dva týdny před nabytím právoplatnosti Amsterodamské smlouvy přijala Evropská rada na summitu v Tampere první dokument typu *soft law*, tzv. Tampere program.²⁸⁸ Ten se zabýval především politikami pilíře spravedlnosti a vnitřních věcí.²⁸⁹ Nastavil evropské priority pro roky 2000-2005, v jejichž rámci byla jedna oblast ze čtyř věnována tématu azylu

příslušníků třetích zemí na území členských států; b) podmínky pobytu příslušníků třetích států na území členských států, včetně rodinného sjednocení a přístupu k zaměstnání; c) boj proti neregulární migraci, pobytu a práci příslušníků třetích států na území členských států. In: *Traité sur l'Union européenne* (Luxembourg: Office des publications officielles des Communautés européennes, 1992). Dostupné na: oficiální webové stránky Evropské unie, http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/pdf/treaty_on_european_union/treaty_on_european_union_fr.pdf (staženo 7. 11. 2015).

²⁸⁴ Protokolem integrujícím schengenský *acquis* do rámce Evropské unie, připojeným k Amsterodamské smlouvě.

²⁸⁵ Par. 73 O Amsterodamské smlouvy.

²⁸⁶ Par. 73 K Amsterodamské smlouvy.

²⁸⁷ Carrera, „A Comparison of Integration Programmes in the EU“, 13.

²⁸⁸ European Council, *Tampere European Council 15 and 16 October 1999. Presidency Conclusions*, Tampere, 1999. Dostupné na: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en9.htm (staženo 7. 11. 2015).

²⁸⁹ European Commission, *Tampere. Kick-start to the EU's policy for justice and home affairs*, Fact Sheet 3.1, published by the Information and Communication unit of the Directorate-General Justice and Home Affairs of the European Commission, Brussels, 2002. Dostupné na: http://ec.europa.eu/councils/bx20040617/tampere_09_2002_en.pdf (staženo 7. 11. 2015).

a imigrace.²⁹⁰ Na základě žádosti Rady spravedlnosti a vnitřních věcí z roku 2002 založila Komise tzv. Národní kontaktní body pro integraci, které dodnes slouží jako fórum výměny informací mezi státy o jejich integračních praktikách.²⁹¹ Mezi další dokumenty Komise patří Sdělení Komise ohledně imigrace integrace a zaměstnání z června 2003²⁹² či první edice manuálu pro integraci, vydaná Komisí v roce 2004.²⁹³

V listopadu 2004 byl na summitu Evropské rady přijat další navazující program pro roky 2006-2010, zvaný Haagský program.²⁹⁴ Imigrační politiky v něm byly poznamenány zkušeností s teroristickými útoky v New Yorku z roku 2001 a Madridu z roku 2004, proto Haagský program směřoval především k sekuritizaci imigračních politik, boji proti terorismu a neregulární migraci. Integračním politikám tak bylo v Haagském programu dedikováno pouze několik vágně definovaných frází. Přesto období, kterému byl program určen, přinesl jisté novinky v oblasti integračních politik v Evropě. Mezi nejdůležitější patří Sdělení Komise publikované v květnu 2005,²⁹⁵ kterým Komise detailněji představila deset priorit Haagského programu, mezi něž patřilo i vytvoření společného evropského rámce pro integraci. Rada pro spravedlnost a vnitřní věci v roce 2004 tak představila Společné základní principy (CBP)²⁹⁶ pro politiky integrace přistěhovalců.²⁹⁷ Těchto 11 pravidel²⁹⁸ představuje důležitého, ovšem stále právně nezávazného průvodce doporučeními integračních opatření pro národní vlády.

²⁹⁰ Téma azylu a imigrace tvořila samostatnou kapitolu doporučení, které měly směřovat k základnímu cíli Tampere programu vytvoření území svobody, bezpečnosti a spravedlnosti v EU. V rámci integračních politik zde vyjádřila Evropská rada nutnost vyvinout energičtější integrační politiku garantující občanům třetích států práva a povinnosti srovnatelné s evropskými občany či nutnost sblížení legislativ národních států v oblasti podmínek přijetí a pobytu imigrantů na území EU. Podrobněji in: European Commission, „Tampere“.

²⁹¹ Podrobněji in: oficiální webové stránky *Office luxembourgeois de l'accueil et de l'intégration*, <http://www.olai.public.lu/fr/relations-internationales/ue/ncpi/index.html> (staženo 13. 11. 2015).

²⁹² Commission of the European Communities, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on immigration, integration and employment*, COM (2003) 336 final, EUR-Lex: European Union Law, Brussels, 2003. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0336:FIN:EN:PDF> (staženo 28. 12. 2014).

²⁹³ European Commission, *Handbook on Integration for policy-makers and practitioners*, Directorate-General for Justice, Freedom and Security, Brussels, 2004. Dostupné na: http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/docl_1212_616852085.pdf (staženo 28. 12. 2014).

²⁹⁴ Rada Evropské unie, *Evropská rada v Bruselu 4. a 5. listopadu 2004. Závěry předsednictví*, Brusel, 2004. Dostupné na: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/82553.pdf (staženo 7. 11. 2015).

²⁹⁵ Komise Evropských společenství, *Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu. Haagský program: deset priorit pro nadcházejících pět let Partnerství pro evropskou obnovu týkající se svobody, bezpečnosti a práva*, KOM (2005) 184 v konečném znění, Brusel, 2005. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0184&from=CS> (staženo 7. 11. 2015).

²⁹⁶ *Common Basic Principles*

²⁹⁷ Council of the European Union, *2618th Council Meeting. Justice and Home Affairs, Brussels 19 November 2004*, Document 14615/04 (Press 321), Brussels, 2004. Dostupné na:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressData/en/jha/82745.pdf (staženo 26. 12. 2014).

²⁹⁸ Detailní výčet viz příloha 6.

Konkrétnější představu implikace principů Komise představila v roce 2005 pod Společným programem pro integraci.²⁹⁹ Další důkaz snahy o komunitarizaci integračních politik lze vidět i skrze založení Evropského integračního fondu (EIF)³⁰⁰ v roce 2007,³⁰¹ evropského internetového portálu pro integraci (EWSI)³⁰² či Evropského fóra pro integraci (EUIF)³⁰³ v roce 2009, které představují hlavní platformu pro sdílení a šíření informací ohledně integračních politik v EU.

Zlom mezi Haagským programem a následujícím Stockholmským programem představuje Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu, přijatý Radou Evropské unie v roce 2008.³⁰⁴ Pakt, prosazovaný samotným francouzským prezidentem Nicolasem Sarkozym, přinesl obecná opatření, která měla být přijata v roce 2009 budoucím víceletým plánem. Tento program, nazvaný Stockholmský a přijatý v prosinci 2009 pro období 2010-2015,³⁰⁵ sice daná doporučení následuje, nicméně se zdá být méně ambiciózní než předchozí programy³⁰⁶ – a to nejen kvůli vzniklé ekonomické krizi, ale také kvůli tehdejší politickým a institucionálním nesrovnalostem v EU.³⁰⁷ Imigrační politice věnuje program jednu ze sedmi kapitol, v nichž

²⁹⁹ *Common Agenda for Integration*. In: Commission of the European Communities, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Common Agenda for Integration: Framework for the Integration of Third-Country Nationals in the European Union*, COM (2005) 389 final, Brussels, 2005. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0389&from=EN> (staženo 7. 11. 2015).

³⁰⁰ Evropský integrační fond byl založen v roce 2007 pro období 2007-2013 a poskytl rozpočet 825 milionů eur pro národní i lokální aktivity na podporu integrace imigrantů do evropských společností. Fond byl v roce 2014 nahrazen Fondem azylu, migrace a integrace pro období 2014-2020 s rozpočtem 2,4 miliardy euro. Podrobněji in: Ministère de l'Intérieur, „La politique d'intégration des personnes immigrées dans les pays membre de l'Union européenne“, 9. 4. 2015. Dostupné na: <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Europe-et-International/Les-politiques-europeennes-en-matiere-d-integration-et-d-asile/La-politique-d-integration-des-personnes-immigrees-dans-les-pays-membres-de-l-Union-europeenne> (staženo 13. 11. 2015). Oficiální webové stránky Evropské komise, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/integration-fund/index_en.htm (staženo 13. 11. 2015).

³⁰¹ *Rozhodnutí Rady 2007/435/ES ze dne 25. června 2007 o zřízení Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí na období 2007 až 2013 jako součásti obecného programu „Solidarita a řízení migračních toků“*, Úř. věst. L 168/18, 2007. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32007D0435> (staženo 7. 11. 2015).

³⁰² *European Web Site for Integration*. Viz oficiální webové stránky EWSI: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/>.

³⁰³ *European Integration Forum*. Viz oficiální webové stránky EUIF: <http://www.euif.eu/>.

³⁰⁴ Rada Evropské unie, *Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu*, Brusel, září 2008.

³⁰⁵ European Council, *The Stockholm Programme – an Open and a Secure Europe Serving and Protecting Citizens*, OJ C 115/1, Brussels, May 2010. European Council, *European Council 10/11 December 2009. Conclusions*, Brussels, 2009. Dostupné na: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010XG0504\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010XG0504(01)&from=EN) (staženo 20. 12. 2014).

³⁰⁶ Collett E., „Beyond Stockholm: Overcoming the Inconsistencies of Immigration Policy“, *ECP*, Working Paper No. 32, December 2009, 19. Dostupné na: http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_4863_epc_working_paper_32_beyond_stockholm.pdf (staženo 30. 12. 2014).

³⁰⁷ Collett E., „The European Union's Stockholm Program: Less Ambition on Immigration and Asylum, But More Detailed Plans“, *Migration Policy Institute*, January 2010. Dostupné na:

Evropská rada žádá vytvoření systému ukazatelů pro hodnocení úspěšnosti integračních politik. I když tento systém byl vytvořen a funguje dodnes,³⁰⁸ Stockholmský program je kritizován za nulový přínos v oblasti integrace přistěhovalců.

Všechny výše představené dokumenty však jsou pouze právně nezávazná doporučení, jejichž vliv na tvorbu národních integračních politik je diskutabilní, obzvláště ve francouzském případě, neboť Francie představuje silného hráče na poli Rady Evropské unie při vyjednávání imigračních politik a integračních opatření. V období 1999-2010 však byly přijaty i zákony typu *hard law*, které legislativy národních států ovlivnily přímo. Mezi ně lze počítat i Lisabonskou smlouvu, jež vstoupila v platnost v roce 2009 a která výrazně změnila zaběhnuté procesy zrušením pilířového systému evropských politik. Imigrační politiky se tak Lisabonskou smlouvou přesunuly do sdílených kompetencí EU a členských států.³⁰⁹ Dále byla zavedena i nová legislativní procedura, v níž značně posílil roli Evropský parlament. A v neposlední řadě Lisabonskou smlouvou přijatá Listina základních práv také představuje krok k vyrovnání přístupu vůči příslušníkům třetích zemí, díky její nové právní závaznosti.

Mezi hlavní evropská integrační opatření, které rozvířily debatu ve francouzském prostředí a prokazatelně ovlivnily francouzskou legislativu, patří směrnice přijaté v roce 2003: kontroverzní³¹⁰ Směrnice Rady 2003/86/ES³¹¹ stanovující minimální podmínky pro imigraci z důvodu rodinného sjednocení a také Směrnice Rady 2003/109/ES³¹² upravující podmínky pro status dlouhodobých rezidentů-cizinců na území EU. Ovšem obě tyto směrnice určily pouze základní podmínky a nechaly značně volný prostor pro vlastní výklad detailu podmínek.³¹³

<http://www.migrationpolicy.org/article/european-unions-stockholm-program-less-ambition-immigration-and-asylum-more-detailed-plans> (staženo 30. 12. 2014).

³⁰⁸ Jedná se o hodnocení MIPEX, které již v podobě svého předchůdce, *European Civic Citizenship and Inclusion Index*, hodnotilo integrační politiky již od roku 2004, přičemž bylo postupně vylepšováno až do dnešní podoby, ve které MIPEX hodnotí nejen státu EU, ale také Austrálii, Island, Japonsko, Jižní Koreu, Kanadu, Norsko, Nový Zéland, Švýcarsko, Turecko či USA. In: Oficiální webové stránky MIPEX, <http://www.mipex.eu/what-is-mipex> (přístup 7. 11. 2015). Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 49-50.

³⁰⁹ Čechovský, „Fenómén (i)migrace a imigrační politika Evropské unie“, 108.

³¹⁰ Směrnice je kontroverzní z důvodu toho, že stanovené minimální podmínky sice státy nesmí přesáhnout, na druhou stranu je však neomezuje, což vedlo k přijetí restriktivních opatření národními státy tzv. integrace v zahraničí. Toto opatření bude více přiblíženo v samotné analýze, neboť i Francie zavedla integraci v zahraničí. In: Block, Bonjour, „Fortress Europe or Europe of Rights?“, 204.

³¹¹ *Směrnice Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny*, Úř. věst. L 251/12, 3. 10. 2003. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0086&from=CS> (staženo 7. 11. 2015).

³¹² *Směrnice Rady 2003/109/ES ze dne 25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícím rezidenty*.

³¹³ Block, Bonjour, „Fortress Europe or Europe of Rights?“, 204. Carrera, „A Comparison of Integration Programmes in the EU“, 15-16.

Státy tak, především v případě rodinné migrace, často přijaly pod záminkou implementace evropských směrnic značně restriktivní přístup k regulaci imigrace.³¹⁴

Není nutné zde nyní vyjmenovávat všechny evropské směrnice, které byly a jsou reflektovány ve francouzské legislativě. Žádná, kromě dvou výše zmíněných, totiž nepředstavuje převrat v integračních politikách EU, a tedy ani Francie, jako spíš v oblasti imigračních politik. Každá směrnice, která zasahuje do národního práva Francie v oblasti integračních politik, je ovšem reflektovaná v rámci konečného hodnocení jednotlivých zákonů níže. Zpětným ohlédnutím tak lze shrnout, že ambice pro harmonizaci nejen imigračních, ale také integračních politik jsou znatelné. V případě europeizace integračních politik se ale jedná především o akty typu *soft law*, tedy doporučení a prohlášení Evropské rady, Evropské komise či Rady EU. Zdá se, že jen málokterá opatření mají zásadní vliv na formování integračních politik národních států. Zda vůbec nějaká nám ukáže následující analýza integračních opatření typu občanské integrace ve Francii.

³¹⁴ Dle Block a Bonjour právě Francie nejvíce využila Směrnici Rady 2003/86/ES jako výmluvu k restriktivním reformám, jako další podobné příklady uvádějí autorky přístup Německa a Nizozemska. In: Block, Bonjour, „Fortress Europe or Europe of Rights?“, 213-215.

3 Občanská integrace ve Francii v letech 2002-2012

V následující kapitole provedeme analýzu a hodnocení opatření typu občanské integrace, díky čemuž budeme schopni na závěr zodpovědět výzkumnou otázku. Kapitola je rozdělena na tři části. V té první čtenáři představíme metodu hodnocení zákonů. V souvislostech francouzského případu tak přiblížíme evaluované aspekty, které tvoří součást hodnotící stupnice, navržené v teoreticko-metodologické části práce.³¹⁵ Následně je v druhé části kapitoly provedena samotná analýza a hodnocení vybraných integračních opatření na úrovni jednotlivých zákonů, které daná opatření implementují. Závěrečná část kapitoly pak přinese konečné hodnocení charakteru integračních politik.

3.1 Hodnotící stupnice a případ Francie

Základem analýzy jsou zákony přijaté ve Francii ve zkoumaném období. Z tohoto důvodu byla již v předešlé kapitole provedena základní analýza integračních politik, z nichž nyní vybereme pouze ta opatření, která vykazují charakter občanské integrace. Analýza vybraných integračních opatření je rozdělena dle zákonů, která opatření implementují. Jejich hodnocení pak bude probíhat na základě zvolené metody.³¹⁶ Jedná se o hodnotící stupnici, jež vymezuje ve svých extrémních bodech dva protikladné modely integrace: asimilaci a multikulturalismus.³¹⁷ Na této škále budou následně hodnocena přijatá opatření skrze osm aspektů, které byly již definované v metodologii práce jako hlavní výzkumná kritéria a které budou nyní podrobněji představeny níže. Daných osm aspektů spadá pod tři hlavní dimenze integrace, jak znázorňuje následující tabulka:

³¹⁵ Více viz kapitola 1.3.2 Kritéria výzkumu.

³¹⁶ Více viz kapitola 1.3.2 Kritéria výzkumu.

³¹⁷ Zde je nutně poznamenat, že se jedná o ideové, teoretické modely, které jsou ve skutečnosti více či méně ovlivněné dalšími vlivy. Dle Biezevelde a Entzingera ve skutečnosti v evropském prostředí neexistují příklady „čistého“ modelu, neboť jsou kombinovány s přístupy jednotlivých států. In: Biezeveld, Entzinger, „Benchmarking in Immigration Integration“, 15.

Tabulka 1: Aspekty a dimenze integrace – výzkumná kritéria

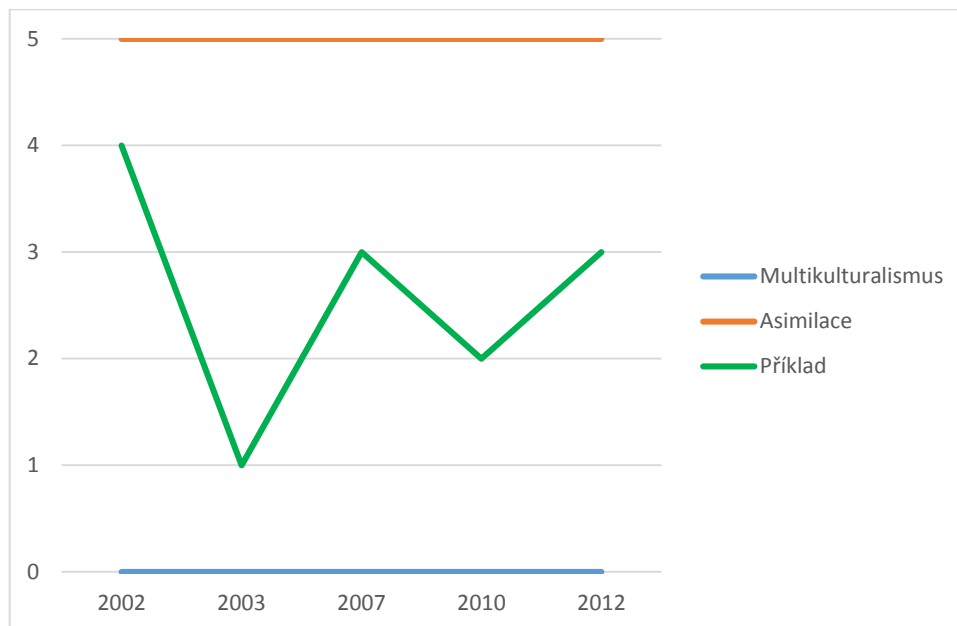
Dimenze integrace	Aspekty
Kulturní dimenze	1) Vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu
	2) Podpora státu odlišným kulturám
	3) Jazyková politika státu
	4) Náboženská politika státu
Sociální dimenze	5) Základní jednotka procesu integrace přistěhovalců
	6) Role přistěhovalců v procesu jejich integrace
Občansko-politická dimenze	7) Přístup státu k odlišným etnikům
	8) Přístup státu k integračním politikám (tvorba, realizace, vyhodnocení)

(Zdroj: autorka.)

Výzkum tedy představuje kvalitativní analýzu, která bude kvantitativně zobrazena skrze přidělení bodů jednotlivým aspektům na škále mezi asimilací (maximum pět bodů) a multikulturalismem (maximum nula bodů). Detaily bodového hodnocení jednotlivých aspektů jsou odvozeny z analýzy odborné literatury zabývajícími se integračními modely.³¹⁸ Evaluace bude probíhat následovně: každé vybrané opatření, vykazující prvky občanské integrace, bude zkoumáno z pohledu všech osmi aspektů integrace. U každého aspektu budou následně, dle povahy přijatého opatření, přiděleny body v závislosti na vytyčené hodnotící stupnici mezi asimilací a multikulturalismem. Zprůměrováním hodnocených aspektů u jednotlivých opatření se pak docílí kvantitativní hodnoty, jež nám podá celkový charakter přijatých změn. Z bodového hodnocení jednotlivých opatření pak bude možné opět zprůměrováním vypočítat bodové hodnocení charakteru celého zákona. Je nutné však mít na paměti, že budou hodnocena pouze nově přijatá opatření, a to ke všemu jen povahy občanské integrace. Výsledky za jednotlivé zákony budou tvořit součást konečné evaluace, vyjádřené grafem jako zde uvedený příklad:

³¹⁸ Více viz kapitola 1.2 *Teoretické základy*.

Graf 1: Příklad výsledku výzkumu

(Zdroj: autorka.)

Proces průměrování uskutečníme nejprve za jednotlivá opatření v rámci zákonů. Určitý zákon tak například zavádí dvě nová opatření. Nejprve tak bodově ohodnotíme jednotlivé aspekty u opatření č. 1 a z nich vypočítáme průměr. Následně proběhne evaluace aspektů u opatření č. 2, z nichž opět odvodíme průměrnou bodovou hodnotu. Výslednou hodnotu pro celý zákon (tedy za obě přijatá opatření) pak vypočítáme zprůměrováním všech evaluovaných aspektů, nikoliv již získaných hodnot jednotlivých opatření (výsledek by tímto způsobem byl nepřesný). Při vypočítávání průměru budou výsledky zaokrouhlovány na dvě desetinná místa.

Během evaluace za jednotlivé aspekty, opatření i celé zákony budeme získaná bodová hodnocení okomentovat i slovně. Slovní hodnocení pro získané body je následující:

Tabulka 3: Slovní klasifikace bodového hodnocení

Slovní klasifikace bodového hodnocení		
<i>Asimilace</i>		
↑ ↓	4,51 – 5 b.	Absolutní charakter asimilace
	3,51 – 4,5 b.	Výrazný charakter asimilace
	2,51 – 3 b.	Mírný charakter asimilace
	2,5 b.	Střed mezi asimilací a multikulturalismem
	1,5 – 2,49 b.	Mírný charakter multikulturalismu
	0,5 – 1,49 b.	Výrazný charakter multikulturalismu
	0 – 0,49 b.	Absolutní charakter multikulturalismu
<i>Multikulturalismus</i>		

(Zdroj: autorka.)

Je jisté, že nastane situace, kdy přijaté opatření nebude protínat všech osm aspektů. Respektive je velmi pravděpodobné, že přijatá opatření budou na některé aspekty zaměřené více a na jiné méně či vůbec. V takovém případě nebude možné takové aspekty hodnotit. Důvody případného nehodnocení aspektů jsou odůvodněny u každého vybraného opatření zvlášť. Nyní si všech osm aspektů představíme, a to v kontextu vybraného případu Francie, jež tradičně představuje hlavního zástupce starého modelu asimilace (resp. původního konceptu asimilace dle Brubakera).

Aspekt č. 1 se zaměřuje na vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu. Níže nalezneme tabulku, která přibližuje detaily hodnotící stupnice mezi asimilací a multikulturalismem. Asimilace zde vypovídá o tom, že hostitelská kultura je zcela nadřazená cizím kulturním vlivům. Multikulturalismus naopak vliv cizích kultur vítá, protože obohacují hostitelskou kulturu.

Tabulka 4: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 1

Aspekt č. 1: Vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu		
<i>Asimilace</i>		
	5 b.	Hostitelská kultura vždy zůstává naprosto nadřazená jakýmkoliv cizím vlivům; stát netoleruje odlišné kultury.
	4 b.	Hostitelská kultura vždy zůstává naprosto nadřazená jakýmkoliv cizím vlivům; stát toleruje existenci odlišných kultur.
	3 b.	Hostitelská kultura zůstává nadřazená možným vlivům odlišných kultur; stát uznává existenci odlišných kultur a jejich udržování v rámci menšinových komunit.
	2 b.	Stát uznává odlišné kultury, ale ta hostitelská představuje kulturní základ společnosti.
	1 b.	Stát oficiálně uznává odlišné kultury, které mohou obohatit kulturní diverzitu hostitelské kultury.
	0 b.	Kultury přistěhovalců obohacují hostitelskou kulturu a jsou vítané.
<i>Multikulturalismus</i>		

(Zdroj: autorka na základě analýzy teoretických konceptů a modelů integrace.)

Aspekt č. 2 se zabývá podporou státu odlišným kulturám. Níže je opět uvedena tabulka přibližující detaily hodnotící stupnice mezi asimilací a multikulturalismem. V případě asimilace stát neuznává žádné menšiny, a tudíž ani žádné nepodporuje. Multikulturní stát naopak oficiálně uznává a podporuje odlišné kultury, které dokonce disponují i určitou autonomií. U zde uvedeného aspektu se v případě Francie odráží historická republikánská vazba na vnímání osobního života obyvatel státem – již od Třetí republiky totiž státní aparát odmítá evidovat či jakkoliv zjišťovat informace z oblasti soukromého života, mezi něž patří mj. i náboženství či etnický původ.³¹⁹ Tento přístup se pak odrážel nejen ve statistikách při sčítání lidu, ale také v oblasti integračních politik. Výše uvedená skutečnost je důležitá pro kontext následujícího hodnocení tohoto výzkumu.

³¹⁹ Noiriel, „Population, immigration et identité nationale en France“, 59.

Tabulka 5: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 2

Aspekt č. 2: Podpora státu odlišným kulturám		
<i>Asimilace</i>		
	5 b.	Stát oficiálně neuznává žádné menšiny, což vede k nulové podpoře ze strany státu ani k oficiálnímu zahrnutí kulturních menšin na politické či sociální úrovni.
	4 b.	Stát oficiálně neuznává žádné menšiny, což vede k nulové podpoře ze strany státu ani k oficiálnímu zahrnutí kulturních menšin na politické či sociální úrovni. Přesto však stát toleruje existenci kulturních menšin.
	3 b.	Stát neuznává žádné menšiny, což vede k nulové podpoře ze strany státu. Přesto však stát uznává existenci kulturních menšin a jejich vliv na integraci jedince.
	2 b.	Stát uznává kulturní menšiny a zmiňuje potřebu je podporovat, nicméně nemá vyvinutý žádný oficiální systém podpory.
	1 b.	Stát oficiálně uznává odlišné kultury a podporuje jejich udržování. Podpora kulturních menšin se uskutečňuje aktivním způsobem, a to na státní úrovni.
	0 b.	Stát oficiálně uznává odlišné kultury a podporuje jejich udržování. Jejich podpora se uskutečňuje aktivním způsobem, a to na lokální úrovni státu (obec, regiony). Kulturní menšiny disponují autonomií a jsou oficiálně zahrnuté do sociálních i politických struktur státu.
<i>Multikulturalismus</i>		

(Zdroj: autorka na základě analýzy teoretických konceptů a modelů integrace.)

Aspekt č. 3 vypovídá o jazykové politice státu. Níže je opět uvedena tabulka, která přibližuje detaily hodnotící stupnice mezi asimilací a multikulturalismem. U asimilace se předpokládá absolutní splynutí nejen s hostitelskou kulturou, ale také s oficiálním jazykem této kultury, který je s danou kulturou úzce spjat. Multikulturalismus naopak aktivně podporuje udržování jazyků původu přistěhovalců.

Tabulka 6: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 3

Aspekt č. 3: Jazyková politika státu		
<i>Asimilace</i>		
	5 b.	Stát oficiálně neuznává užívání odlišných jazyků a striktně vyžaduje užívání oficiálního státního jazyka, což vede k nulové podpoře ze strany státu ani k oficiálnímu zahrnutí jazykových menšin na politické či sociální úrovni.
	4 b.	Stát oficiálně neuznává užívání odlišných jazyků a vyžaduje užívání oficiálního státního jazyka, což vede k nulové podpoře ze strany státu ani k oficiálnímu zahrnutí jazykových menšin na politické či sociální úrovni. Přesto však stát toleruje existenci jazykových menšin.
	3 b.	Stát neuznává užívání odlišných jazyků a vyžaduje užívání oficiálního státního jazyka, což vede k nulové podpoře ze strany státu, nicméně toleruje aktivity realizované v jazyce původu a k jejich udržování; přesto je ale oficiálně nepodporuje.
	2 b.	Stát uznává odlišné jazyky a zmiňuje potřebu podporovat jejich udržování, nicméně nemá vyvinutý žádný oficiální systém podpory.
	1 b.	Stát oficiálně uznává odlišné jazyky a podporuje jejich udržování. Podpora jazykových menšin se uskutečňuje aktivním způsobem, a to na státní úrovni.
	0 b.	Stát oficiálně uznává odlišné jazyky a podporuje jejich udržování. Jejich podpora se uskutečňuje aktivním způsobem, a to na lokální úrovni státu (obec, regiony). Jazykové menšiny disponují autonomií a jsou oficiálně zahrnuté do sociálních i politických struktur státu.
<i>Multikulturalismus</i>		

(Zdroj: autorka na základě analýzy teoretických konceptů a modelů integrace.)

U aspektu č. 4 se hodnotí náboženská politika státu. V případě Francie je nutné brát v potaz princip *laïcité*, který patří mezi hlavní principy a hodnoty republiky, jmenované v samotné Ústavě Francouzské republiky ze 4. října 1958. V té se uvádí, že „Francie je nedělitelná, světská, demokratická a sociální republika“, která „zajišťuje rovnost před zákonem pro všechny občany bez rozdílu původu, rasy či náboženství“ a která „respektuje všechny víry“.³²⁰ Zde představenou povahu principu *laïcité* je tak nutné brát v potaz v případech, kdy se zákon bude odkazovat na principy či hodnoty republiky. Níže uvádíme hodnotící stupnici aspektu č. 4.

³²⁰ Art. 1er de la Constitution du 4 octobre 1958.

Tabulka 7: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 4

Aspekt č. 4: Náboženská politika státu		
<i>Asimilace</i>		
	5 b.	Stát oficiálně neuznává žádné menšiny, což vede k nulové podpoře ze strany státu ani k oficiálnímu zahrnutí náboženských menšin na politické či sociální úrovni.
	4 b.	Stát oficiálně neuznává žádné menšiny, což vede k nulové podpoře ze strany státu ani k oficiálnímu zahrnutí náboženských menšin na politické či sociální úrovni. Přesto však stát toleruje existenci náboženských menšin.
	3 b.	Stát neuznává žádné menšiny, což vede k nulové podpoře ze strany státu. Přesto však stát uznává existenci náboženských menšin a jejich vliv na integraci jedince.
	2 b.	Stát uznává náboženské menšiny a zmiňuje potřebu je podporovat, nicméně nemá vyvinutý žádný oficiální systém podpory.
	1 b.	Stát oficiálně uznává odlišná náboženství a podporuje jejich udržování. Podpora náboženských menšin se uskutečňuje aktivním způsobem, a to na státní úrovni.
	0 b.	Stát oficiálně uznává odlišná náboženství a podporuje jejich udržování. Jejich podpora se uskutečňuje aktivním způsobem, a to na lokální úrovni státu (obec, regiony). Náboženské menšiny disponují autonomií a jsou oficiálně zahrnuté do sociálních i politických struktur státu.
<i>Multikulturalismus</i>		

(Zdroj: autorka na základě analýzy teoretických konceptů a modelů integrace.)

Aspekt č. 5 se zaměřuje na základní jednotku procesu integrace přistěhovalců. Níže lze nahlédnout na detailní hodnocení mezi asimilací a multikulturalismem. V případě asimilace je integrace přistěhovalce vnímána individualisticky, přičemž integrace daného jedince probíhá odděleně od jakýchkoliv vlivů okolního prostředí. Multikulturalismus naopak vnímá integraci přistěhovalců skrze jejich menšinovou komunitu, které je nutné jako celky integrovat do hostitelské společnosti.

Tabulka 8: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 5

Aspekt č. 5: Základní jednotka procesu integrace přistěhovalců		
<i>Asimilace</i>		
	5 b.	Integrace přistěhovalce probíhá na individuální úrovni a odděleně od okolního prostředí.
	4 b.	Integrace přistěhovalce probíhá na individuální úrovni a v kontextu jeho nejbližšího okolí (blízká rodina).
	3 b.	Integrace přistěhovalce probíhá na individuální úrovni a v kontextu jeho širšího okolí (široká rodina, studium, práce, přátelé atd.).
	2 b.	Integrace přistěhovalce je vnímána v kontextu možného vlivu jeho nejbližší menšinové komunity.
	1 b.	Integrace přistěhovalce je vnímána v kontextu určitých menšinových komunit (etnických, náboženských, sociálních, národních atd.).
	0 b.	Integrace přistěhovalců probíhá v rámci jejich menšinových komunit a skrze integraci těchto komunit jako celku do hostitelské společnosti.
<i>Multikulturalismus</i>		

(Zdroj: autorka na základě analýzy teoretických konceptů a modelů integrace.)

Aspekt č. 6 se zaměřuje na roli přistěhovalců v procesu jejich integrace. Zde navržená hodnotící stupnice je výjimečně zjednodušená na tři body: maximální asimilaci, maximální multikulturalismus a prostřední hodnotu mezi nimi. Hodnocení vychází z analýzy teoretických konceptů a modelů integrace,³²¹ ze které není možné určit všechna bodová pole od nuly do pěti. Při hodnocení samotných opatření je však možné, že se budeme od navrženého bodového hodnocení odklánět více k asimilaci či k multikulturalismu, a to v závislosti na charakteru zkoumaného jevu. Níže je uvedena tabulka hodnotící stupnice pro aspekt č. 6.

³²¹ Více viz kapitola 1.2 *Teoretické základy*.

Tabulka 9: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 6

Aspekt č. 6: Role přistěhovalců v procesu jejich integrace		
<i>Asimilace</i>		
	5 b.	Přistěhovalce je vnímán jako pasivní příjemce integračních politik bez jakéhokoliv vlivu na proces integrace.
	2,5 b.	Přistěhovalce je vnímán jako aktivní činitel, který ale nemůže výrazně ovlivnit proces integrace; jeho aktivní role spočívá v přenesení odpovědnosti za úspěšnost integrace na daného přistěhovalce.
	0 b.	Přistěhovalce je vnímán jako aktivní činitel, který může sám ovlivnit průběh integrace svými rozhodnutími.
<i>Multikulturalismus</i>		

(Zdroj: autorka na základě analýzy teoretických konceptů a modelů integrace.)

Aspekt č. 7 hodnotí přístup státu k odlišným etnikům. Níže je opět uvedena tabulka s hodnotící stupnicí aspektu. Asimilace zde vyjadřuje absolutní neuznávání jakýchkoliv menšin, a tudíž ani jejich jakoukoliv podporu, na rozdíl od multikulturalismu, který podporuje existenci různých etnik ve státě a dává jim určitou autonomii. V případě Francie se zde opět odráží historická republikánská vazba na vnímání osobního života obyvatel státem. Jak jsme zmínili již výše, od Třetí republiky totiž státní aparát odmítá evidovat či zjišťovat informace ze soukromého života, mezi které patří mj. i náboženství či etnický původ.³²² Tento přístup se odráží nejen ve statistikách při sčítání lidu, ale také v oblasti integračních politik. Výše uvedená skutečnost je důležitá pro kontext hodnocení tohoto výzkumu, proto ji musíme brát v potaz.

³²² Noiriel, „Population, immigration et identité nationale en France“, 59.

Tabulka 10: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 7

Aspekt č. 7: Přístup státu k odlišným etnikům		
<i>Asimilace</i>		
	5 b.	Stát oficiálně neuznává žádné menšiny, což vede k nulové podpoře ze strany státu ani k oficiálnímu zahrnutí etnických menšin na politické či sociální úrovni.
	4 b.	Stát oficiálně neuznává žádné menšiny, což vede k nulové podpoře ze strany státu ani k oficiálnímu zahrnutí etnických menšin na politické či sociální úrovni. Přesto však stát toleruje existenci etnických menšin.
	3 b.	Stát neuznává žádné menšiny, což vede k nulové podpoře ze strany státu. Přesto však stát uznává existenci etnických menšin a jejich vliv na integraci jedince.
	2 b.	Stát uznává etnické menšiny a zmiňuje potřebu je podporovat, nicméně nemá vyvinutý žádný oficiální systém podpory.
	1 b.	Stát oficiálně uznává odlišná etnika a podporuje jejich udržování. Podpora etnických menšin se uskutečňuje aktivním způsobem, a to na veřejné či státní úrovni.
	0 b.	Stát oficiálně uznává odlišná etnika a podporuje jejich udržování. Jejich podpora se uskutečňuje aktivním způsobem, a to na lokální úrovni státu (obec, regiony). Etnické menšiny disponují autonomií a jsou oficiálně zahrnuté do sociálních i politických struktur státu.
<i>Multikulturalismus</i>		

(Zdroj: autorka na základě analýzy teoretických konceptů a modelů integrace.)

Aspekt č. 8 se zaměřuje na přístup státu k tvorbě a realizaci integračních politik. Asimilační stát vše řídí centrálně, multikulturální pak naopak nechává co nejvíce autonomie lokální úrovni státu, tedy obcím či regionům. I zde tvoří Francie specifický případ, který je nutné zde objasnit. Dnes³²³ je Francie rozdělena na 27 regionů³²⁴ a 101 departementů.³²⁵ Ve Francii existují již od dob Velké francouzské revoluce departementy, územní správní celky, které nahradily historické provincie bývalého královského režimu. Vznikly s úmyslem přiblížit vládu země lidem a usnadnit centru vlády správu země.³²⁶ Za vlády Napoleona pak byla vytvořena funkce prefekta,³²⁷ která existuje dodnes. Prefekt představuje přímého zástupce každého z ministrů, tedy představitele vlády nejen na úrovni departementu, ale i regionů,³²⁸ které vznikly v 50. letech 20. století jako ekonomické správní jednotky mezi obcí a státem.³²⁹

³²³ Počítáno k 1. lednu 2015.

³²⁴ 22 regionů metropolitní Francie a 5 zámořských regionů. Geografické znázornění regionů viz příloha 7.

³²⁵ Geografické znázornění departementů viz příloha 8.

³²⁶ Loughlin J., *Subnational Government. The French Experience* (New York: Palgrave, Macmillan, 2007), 36.

³²⁷ Verpeaux M., *Les collectivités territoriales en France* (Paris: Dalloz, 2006), 34–35.

³²⁸ Verpeaux M., „Les nouveaux pouvoirs préfectoraux“, *Regards sur l'actualité*, vol. Août-septembre 2005, no. 313: 16–17.

³²⁹ Loughlin, „Subnational Government“, 120-121. Verpeaux, „Les collectivités territoriales en France“, 40-41.

Toto složité územní členění a rozložení moci narovnaly reformy 80. let, kdy proběhla jak decentralizace,³³⁰ tak i dekoncentrace³³¹ v územním členění Francie. Ve spojení s hodnotící stupnicí aspektu č. 8 zde tak vnímáme centrální úroveň státu vládu a zástupce prefekta při departmentech či regionech, lokální úroveň vlády pak představují regionální rady či starostové obcí. Zde uvedené vnímání se odráží i v ostatních aspektech hodnotící stupnice. Níže je opět uvedena tabulka s hodnotící stupnicí aspektu č. 8.

Tabulka 11: Detailní hodnotící stupnice aspektu č. 8

Aspekt č. 8: Přístup státu k integračním politikám (tvorba a realizace)		
<i>Asimilace</i>		
	5 b.	Tvorba a realizace integračních politik probíhá zcela centralizovaně na centrální úrovni státu.
	4 b.	Tvorba a realizace integračních politik probíhá na centrální úrovni státu za konzultací lokální úrovně státu (obce, regiony), zodpovědnost za jejich realizaci zůstává na centrální úrovni státu.
	3 b.	Tvorba integračních politik probíhá na centrální úrovni státu za konzultací lokální úrovně státu (obce, regiony), zodpovědnost za jejich realizaci přebírá lokální úroveň státu (obce, regiony).
	2 b.	Role státu a jeho lokální úrovně (obce, region) jsou v rovnováze, co se týče jejich spolupráce při procesu tvorby či realizace integračních politik.
	1 b.	Stát zajišťuje zásadní linii integračních politik, lokální úroveň státu (obce, regiony) následně dotváří detaily politik a nese zodpovědnost za jejich realizaci.
	0 b.	Tvorba a realizace integračních politik probíhá velmi decentralizovaně, a to na lokální úrovni státu (obce, regiony).
<i>Multikulturalismus</i>		

(Zdroj: autorka na základě analýzy teoretických konceptů a modelů integrace.)

Po bližším představení procesu hodnocení a hodnotící stupnice samotné nyní přistoupíme k samotnému hodnocení vybraných opatření občanské integrace.

³³⁰ Decentralizace představuje politickou decentralizaci, tedy přenesení určitých pravomocí ohledně přijímání politických rozhodnutí na nižší územní celky. Loughlin, „Subnational Government“, 11.

³³¹ Dekoncentrace představuje administrativní decentralizaci, tedy přenesení určitých administrativních pravomocí na nižší územní celky. Loughlin, „Subnational Government“, 11.

3.2 Detailní hodnocení občanské integrace ve Francii v letech 2002-2012

V následující části kapitoly provedeme analýzu a hodnocení jednotlivých integračních opatření, přijatých zákony, podle nichž je tato kapitola členěna. Analýza integračních opatření se týká pouze těch, které vykazují charakter občanské integrace. Hodnocení tak nereflektuje integrační politiky jako celek, nýbrž pouze model občanské integrace, který je samotným předmětem práce. V rámci každého zákona pak představíme přijatá opatření s prvky občanské integrace, z nichž následně vybereme ta opatření, která budou hodnocena vybranou metodou. Následně vybraná opatření zhodnotíme pomocí metody představené výše.

3.2.1 Zákon č. 2003-1119: integrace poprvé podmínkou

Jak jsme nastínili již dříve,³³² první Sarkozyho zákon přinesl zlom v integračních politikách Francie. Podle slov Courtois byla „poprvé (...) zmínka integrace do francouzské společnosti začleněna do našeho práva“.³³³ Zákon ovšem nově zavádí nejen podmínku integrace, ale i další opatření, vykazující charakter občanské integrace. Kapitola je tak rozdělena do čtyř oblastí, z nichž každá analyzuje vybrané opatření. První takovou oblastí je zavedení podmínky integrace pro získání rezidentní karty (opatření č. 1), druhou pak zavedení podmínky znalosti jazyka pro získání občanství ve smíšeném manželství (opatření č. 2). Třetí změnou pak je vyslovení nesouhlasu vlády s naturalizací manžela-cizince Francouze z důvodu nedostatečné asimilace (opatření č. 3) a nakonec se budeme zabývat zavedením podmínky znalosti občanských povinností pro naturalizaci rozhodnutím orgánu veřejné moci (opatření č. 4). V závěru kapitoly pak provedeme konečné hodnocení charakteru zákona jako celku.

³³² Viz kapitola 2 *Imigrační a integrační politiky Francie*.

³³³ *Rapport n° 1 fait au nom de la commission des Lois constitutionnelles, de législation, du suffrage universel, du Règlement et d'administration générale sur le projet de loi, adopté par l'Assemblée nationale après déclaration d'urgence, relatif à la maîtrise de l'immigration et au séjour des étrangers en France*, Courtois J.-P. (rapporteur), Sénat, octobre 2003. Dostupné na: <http://www.senat.fr/rap/103-001/103-0011.pdf> (přístup 16. 11. 2015).

3.2.1.1 Zavedení podmínky integrace pro získání rezidentní karty (opatření č. 1)

Jak jsme zmiňovali již výše,³³⁴ získání oprávnění k 10letému pobytu výrazně zvyšuje šanci na úspěšnou integraci cizince. Dle parlamentních zpráv týkajících se zákona č. 2003-1119³³⁵ však vyplývá, že do té doby zavedená pravidla nebyla dostatečná, čímž často docházelo k obcházení zákona (především v případě sňatku s Francouzem). Povolení k dlouhodobému pobytu také snadno získávali členové rodiny migranta, a to díky automatickému získání stejného povolení k pobytu jako první člen rodiny, bez snahy o integraci do francouzské společnosti. Právě zavedení nejen přísnějších podmínek ohledně délky pobytu ve Francii,³³⁶ ale také podmínky integrace³³⁷ mělo přispět k tomu, aby rezidentní kartu získali opravdu jen ti, kteří prokáží chtěnou a bezproblémovou integraci do společnosti.

Zákon tak nově specifikuje, že „vystavení první rezidentní karty podléhá republikánské integraci cizince do francouzské společnosti“,³³⁸ a to především se zřetelem na „dostatečnou znalost francouzského jazyka a principů, které řídí Francouzskou republiku“.³³⁹ Změna se týká čtyř skupin přistěhovalců: nově příchozích migrantů (*primo-arrivants*), migrantů za účelem rodinného sjednocení, manželů-cizinců Francouzů a rodičů francouzského dítěte žijícího ve Francii. Zákon zároveň poprvé zmiňuje smlouvu o přijetí a integraci (CAI), a to v souvislosti s ideálním řešením hodnocení vůle cizince k integraci do francouzské společnosti. V době přijetí zákona však byl CAI zatím pouze v experimentální fázi, jež se měla do budoucna změnit, přičemž právě s touto změnou zákon č. 2003-1119 počítal. Stále je však nutné mít v paměti, že CAI nebylo až do 1. ledna 2006 rozšířené na celé území Francie a cizinec ani nebyl k jeho podpisu nijak povinován. Důraz na republikánský charakter integrace cizince, podmínku dostatečné znalosti nejen jazyka, ale také principů Francouzské republiky a nakonec i postupné zavádění CAI na území Francie příkladně vypovídá o přítomnosti prvků občanské integrace v daném zákoně. Proto přijaté opatření ve výzkumu hodnotíme, a to následovně.

Pro hodnocení aspektu č. 1 je vypovídající ta část zákona, která specifikuje, že pro získání rezidentní karty musí cizinec prokázat integraci do francouzské společnosti. Součástí zmíněné francouzské společnosti tvoří i její kulturní složka. Proto tuto zmínku budeme evaluovat právě v kontextu aspektu č. 1, který vypovídá o vnímání hostitelské kultury a přítomnosti

³³⁴ Viz kapitola 2.1.1 *Imigrační politiky Francie do konce 20. století*.

³³⁵ Projet de loi n° 823, avril 2003. Rapport n° 949, Marianni. Rapport n° 1, Courtois.

³³⁶ Art. 21 loi n° 2003-1119.

³³⁷ Art. 8 de la loi n° 2003-1119.

³³⁸ Ibidem.

³³⁹ Ibidem.

přistěhovalců v ní z pohledu státu. Z přípravných prací v podobě parlamentních zpráv o přijímaném zákoně³⁴⁰ je evidentní, že stát vnímá existenci odlišných kultur. Už v nich ale nenajdeme žádnou zmínku o nutnosti jejich udržování. Naopak, jde především o nutnost integrace cizince do hostitelské společnosti – a tedy i její kultury. Z tohoto důvodu je tento aspekt evaluován čtyřmi body.

Následující hodnotitelný aspekt č. 3 se týká jazykové politiky státu. Zde není žádného sporu o důležitosti znalosti jazyka. Nejen v přípravných zprávách parlamentu, ale i v zákoně samotném se uvádí, že součástí republikánské integrace je kromě znalosti principů Francouzské republiky i dostatečná znalost francouzského jazyka.³⁴¹ Francouzština tak zůstává zcela nadřazena jakýmkoliv jiným jazykům, jejichž existenci stát vnímá a toleruje, nicméně je nijak nepodporuje. Naopak stát cizince vede k užívání oficiálního jazyka státu. V případě jazykové politiky tak lze opatření ohodnotit stejnou měrou, jako v případě aspektu č. 1, tedy čtyřmi body. Vzhledem k tomu, že zákon samotný zmiňuje nutnou „dostatečnou znalost (...) principů, které řídí republiku“, zaměří se hodnocení opatření i na aspekt č. 4, který se zabývá náboženskou politikou státu. Jak bylo vysvětleno již výše,³⁴² mezi základní hodnoty republiky patří i princip *laïcité*, který zajišťuje svobodu víry. Stát ovšem také nijak nezohledňuje ani nepodporuje žádné náboženství. Z těchto důvodů jsou aspektu č. 4 přiřazeny čtyři body.

Aspekt č. 5 vypovídá o jednotce integrace přistěhovalců. Zákon č. 2003-1119 jednoznačně vnímá jako jednotku integrace jedince, neboť zákon mluví o integraci „cizince“ v jednotném čísle. Ten by pak měl svou integraci projevit nejen znalostí jazyka a republikánských principů, ale také ve sféře vzdělání svých dětí či svého profesního života a života lokální sociální skupiny.³⁴³ Z tohoto důvodu je aspekt č. 5 ohodnocen třemi body, neboť integrace přistěhovalce je vnímána v kontextu jeho širšího okolí, již tedy ne pouze v rámci jeho rodiny, ovšem ani ne v rámci jeho menšinové komunity. V aspektu č. 6 je hodnocena role přistěhovalců v procesu jejich integrace. Z parlamentních zpráv i zákona samotného vyplývá, že vzhledem k nutnosti aktivního zapojení jedince projevem vůle se integrovat, nelze mluvit o cizinci jako pasivním příjemci integračních politik. Cizinec však zároveň neřídí svou integraci zcela sám, nýbrž do ní mírně zasahuje stát prostřednictvím hodnocení vůle se integrovat pro získání rezidentní karty či francouzského občanství. Cizinec však

³⁴⁰ Rapport n° 949, Marianni. Rapport n° 1, Courtois.

³⁴¹ Art. 8 de la loi n° 2003-1119

³⁴² Viz kapitola 3.1 *Hodnotící stupnice a případ Francie*.

³⁴³ Projet de loi n° 823, avril 2003.

stále může svou integraci ovlivnit více sám. Z tohoto důvodu ohodnotíme aspekt č. 6 dvěma body.

V rámci posledního evaluovaného aspektu č. 8 se hodnotí přístup státu k tvorbě a realizaci zaváděného opatření. Ze zákona vyplývá, že hodnocení míry integrace cizince posuzuje prefekt, tedy státní zástupce při departementu. Oběžník z 21. ledna 2004,³⁴⁴ upřesňující aplikaci přijatého zákona, následně seznamuje prefekty s novou povinností cizince vyjádřit svou vůli pro integraci. Detailnější informace ohledně uznání podmínky integrace zní následovně:

„(...) v rámci vaší pravomoci posouzení vám náleží určit, v jaké míře bude tato podmínka cizincem naplněna. Můžete ji zhodnotit na základě zachytných bodů, jako učení francouzského jazyka, znalost a respektování principů, které řídí Francouzskou republiku, školní docházka dětí, následování profesního vzdělání stejně jako spoluúčast na místním sociálním životě. V tomto ohledu můžete požádat (...) o názor starosty obce, v níž cizinec bydlí, aby objasnil pro vaše rozhodnutí prvky ilustrující či ne vůli cizince se integrovat do francouzské společnosti. Podpis smlouvy o přijetí a integraci (...) se také stane prvkem k uvážení pro zhodnocení této podmínky.“³⁴⁵

Tvorba a realizace integračních politik tak probíhá na centrální úrovni za konzultace lokální úrovně státu, jak vypovídá citace z oběžníku výše, ale i samotný zákon, jenž určuje, že pro „posouzení podmínky integrace může reprezentant státu při departementu, či v Paříži policejní komisař, využít názor starosty obce, v níž sídlí cizinec, který se o rezidentní kartu uchází“.³⁴⁶ Ovšem zodpovědnost za realizaci hodnocení míry integrace cizince zůstává na prefektovi jakožto zástupci centrální úrovně státu. Z těchto důvodů odpovídá hodnocení aspektu č. 8 čtyřem bodům.

Vzhledem k tomu, že tato legislativní změna nevykazuje žádné hodnotitelné prvky ohledně podpory státu odlišných kultur (aspekt č. 2) či etnik (aspekt č. 7), nejsou tyto aspekty v hodnocení reflektovány. Po zprůměrování získaných hodnot získáme celkové hodnocení této změny na úrovni 3,5 bodů. Hodnocení 3,5 body svědčí o mírném asimilačním charakteru přijaté

³⁴⁴ *Circulaire du 21 janvier 2004 relative à l'amélioration de la coordination entre les établissements pénitentiaires et les services du ministère de l'intérieur pour la mise en oeuvre des mesures d'éloignement des étrangers du territoire français.* Dostupné na: <http://www.gisti.org/IMG/pdf/norintd0400006c.pdf> (staženo 17. 11. 2015).

³⁴⁵ *Circulaire du 21 janvier 2004 relative à l'amélioration de la coordination entre les établissements pénitentiaires et les services du ministère de l'intérieur pour la mise en oeuvre des mesures d'éloignement des étrangers du territoire français.*

³⁴⁶ Art. 8 de la loi n° 2003-1119.

změny. Detail zápisu bodového hodnocení je k nahlédnutí v závěrečné části evaluace zákona 2003-1119.

3.2.1.2 Zavedení podmínky znalosti jazyka pro získání občanství ve smíšeném manželství (opatření č. 2)

Zákon č. 2003-1119 dále zavádí podmínku „dostatečné znalosti francouzského jazyka, dle svých možností“,³⁴⁷ nutnou pro získání občanství v případě manželů-cizinců Francouzů. Vzhledem k tomu, že jazyk představuje důležitý prvek modelu občanské integrace, i tato zmínka tvoří součást evaluace zákona. Hodnocení změny protíná naši hodnotící stupnici pouze ve dvou aspektech, a to týkajících se jazyka (aspekt č. 3) a tvorby a realizace opatření (aspekt č. 8). Aspekt č. 3 posuzuje jazykovou politiku státu vůči cizincům. Ze zákona samotného i z parlamentních zpráv lze vyčíst důležitost jazyka, který „se zdá být určujícím pro evaluaci situace žadatele“³⁴⁸ pro získání občanství. Stát si zde je vědom přítomnosti cizího mateřského jazyka žadatele (jinak by podmínku do zákona nevkládal), nicméně dále nebere na jeho existenci či udržení ohled. Proto je aspekt č. 3 hodnocen čtyřmi body.

Aspekt č. 8 se zaměřuje na přístup státu k tvorbě a realizaci integračních politik. Pro zde analyzované opatření odpovídá tomuto aspektu proces hodnocení dostatečné znalosti jazyka. Úroveň jazyka totiž posuzuje, dle zavedeného postupu, úředník prefektury či konzulátu, který během osobního pohovoru určí nejen míru asimilace žadatele a jeho porozumění zvykům a obyčejům Francie, ale nově i jeho znalosti francouzského jazyka.³⁴⁹ Vzhledem k tomu, že zákon zavádí opatření z centrální úrovně státu a že určení míry asimilace cizince následně provádí prefektura (tedy centrální úroveň státu), je aspekt č. 8 ohodnocen také čtyřmi body. Celkové hodnocení této změny tak odpovídá čtyřem bodům, z čehož vyplývá, že daná změna je výrazného asimilačního charakteru. Detail zápisu bodového hodnocení je k nahlédnutí v závěrečné části evaluace zákona č. 2003-1119.

³⁴⁷ Art. 65 de la loi n° 2003-1119.

³⁴⁸ Rapport n° 1, Courtois.

³⁴⁹ Rapport n° 1, Courtois.

3.2.1.3 Vyslovení nesouhlasu vlády s naturalizací manžela-cizince Francouze z důvodu nedostatečné asimilace (opatření č. 3)

Další hodnocenou oblastí je úprava podmínek, na jejichž základě může vláda nesouhlasit s přidělením státního občanství manželi-cizinci Francouze. Nesouhlas může vláda vyjádřit ve dvou případech: na základě motivů „znehodnocení“ (*indignité*), jež platí pro případy odsouzení pro trestný čin, či motivů „nedostatku asimilace“,³⁵⁰ na něž se hodnocení zaměří. Dle parlamentní zprávy Courtoise, analyzující příslušné dekry, spadají pod pojem „nedostatek asimilace“ prvky jako „špatná znalost jazyka, způsob života neslučitelný s náležením do francouzského společenství či propagace extremistických tvrzení vyjadřující odmítnutí zásadních hodnot francouzské společnosti“.³⁵¹ Zákon však vkládá novou formulaci, která z těchto prvků odstraňuje zmínku o znalosti jazyka, a to z důvodu zavedení již výše popsaného opatření. Znalost jazyka je totiž nově posuzována ještě před samotným přidělením občanství. Nově tak může vláda nesouhlasit z důvodů „nedostatku asimilace“ cizince „jiné než jazykové (povahy)“.³⁵²

Přijatá změna protíná tři aspekty hodnotící stupnice: vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu (aspekt č. 1), základní jednotku procesu integrace přistěhovalců (aspekt č. 5) a roli přistěhovalců v procesu jejich integrace (aspekt č. 6). Aspektu č. 1 jsou přiřazeny čtyři body, neboť stát zde vnímá existenci odlišné kultury daného cizince (jinak by v zákoně podmínka asimilace nebyla zavedena), nicméně nijak nepodporuje její udržování cizincem. Naopak, hostitelská kultura zůstává naprosto nadřazená mateřské kultuře cizince.

Další hodnocení se týká aspektu č. 5, kterému jsou přiřazeny tři body. Ty totiž odpovídají tvrzení, že integrace přistěhovalce probíhá na individuální úrovni a v kontextu jeho širšího okolí. Zde posuzovaná změna se opravdu zabývá přistěhovalcem jako jedincem. Nesouhlas s jeho naturalizací může plynout z důvodu nedostatečné asimilace, jako je i způsob života neslučitelný s hodnotami francouzské společnosti, jež představuje prvek širšího okolí integrace přistěhovalce. Poslední aspekt č. 6 pak ohodnotíme dvěma body. Přistěhovalec je totiž vnímán jako aktivní činitel integrace, neboť je za svou integraci zodpovědný, nicméně stát jej nijak nepovinuje začleněním se do společnosti. Záleží totiž na daném cizinci, zda má zájem

³⁵⁰ Rapport n° 1, Courtois.

³⁵¹ Ibidem.

³⁵² Art. 66 de la loi n° 2003-1119.

o získání občanství (pak musí odpovídajícím způsobem reagovat na pravidla zavedená státem) či ne. Po zprůměrování získaných výsledků vychází konečné hodnocení opatření č. 3 třem bodům, které vypovídají o mírném asimilačním charakteru přijaté změny. Detail zápisu bodového hodnocení je k nahlédnutí v závěrečné části evaluace zákona č. 2003-1119.

3.2.1.4 Zavedení podmínky znalosti občanských povinností pro naturalizaci rozhodnutím orgánu veřejné moci (opatření č. 4)

Poslední změnu v oblasti naturalizace představuje úprava podmínek získání státní příslušnosti na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci, které se týká nejširší skupiny žadatelů o naturalizaci. Zákon totiž nově přiřazuje k původní podmínce „doložení své asimilace do francouzského společenství, především skrze dostatečnou znalost francouzského jazyka“, nově i dostatečnou znalost „práv a povinností náležící francouzské státní příslušnosti“.³⁵³ Vzhledem k tomu, že z práv a povinností francouzského občana nevyplývají žádné souvislosti s podporou rozdílným kulturám, s náboženstvím či s etnikem, není daná změna posuzovaná z hlediska aspektů č. 2, 4 a 7. Zbylých aspektů se však provedená změna dotýká.

Aspekt č. 1 je hodnocen čtyřmi body, jelikož podmínky asimilace se týkají jazyka, hodnot i základních „zvyků a obyčejů Francie“.³⁵⁴ Hostitelská kultura je tak i zde nadřazená odlišným kulturám původu cizinců, přestože jejich existenci stát vnímá a toleruje (ovšem nijak nepodporuje). Aspekt č. 3 hodnotící jazykovou politiku státu opět odkazuje na evaluaci čtyřmi body, neboť i u tohoto opatření stát vyžaduje užívání oficiálního státního jazyka. Nijak však nepodporuje jazykové menšiny, přestože toleruje jejich existenci. Základní jednotkou integrace je zde opět jedinec, který je vnímán v kontextu jeho širšího okolí (vzhledem k charakteru asimilačních prvků, jimiž jsou hodnoty francouzské společnosti), proto jsou aspektu č. 5 přiřazeny tři body.

Role přistěhovalců v procesu jejich integrace je stejná jako v předešlých případech tohoto zákona. Jedinec je za svou integraci odpovědný, nicméně není státem ničím povinovaný, pokud sám nechce naturalizace dosáhnout cestou zákonem upravovanou. Hodnocení aspektu č. 6 tedy zůstane na dvou bodech. Poslední hodnocený aspekt č. 8 je evaluován čtyřmi body. Vznik daného opatření totiž opět proběhl na centrální úrovni státu. Na této úrovni zůstává

³⁵³ Art. 68 de la loi n° 2003-1119.

³⁵⁴ Rapport n° 1, Courtois.

i odpovědnost za realizaci opatření, neboť hodnocení míry asimilace provádí opět prefektura. Pro shrnutí výsledného charakteru vybraného opatření opět zprůměrujeme získané hodnoty. Výsledek 3,4 bodu ukazuje na mírný asimilační charakter přijaté změny.

3.2.1.5 Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2003-1119

Evaluaci zákona č. 2003-1119 dle jednotlivých oblastí změn lze promítnout do následující tabulky:

Tabulka 12: Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2003-1119

Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2003-1119					
<i>Dimenze integrace</i>	<i>Aspekty</i>	<i>Opatření č. 1</i>	<i>Opatření č. 2</i>	<i>Opatření č. 3</i>	<i>Opatření č. 4</i>
Kulturní dimenze	1) Vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu	4	-	4	4
	2) Podpora státu odlišným kulturám	-	-	-	-
	3) Jazyková politika státu	4	4	-	4
	4) Náboženská politika státu	4	-	-	-
Sociální dimenze	5) Základní jednotka procesu integrace přistěhovalců	3	-	3	3
	6) Role přistěhovalců v procesu jejich integrace	2	-	2	2
Občansko-politická dimenze	7) Přístup státu k odlišným etnikům	-	-	-	-
	8) Přístup státu k integračním politikám (tvorba, realizace, vyhodnocení)	4	4	-	4
<i>Průměr za dané oblasti</i>		3,5	4	3	3,4

(Zdroj: autorka.)

Zprůměrováním získaných hodnot tak lze konečnou evaluaci zákona kvantitativně ohodnotit 3,44 body, které svědčí o mírném asimilačním charakteru přijatých opatření.

3.2.2 Zákon č. 2005-32: zavedení nepovinného CAI

Zákon pro plánování sociální soudružnosti přijatý 18. ledna 2005³⁵⁵ představuje rozsáhlý sociální plán, rozdělený na tři oblasti: zaměstnanost, ubytování a rovnost příležitostí. Obsahuje celkem 20 programů, z nichž jsou dva věnované integračním politikám: první je zaměřený na diskriminaci a druhý na integraci přistěhovalců.³⁵⁶ Výzkum se však zabývá pouze těmi změnami, které přispívají k občanské integraci přistěhovalců: založení nové národní agentury pro integraci (opatření č. 1), uzákonění integračních smluv (CAI) (opatření č. 2) a zavedení podmínky znalosti jazyka pro získání pracovního povolení (opatření č. 3). Kapitola tak je opět rozdělena dle těchto změn na tři části, ve kterých vždy provedenou změnu popíšeme a následně vyhodnotíme její charakter. Závěr kapitoly pak opět poskytne konečné hodnocení charakteru zákona jako celku.

3.2.2.1 Založení ANAEM (opatření č. 1)

Paragraf 143 zákona zavádí Národní agenturu pro přijímání cizinců a migraci (ANAEM), a to sloučením původních dvou institucí, jejichž činnosti se částečně dublovaly: OMI a SSAE. Úřad mezinárodní migrace (OMI) představoval hlavní vládní organizaci zabývající se přijetím imigrantů s různým účelem migrace do Francie, Služba sociální pomoci emigrantům (SSAE) pak zase hlavní asociaci pomáhající imigrantům ve Francii v různých sférách života. Převzetím celé organizace OMI a části misí SSAE tak získala nová instituce ANAEM dvojí poslání. Tím prvním je zodpovědnost za přijetí cizinců a za poskytování veřejné služby pro nově příchozí migranty, kteří se chtějí ve Francii poprvé dlouhodobě usadit. Druhou stránkou povinností ANAEM pak je i činnost nejen v administrativní, ale i ve zdravotní a sociální oblasti imigrace.³⁵⁷

Založení ANAEM a definice nových procesů s tím souvisejících zajímá výzkum z hlediska občanské integrace z toho důvodu, že právě tato agentura má následně na starosti realizaci CAI na území Francie – závazek, který přebrala po svém předchůdci OMI. Její kompetence jsou navíc rozšířené, než měly její předchůdci. ANAEM totiž nově může ke své

³⁵⁵ *Loi n° 2005-32 du 18 janvier 2005 de programmation pour la cohésion sociale.*

³⁵⁶ *Rapport n° 32, Létard, Souvet.*

³⁵⁷ *Rapport n° 32, Létard, Souvet.*

činnosti pověřit i třetí stranu, ať již soukromou či veřejnou organizaci.³⁵⁸ I tento fakt se dotýká občanské integrace, neboť jazykové kurzy v rámci CAI provádí nejčastěji právě smluvní partner ANAEM. Financování běhu CAI následně provádí FASILD,³⁵⁹ jehož misím se věnuje paragraf 147 zákona.

Vzhledem k charakteru tohoto opatření, zavádějícího novou státní organizaci, lze hodnotit v rámci této změny pouze aspekt č. 8, zabývající se přístupem státu k tvorbě a realizaci integračních politik. ANAEM totiž představuje „veřejnou správní instituci“,³⁶⁰ která sice získala jistou autonomii ve svých aktivitách, ovšem ty se orientují podle víceleté smlouvy podepsané ANAEM se státem.³⁶¹ Z tohoto důvodu tak lze hodnotit založení ANAEM čtyřmi body. Jedná se tak o výrazný asimilační charakter změny. Detail zápisu bodového hodnocení je k nahlédnutí v konečném hodnocení zákona č. 2005-32 níže.

3.2.2.2 Zavedení nepovinného CAI (opatření č. 2)

Vzhledem k rozsáhlosti tohoto integračního opatření je nutné nejprve představit jeho detaily a teprve potom provést samotné hodnocení. Následující kapitolu je tak nutné rozdělit na dvě části – analýzu a hodnocení samotné.

Analýza zavedení nepovinného CAI zákonem č. 2005-32

Zákon č. 2005-32 zavádí celoplošně na území Francie možnost podpisu smlouvy o přijetí a integraci (CAI), čímž dává CAI vůbec poprvé legislativní základ. CAI je smlouva určená především pro nově příchozí migranty,³⁶² a to za účelem „podpořit jejich integraci v souladu se základními zákony a hodnotami Francouzské republiky“.³⁶³ Podpisem smlouvy tak může cizinec využívat jazykové kurzy a služby v sociální či pracovní oblasti, nicméně jej však podpis

³⁵⁸ Art. 143 de la loi n° 2005-32.

³⁵⁹ Fond akcí a podpory integrace a boje proti diskriminaci nahrazuje v roce 2006 ACSÉ. In: Seidlová, „Imigrační a integrační politika Francie“, 75.

³⁶⁰ Art. 143 de la loi n° 2005-32.

³⁶¹ Art. 1 du décret n° 2005-381.

³⁶² Dekret č. 2006-1791 specifikuje skupiny, které mohou CAI využít. Patří mezi ně imigranti s kartou dočasného pobytu typu vědeckého, umělecké a kulturní profese, autorizující výkon profesní aktivity (kromě sezónních a dočasných pracovníků), soukromého a rodinného života či dovedností a talentu. Dále také mohou CAI využít ti, kteří obdrželi rezidentní kartu či při prvním přijetí na území Francie a nestihli či nemohli CAI podepsat. In: Art. 1 du décret n° 2006-1791.

³⁶³ Art. 146 de la loi n° 2005-32.

povínuje závazky, jako je dosažení jisté úrovně jazyka či docházka na kurzy s CAI spojenými. Angažmá přistěhovalce v prozatím nepovinném CAI je nicméně hodnoceno pouze v případě, kdy má přistěhovalce zájem o získání povolení k dlouhodobému pobytu. Zákon totiž upřesňuje, že podpis a respektování povinností v rámci CAI tvoří součást hodnocení podmínky republikánské integrace cizince v případě žádosti o rezidentní kartu.³⁶⁴

Jak již bylo představeno u prvního opatření tohoto zákona, realizaci CAI zajišťuje nově založená agentura ANAEM. Její součástí je FASILD, který následně finančně zajišťuje realizaci kurzů s CAI spojených.³⁶⁵ CAI je uzavřeno na dobu jednoho roku a je prefektem obnovitelný o jeden další rok, a to na základě doporučení ANAEM a za podmínky prodloužení potřebného povolení k pobytu.³⁶⁶ CAI poskytuje signatáři možnost navštěvovat vzdělávací kurzy. Jejich hlavní část představují kurzy jazykové. Ty jsou určeny pro ty, kteří při úvodním pohovoru neprokáží dostatečnou úroveň znalosti jazyka. Jazykové kurzy mohou zajišťovat smluvní organizace, ať již veřejné či soukromé; jejich volba a smluvní vazba leží na ANAEM, jakožto hlavní instituci odpovědné za realizaci CAI.³⁶⁷ Délka navštěvování jazykového kurzu závisí na potřebách daného jedince, nesmí však, dle dekretu č. 2006-1791, překročit 400 hodin.³⁶⁸ Po ukončení svého angažmá na jazykovém kurzu zpečetí signatář CAI dosažení dostatečné úrovně jazyka pro získání atestace (potřebné např. pro účely žádosti o rezidentní kartu). Test, jehož první absolvování je zdarma pro každého signatáře CAI, odpovídá jazykové úrovni DILF.³⁶⁹

CAI obsahuje i další dva kurzy, zaměřené na občanskou a praktickou stránku života ve Francii. Dle dekretu č. 2006-1791 má kurz zaměřený na občanské vzdělání obsahovat prezentaci francouzských institucí a hodnot republiky, jako jsou rovnost mezi muži a ženami, princip *laïcité*, právní stát, základní svobody, bezpečí osob a nemovitostí či užívání občanství. Druhý kurz představuje přednášku o životě ve Francii, předávající praktické informace o přístupu k veřejným službám (především co se vzdělání a zaměstnání týče), ubytování, zdraví, výchově a vzdělání dětí ve Francii či komunitním životě.³⁷⁰ Signatář CAI může využít i dalších služeb, je-li tak vyhodnoceno zástupcem ANAEM při úvodním pohovoru, jako

³⁶⁴ Art. 146 de la loi n° 2005-32.

³⁶⁵ Rapport n° 32, Létard, Souvet.

³⁶⁶ Art. 1 du décret n° 2006-1791.

³⁶⁷ Art. 143 de la loi n° 2005-32.

³⁶⁸ Art. 1 du décret n° 2006-1791.

³⁶⁹ *Diplôme initial de langue français*. Art. 1 du décret n° 2006-1791.

³⁷⁰ Art. 1 du décret n° 2006-1791.

posouzení profesních dovedností pro případnou reorientaci na trhu práce či služby sociálního pracovníka platformy zajišťované rovněž ANAEM.³⁷¹

Hodnocení zavedení nepovinného CAI zákonem č. 2005-32

Hodnocení zavedení CAI se opírá nejen o text samotného zákona, nýbrž i o text dekretu č. 2006-1791, který specifikuje detaily ohledně CAI. Přestože byl dekret přijat v roce 2006, počítáme jej pod zákon č. 2005-32, neboť právě k tomuto zákonu se přijatá opatření vztahují a zákon samotný na daný dekret odkazuje pro specifikaci detailu CAI. Jediným rozdílem mezi těmito dvěma legislativními texty je jejich platnost – opatření přijatá zákonem vešla v platnost 1. ledna 2006,³⁷² kdežto detaily uvedené v dekretu až od 1. ledna 2007. Tento rozdíl však nemá žádný dopad na hodnocení charakteru přijatých změn.

CAI má sloužit pro hodnocení míry „republikánské integrace cizince do francouzské společnosti“ v případě jeho žádosti o rezidentní kartu. I v případě zákona č. 2005-32 zastupuje zmíněná francouzská společnost i její kulturní složku, která je pro společnost nedílnou součástí. Z tohoto důvodu je u tohoto opatření hodnocen aspekt č. 1, který vypovídá o vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu. Implementací CAI stát prokazuje, že vnímá existenci odlišných kultur, ovšem snaží se jejich vliv na cizince upozadit oproti nadřazené francouzské kultuře, do níž se má cizinec integrovat – mj. i prostřednictvím CAI. Proto je zde aspekt č. 1 evaluován čtyřmi body.

Následující aspekt č. 3, který lze hodnotit, se zaměřuje na jazykovou politiku státu. Znamka důležitosti jazyka je čitelná i v samotném zákoně, který definuje, že aktivity v rámci CAI „zahrnují především, v případě nutnosti, jazykové vzdělání“.³⁷³ Francouzština tak zůstává nadřazena jakýmkoliv jiným jazykům, jejichž existenci stát vnímá a toleruje. Ovšem vzhledem k tomu, že podle zákona má být CAI přeloženo do řeči, které cizinec rozumí,³⁷⁴ se již hodnocení jazykové politiky státu posouvá z původních čtyřech bodů na tři. Tímto krokem totiž stát toleruje aktivity realizované v jazyce původu, ovšem dále jeho udržování nijak nepodporuje. V případě zavedení nepovinného CAI lze také hodnotit aspekt č. 4, týkající se náboženské

³⁷¹ Rapport n° 32, Létard, Souvet.

³⁷² *Rapport d'information n° 2752 déposé en application de l'article 86, alinéa 8, du Règlement par la Commission des Affaires culturelles, familiales et sociales sur la mise en application de la loi n° 2005-32 du 18 janvier 2005 de programmation pour la cohésion sociale*, Dord D., Panafieu F. (rapporteurs), Assemblée nationale, décembre 2005. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/12/pdf/rap-info/i2752.pdf> (staženo 18. 11. 2015).

³⁷³ Art. 146 de la loi n° 2005-32.

³⁷⁴ Ibidem. Art. 1 du décret n° 2006-1791.

politiky státu. Zákon samotný totiž zmiňuje snahu státu podpořit skrze CAI integraci přistěhovalců „v souladu se základními zákony a hodnotami Francouzské republiky“,³⁷⁵ jež vedou mj. i k principu *laïcité*. Vzhledem k tomu, že tento princip zajišťuje svobodu víry, ovšem stát nijak nezohledňuje ani nepodporuje žádné náboženství, náleží aspektu č. 4 čtyři body.

Aspekt č. 5 vypovídá o jednotce integrace přistěhovalců. Sám zákon uvádí, že CAI podepisuje „každý cizinec (...) individuálně“.³⁷⁶ S ohledem na detailní výčet prvků, jež náleží do kurzu o praktickém životě ve Francii a které představují informace o přístupu k veřejným službám (především co se vzdělání a zaměstnání týče), ubytování, zdraví, výchově a vzdělání dětí ve Francii či komunitním životě, lze vyvodit, že integrace cizince je opět vnímána v kontextu jeho širšího okolí a ne pouze rodiny, ovšem ani ne celé jeho komunity. Aspektu č. 5 tak opět náleží tři body. V aspektu č. 6 je hodnocena role přistěhovalců v procesu jejich integrace. Vzhledem k nutnosti aktivního přičinění jedince, který podpisem CAI má možnost projevit vůli se integrovat, nelze mluvit o přistěhovalci jako pasivním příjemci integračních politik. Svou integraci ale neřídí zcela sám, protože podmínkami, které ukládá pro určité typy povolení k pobytu, do ní mírně zasahuje stát. Ovšem protože CAI není zavedeno povinně, může cizinec řídit svou integraci spíše vlastními rozhodnutími. Proto je aspekt č. 6 ohodnocen dvěma body.

V rámci posledního evaluovaného aspektu č. 8 je hodnocen přístup státu k tvorbě a realizaci zaváděné změny. Podle dekretu č. 2006-1791 podepisuje CAI s přistěhovalcem zástupce státu, tedy prefekt, který cizinci přidělil dané povolení k pobytu. Celá realizace CAI je zároveň v rukách ANAEM, tedy veřejné instituce, vytvořené centrální složkou státu; ANAEM sice operuje v jednotlivých regionech, ovšem její aktivity plynou víceleté smlouvy podepsané státem a ANAEM.³⁷⁷ Z výše uvedených důvodů proto přidělíme i aspektu č. 8 čtyři body, neboť veškerou realizaci i odpovědnost nese centrální úroveň státu, ovšem prefekt působící při departementu zajišťuje jistou míru konzultace s lokální úrovní státu.

Vzhledem k tomu, že zákon č. 2005-32 ani dekret č. 2006-1791 nevykazují žádné hodnotitelné prvky ohledně aspektu č. 2 (podpora státu odlišných kultur) či aspektu č. 7 (podpora státu různým etnikům), nejsou tyto aspekty v hodnocení klasifikovány. Po zprůměrování zbylých hodnocených aspektů získáme celkové hodnocení zavedené změny 3,33 bodů. Lze tak shrnout, že zavedení nepovinného CAI vykazuje spíše mírný asimilační

³⁷⁵ Art. 146 de la loi n° 2005-32.

³⁷⁶ Ibidem.

³⁷⁷ Art. 1 du décret n° 2005-381.

charakter. Detail zápisu bodového hodnocení je k nahlédnutí v závěrečné části evaluace zákona č. 2005-32 níže.

3.2.2.3 Zavedení podmínky znalosti jazyka pro získání pracovního povolení (opatření č. 3)

Poslední změna, kterou zákon č. 2005-32 zavádí a kterou lze ve výzkumu hodnotit vzhledem ke své povaze občanské integrace, je uzákonění podmínky znalosti francouzského jazyka pro získání pracovního povolení. Až do přijetí tohoto opatření musel zahraniční pracovník předložit pracovní smlouvu a potvrzení o zdravotním stavu, pokud se chtěl ve Francii dlouhodobě usídlit za účelem práce. Dle názoru komise sociálních věcí je však zvládnutí francouzského jazyka důležitou podmínkou integrace, a to v profesním životě stejně jako sociálním či kulturním.³⁷⁸ Právě proto bude dané opatření zapojeno do hodnocení výzkumu.

Zavedení jazykové podmínky pro pracovní povolení se odráží pouze ve dvou aspektech hodnotící stupnice. Nejvíce se dotýká jazykové politiky státu (aspekt č. 3), neboť stát tímto zákonem vymáhá po zahraničním pracovníkovi znalost oficiálního jazyka předložením osvědčení. Vnímá tak existenci cizího jazyka, nicméně francouzština zde zůstává nadřazena jazykům cizím. Proto pro aspektu č. 3 přiřadíme čtyři body. Druhým hodnoceným aspektem je jednotka procesu integrace (aspekt č. 5). I v tomto případě se jedná pouze o jedince, který je povinován znalostí jazyka, a to v kontextu širšího okolí, do něhož spadá mj. právě pracovní prostředí. Hodnocení tak zde odpovídá třem bodům. Po zprůměrování hodnocených aspektů získáme 3,5 bodů, což vypovídá o mírném asimilačním charakteru provedené změny.

3.2.2.4 Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2005-32

Evaluaci zákona č. 2005-32 dle jednotlivých oblastí změn lze promítnout do následující tabulky:

³⁷⁸ Rapport n° 32, Létard, Souvet.

Tabulka 13: Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2005-32

Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2005-32				
<i>Dimenze integrace</i>	<i>Aspekty</i>	<i>Opatření č. 1</i>	<i>Opatření č. 2</i>	<i>Opatření č. 3</i>
Kulturní dimenze	1) Vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu	-	4	-
	2) Podpora státu odlišným kulturám	-	-	-
	3) Jazyková politika státu	-	3	4
	4) Náboženská politika státu	-	4	-
Sociální dimenze	5) Základní jednotka procesu integrace přistěhovalců	-	3	3
	6) Role přistěhovalců v procesu jejich integrace	-	2	-
Občansko-politická dimenze	7) Přístup státu k odlišným etnikům	-	-	-
	8) Přístup státu k integračním politikám (tvorba, realizace, vyhodnocení)	4	4	-
<i>Průměr za dané oblasti</i>		4	3,33	3,5

(Zdroj: autorka.)

Zprůměrováním získaných hodnot tak lze konečnou evaluaci zákona kvantitativně ohodnotit na 3,44 body, což svědčí o mírné míře asimilačního charakteru přijatých opatření. Výsledek je tak shodný s bodovým hodnocením předešlého zákona č. 2003-1119. Lze tak shrnout, že se charakter opatření typu občanské integrace se v průběhu let 2003-2006 nijak výrazně nezměnil.

3.2.3 Zákon č. 2006-32: zavedení povinného CAI

Zákon č. 2006-911³⁷⁹ byl již ve zkratce představen v předešlých kapitolách.³⁸⁰ Jedná se totiž o obsáhlý zákon zasahující nejen do integrační, ale také do azylové a imigrační oblasti. Následující hodnocení se ale zabývá pouze těmi integračními změnami, které vykazují prvky občanské integrace. Evaluovat budeme zavedení povinného CAI ve francouzský zákon (opatření č. 1), se kterým souvisí i nové definování podmínek integrace. Druhé hodnocení se

³⁷⁹ Loi n° 2006-911 du 24 juillet 2006 relative à l'immigration et à l'intégration.

³⁸⁰ Viz kapitoly 2.1.2 Imigrační politiky Francie v letech 2002-2012 a 2.2.2 Integrační politiky Francie v letech 2002-2012.

pak bude týkat zavedení podmínky přizpůsobení se cizince republikánským principům (opatření č. 2), které zákon nově rozšiřuje i na rodinné migranty. Zákon ale také zavádí změny, které se sice týkají občanské integrace, ale které nebudou hodnoceny.

První takové změny se týkají rezidentní karty. Zákon rozšířil podmínky pro získání rezidentní karty o nutnost integrace pro dvě nové skupiny. Tou první jsou cizinci žijící ve Francii alespoň deset let, kterým zákon zrušil nárok na automatické nabytí rezidentní karty. Nově tak podléhají obecným pravidlům získání rezidentní karty, tedy i podmínce integrace, které dříve nepodléhali.³⁸¹ Podmínka integrace se také týká držitelů nově zavedené karty dlouhodobého pobytu v EU,³⁸² tedy příslušníků států mimo EU, kteří získali dlouhodobý pobyt v jednom z členských států EU.³⁸³ Toto zvláštní povolení k pobytu bylo zavedeno Směrnicí Rady EU 2003/109/ES ze dne 25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty.³⁸⁴ Účelem směrnice bylo vzájemné uznání rozhodnutí o občanské integraci cizinců mezi členskými státy,³⁸⁵ směrnice však zároveň povoluje členským státům „vymáhat, aby státní příslušníci třetích zemí vyhověli podmínkám integrace dle jejich národního práva“.³⁸⁶ Právě díky této formulaci mohla francouzská vláda pro povolení k pobytu implementovat své již existující podmínky. Důvodem nehodnocení této změny je fakt, že v obou případech se jedná pouze o rozšíření zainteresovaných skupin cizinců, nikoliv o změnu samotného charakteru integračního opatření. K žádnému hodnotitelnému posunu zde tak nedošlo.

Druhou oblastí, ve které proběhly změny, zasahující do opatření typu občanské integrace, ale které nelze hodnotit, je občanský zákoník, upravující podmínky naturalizace. V zákoně č. 2003-1119 jsme hodnotili možnost nesouhlasu vlády vůči udělení občanství cizinci, vyjádřeného mj. i na základě nedostatečné asimilace. Zákon č. 2006-911 u tohoto bodu občanského zákoníku prodlužuje vládě dobu pro podání nesouhlasu z jednoho na dva roky po udělení občanství.³⁸⁷ Vzhledem k tomu, že prodloužení doby také nezasahuje do charakteru již hodnoceného u zákona z roku 2003, nelze tuto změnu evaluovat. To samé platí i u prodloužení doby trvání smíšeného manželství pro možnost podání žádosti o naturalizaci

³⁸¹ Art. 38 de la loi n° 2006-911.

³⁸² Art. 7 de la loi n° 2006-911.

³⁸³ Právnímu postavení cizinců držící status rezidenta dlouhodobého pobytu v rámci EU se věnuje Hlava V zákona č. 2006-911.

³⁸⁴ *Směrnice Rady 2003/109/ES ze dne 25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty.*

³⁸⁵ Carrera, Wiesbrock, „Civic Integration of Third-Country Nationals“, 7.

³⁸⁶ Rapport n° 3058, Mariani.

³⁸⁷ Art. 80 de la loi n° 2006-911.

ze dvou na čtyři roky. Protože podmínka znalosti jazyka zůstává stejná, a charakter ohledně občanské integrace se tedy nemění, nebudeme ani tuto změnu hodnotit. Posledním důležitým bodem, který také nespadá do konečné evaluace zákona, je zavedení tzv. přijímajícího obřadu (*cérémonie d'accueil*).³⁸⁸ Jak bylo zmíněno již výše,³⁸⁹ jedná se o případ, kdy cizinec již dosáhl úspěšné integrace a získal občanství. *Cérémonie d'accueil* tak slouží pouze pro zvýšení důležitosti významu naturalizace. Vzhledem k tomu, že se už nejedná o proces integrace samotný, neboť je tímto obřadem proces občanské integrace dovršen, nelze *cérémonie d'accueil* hodnotit.

3.2.3.1 Zavedení povinného CAI (opatření č. 1)

Zákon konečně poprvé jasněji definuje, co si francouzské právo představuje pod podmínkou „republikánské integrace cizince do francouzské společnosti“³⁹⁰ pro získání karty rezidenta. Jedná se o tři základní body: „osobní zapojení respektováním principů, které řídí Republiku, skutečné respektování těchto principů a dostatečná znalost francouzského jazyka v podmínkách definovaných dekretem Státní rady“.³⁹¹ Zákon nadále také stanovuje, že administrativní zástupce bude nově brát v potaz respektování závazku, které na sebe cizinec vzal podpisem CAI³⁹² – nyní zákonem povinného. Zavedení povinné integrační smlouvy do velké míry souvisí se zákonem č. 2005-32, který uvedl vůbec první právní základ nepovinného CAI. Oba zákony se sice odkazují na stejný dekret č. 2006-1791, které uvádí do zákona detaily ohledně celé organizace CAI, ovšem hlavní rozdíl mezi zákony z roku 2005 a 2006 spočívá v zavedení povinnosti. Právě to představuje zásah do integračního charakteru, díky čemuž je nutné danou změnu ohodnotit.

V zákoně z roku 2006 se jednoznačně uvádí, že cizinec „uzavírá se státem smlouvu o přijetí a integraci“,³⁹³ kdežto v zákoně z roku 2005 mu je smlouva pouze „nabídnutá“.³⁹⁴ Právě tato rozdílná formulace odvíjí povinnost uzavření smlouvy, jež představuje hlavní změnu ohledně CAI. Zákon č. 2006-911 již také přesněji uvádí náležitosti CAI. Patří tak mezi ně

³⁸⁸ Art. 85-87 de la loi n° 2006-911.

³⁸⁹ Viz kapitola 2.2.2 *Integrační politiky Francie v letech 2002-2012*.

³⁹⁰ Art. 7 de la loi n° 2006-911.

³⁹¹ Art. 7 de la loi n° 2006-911.

³⁹² Ibidem.

³⁹³ Art. 5 de la loi n° 2006-911.

³⁹⁴ Art. 146 de la loi n° 2005-32.

občanské vzdělání, které by mělo cizinci představit francouzské instituce a republikánské hodnoty, jazykové vzdělání, validované státem uznaným diplomem, a informační přednáška ohledně praktického života ve Francii. V případě potřeby pak zákon uvádí také možnost využití zhodnocení profesních schopností cizince. Všechny výše uvedené náležitosti jsou signatáři CAI poskytovány zdarma.³⁹⁵ Tyto skutečnosti sice uvádí dekret č. 2006-1791 platný pro oba zákony, nicméně text zákona č. 2006-911 je jmenovitě uvádí, kdežto zákon č. 2005-32 nikoliv. Zákon z roku 2006 také uvádí, že nerespektování úmluv CAI může být posuzováno při prvním prodlužování povolení k pobytu³⁹⁶ – CAI se tak stává povinnou podmínkou pro cizince z dlouhodobého hlediska, nikoliv pouze pro první nabytí rezidentní karty. V souvislosti s definicí podmínek integrace, jež hodnotíme níže, také nově integrační smlouva vyžaduje osobní zapojení signatáře do všech povinností CAI.³⁹⁷

Nyní se zaměříme na hodnocení charakteru přijatého opatření. Aspekt č. 1, zaměřující se na vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu, je hodnocen z toho důvodu, že „francouzská společnost“³⁹⁸ do níž se má cizinec povinně integrovat, i nadále zastupuje také její kulturní složku, která je pro společnost nedílnou součástí. Implementací CAI stát tedy i nadále prokazuje, že vnímá existenci odlišných kultur, ovšem snaží se jejich vliv na cizince zmírnit vůči nadřazené francouzské kultuře, do níž se má cizinec integrovat, a to nyní především (avšak nejen) prostřednictvím CAI. Proto je tento aspekt evaluován čtyřmi body stejně jako v případě zákona č. 2005-32.

Vzhledem k důležitosti znalosti francouzského jazyka je i zde hodnocen aspekt č. 3, zabývající se jazykovou politikou státu. Oproti zákonu z roku 2005 dostávají v zákoně č. 2006-911 jazykové kurzy stejný prostor jako kurzy občanské výchovy a informativní přednáška ohledně života ve Francii.³⁹⁹ I nadále však platí, že jazyk představuje důležitou podmínku integrace cizince do francouzské společnosti. Francouzština tak stále zůstává nadřazena jakýmkoliv jiným jazykům, jejichž existenci stát vnímá a toleruje. Ovšem protože i zákon č. 2006-911 zachovává přeložení CAI „do řeči, které cizinec rozumí“⁴⁰⁰ ohodnotíme aspekt č. 3 i zde třemi body. Následující hodnotitelný aspekt č. 4 se zaměřuje na náboženské politiky státu. Zákon samotný totiž nejen že odkazuje na principy, které řídí Francouzskou republiku,⁴⁰¹

³⁹⁵ Art. 5 de la loi n° 2006-911.

³⁹⁶ Ibidem.

³⁹⁷ Art. 7 de la loi n° 2006-911.

³⁹⁸ Art. 5 de la loi n° 2006-911.

³⁹⁹ Art. 5 de la loi n° 2006-911.

⁴⁰⁰ Ibidem.

⁴⁰¹ Art. 7 de la loi n° 2006-911.

ale také jmenovitě vyzdvihuje princip *laïcité* přímo v definici náplně občanského vzdělání v rámci CAI. Vzhledem k tomu, že princip *laïcité* zajišťuje svobodu náboženského vyznání, ale že stát nepodporuje žádné náboženství, jsou aspektu č. 4 přiřazeny čtyři body.

Aspekt č. 5 vypovídá o jednotce integrace přistěhovalců. Zákon z roku 2006 již nedává takový důraz na individualitu jako spíše na osobní angažmá cizince v celém procesu integrace, tedy i v povinnostech CAI.⁴⁰² Nicméně v kontextu aspektu č. 5 je jako jednotka integrace také vnímán jednotlivec a jeho integrace pak v rámci jeho širšího okolí. Kontext širšího okolí lze odvodit z detailního výčtu prvků, jež náleží do kurzu o praktickém životě ve Francii, jako informace o přístupu k veřejným službám (především co se vzdělání a zaměstnání týče), ubytování, zdraví, výchově a vzdělání dětí ve Francii či komunitním životě.⁴⁰³ Aspektu č. 5 tak opět náleží tři body.

V aspektu č. 6 je hodnocena role přistěhovalců v procesu jejich integrace. Vzhledem k tomu, že stát očekává od cizince aktivní zapojení v rámci CAI,⁴⁰⁴ které následně hodnotí při posuzování žádostí o rezidentní kartu, nelze mluvit o přistěhovalci jako pasivním příjemci integračních politik. Do tohoto aspektu se však promítá charakter povinnosti podpisu CAI; cizinec tím totiž dostává mnohem méně prostoru ke svému samostatnému rozhodnutí ohledně vlastní integrace. V závislosti na definici hodnotící stupnice tak přisoudíme aspektu č. 6 tři body.

V rámci posledního evaluovaného aspektu č. 8 je hodnocen přístup státu k tvorbě a realizaci zaváděné změny. Dle dekretu č. 2006-1791 podepisuje CAI s cizincem zástupce státu, tedy prefekt, který cizinci přidělil dané povolení k pobytu. Celá realizace CAI je pak i nadále v rukách ANAEM, tedy stejné veřejné instituce se stejnou organizační strukturou, jako v roce 2005. Vzhledem k tomu, že se tak ohledně tvorby a realizace CAI nic nemění, jsou aspektu č. 8 i zde přiřčeny čtyři body, jež vypovídají o tom, že tvorba i realizace spočívají v ruce centrální úrovně státu za konzultace s lokální úrovní.

Zavedení povinného CAI tak protíná na všechny aspekty hodnotící stupnice kromě těch, které se týkají podpory státu odlišných kultur (aspekt č. 2) či různým etnikům (aspekt č. 7). V těchto aspektech se totiž neodráží žádný hodnotitelný prvek zavedené změny, nejsou proto v hodnocení brány v potaz. Po zprůměrování všech hodnocených aspektů získáme celkové hodnocení zavedené změny 3,5 bodů. Výsledek tak svědčí spíše o mírném asimilačním

⁴⁰² Art. 7 de la loi n° 2006-911.

⁴⁰³ Art. 1 du décret n° 2006-1791.

⁴⁰⁴ Art. 7 de la loi n° 2006-911.

charakteru přijaté změny. Povaha CAI se tak zavedením povinnosti posunula o téměř dva desetinné body směrem k asimilaci oproti nepovinnému CAI, uvedeného zákonem č. 2005-32.⁴⁰⁵ Detail zápisu bodového hodnocení je k nahlédnutí v závěrečné části evaluace zákona č. 2006-911 níže.

3.2.3.2 Zavedení podmínky přizpůsobení se cizince republikánským principům v případě rodinného sjednocení (opatření č. 2)

Zákon č. 2006-911 také modifikuje podmínky, podle kterých může správní orgán rozhodnout o odmítnutí žádosti o rodinné sjednocení. Nově je tak vložena mezi tehdejší podmínky dostatečného příjmu a adekvátního ubytování i zmínka o respektu republikánských principů. Správní orgán tak může nově žádost odmítnout i z důvodu, že se „žadatel nepřizpůsobuje základním principům uznávaným zákony republiky“.⁴⁰⁶ Zákon sice dál nespecifikuje detaily těchto „základních principů“, pouze z přípravných parlamentních zpráv zákona lze vyčíst, že se jedná především o princip rovnosti a *laïcité*⁴⁰⁷ a že tímto krokem dává imigrant najevo svou vůli k integraci.⁴⁰⁸

Danou změnu můžeme hodnotit na úrovni čtyřech aspektů, týkajících se náboženské politiky státu (aspekt č. 4), určení základní jednotky procesu integrace (aspekt č. 5), role přistěhovalce v jeho integraci (aspekt č. 6) a přístupu státu k tvorbě a realizaci integračních politik (aspekt č. 8). Aspekt č. 4 zde hodnotíme z toho důvodu, že mezi základní principy republiky, o kterých se zákon zmiňuje, patří i princip *laïcité*. Stále platí, že tento princip zajišťuje rovnost a svobodu v oblasti náboženského vyznání, ovšem nijak žádné náboženství oficiálně nepodporuje ani mu nepřikládá žádný větší význam. Proto aspektu č. 4 opět přidělíme čtyři body, jako v předchozích případech.

Při posuzování žádosti o rodinné sjednocení, které podává cizinec žijící ve Francii pro povolení k pobytu své rodiny žijící v zahraničí, je jako základní jednotka integrace vnímán jedinec, a to opět v kontextu jeho širšího okolí. Mylně by se mohlo hodnotit, že integrace cizince je vnímána v kontextu jeho rodiny, neboť se do Francie stěhuje z důvodu rodinného sjednocení. Takto jednoduše nelze na integraci cizince pohlížet. Proces integrace, včetně

⁴⁰⁵ Viz podkapitola 3.2.2.2 *Zavedení nepovinného CAI (opatření č. 2)*.

⁴⁰⁶ Art. 45 de la loi n° 2006-911.

⁴⁰⁷ Rapport n° 3058, Mariani, 148.

⁴⁰⁸ Rapport n° 371, Buffet.

dostatečné znalosti jazyka a republikánských principů, má totiž cizinci napomoci především k usnadnění praktického života ve Francii, jako je hledání ubytování, práce či výchova dětí,⁴⁰⁹ které představují širší okolí integrace cizince. Proto aspektu č. 5 přiřadíme dle hodnotící stupnice tři body.

U aspektu č. 6, hodnotící roli přistěhovalce v procesu integrace, je nutné vzít v potaz charakter uložené podmínky. Imigrant, pokud chce přivést svou rodinu do Francie, musí podmínku respektování republikánských principů splnit. Dříve tuto podmínku nutně splňovat nemusel. A vzhledem k tomu, že CAI směřuje mj. i k respektování principům republiky, je angažmá v rámci jeho podepsání také hodnoceno při posuzování žádosti. A i samotné CAI se stalo nově povinným prvkem pro všechny nově příchozí migranty. S přihlédnutím na povinnou stránku zavedeného opatření a dalších souvislostí je nutné i u této změny přidělit hodnocení třech bodů.

U posledního aspektu č. 8 je nutné dohledat proces, jakým prochází žádost o rodinné sjednocení. Dle článku L421-1 zákoníku CESEDA z daného období uděluje povolení vstupu na území Francie za účelem rodinného sjednocení „správní orgán“, který může k posouzení žádosti vyzvat starostu obce, v níž žadatel sídlí, o názor ohledně splnění podmínek zákonem určených. Z výše uvedených skutečností tak přiřadíme aspektu č. 8 čtyři body, neboť tvorba i realizace politik náleží centrální úrovni státu (zde správní orgán státu) za konzultace lokální úrovně (zde starosta obce). Po zprůměrování všech hodnocených aspektů získáme celkové hodnocení zavedené změny 3,5 bodů. Výsledek tak svědčí spíše o mírném asimilačním charakteru přijaté změny.

3.2.3.3 Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2006-911

Evaluaci zákona č. 2006-911 dle jednotlivých oblastí změn lze promítnout do následující tabulky:

⁴⁰⁹ Rapport n° 160, Mariani, 32.

Tabulka 14: Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2006-911

Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2006-911			
<i>Dimenze integrace</i>	<i>Aspekty</i>	<i>Opatření č. 1</i>	<i>Opatření č. 2</i>
Kulturní dimenze	1) Vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu	4	-
	2) Podpora státu odlišným kulturám	-	-
	3) Jazyková politika státu	3	-
	4) Náboženská politika státu	4	4
Sociální dimenze	5) Základní jednotka procesu integrace přistěhovalců	3	3
	6) Role přistěhovalců v procesu jejich integrace	3	3
Občansko-politická dimenze	7) Přístup státu k odlišným etnikům	-	-
	8) Přístup státu k integračním politikám (tvorba, realizace, vyhodnocení)	4	4
<i>Průměr za dané oblasti</i>		3,5	3,5

(Zdroj: autorka.)

Zprůměrováním získaných hodnot tak lze konečnou evaluaci zákona kvantitativně ohodnotit 3,5 bodů, které svědčí o mírném asimilačním charakteru přijatých opatření. V porovnání s výsledkem 3,44 bodů z předešlého zákona č. 2005-32 je vidět mírný posun směrem k asimilačnímu maximu charakteru.

3.2.4 Zákon č. 2007-1631: zavedení integrace v zahraničí a CAIF

Nyní se hodnocení přesune k zákonu přijatému 20. listopadu roku 2007, tzv. zákonu Hortefeux,⁴¹⁰ podle jeho autora, tehdejšího ministra imigrace. V kapitolách výše⁴¹¹ již bylo zmíněno, že zákon zavedl značně restriktivní opatření ohledně přijímání a následné integrace rodinné migrace. V parlamentních zprávách⁴¹² vysvětlují jejich autoři přijetí daných opatření povinnou implementací evropské směrnice ohledně podmínek rodinného sjednocení

⁴¹⁰ *Loi n° 2007-1631 du 20 novembre 2007 relative à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile.*

⁴¹¹ Viz kapitoly 2.1.2 *Imigrační politiky Francie v letech 2002-2012* a 2.2.2 *Integrační politiky Francie v letech 2002-2012.*

⁴¹² Rapport n° 160, Mariani. Rapport n° 470, Buffet.

příslušníků třetích zemí, přijaté v roce 2003.⁴¹³ Block a Bonjour ve své práci⁴¹⁴ zkoumají, nakolik je restrikce v oblasti rodinné migrace právě výsledkem europeizace. Tvrdí, že restriktivní reformy zaváděné nejen ve Francii byly v daných zemích ospravedlňovány ve jménu dané směrnice. Směrnice samotná však nenařizuje provedení takových reforem. Podle názoru Block a Bonjour dokonce státy podmínky zavedené směrnicí splňovaly již předtím. A právě Francie podle těchto autorek nejvíce využila směrnici jako výmluvu k restriktivní reformě.⁴¹⁵

Tato kapitola se zaměří opět pouze na ta integrační opatření, která vykazují prvky občanské integrace. I zde nalezneme změny, které nelze hodnotit, jako např. zavedení možnosti dovolené pro vykonání *cérémonie d'accueil* či povinného posouzení profesních dovedností v rámci CAI, které bylo až doteď nepovinné. Dané změny sice vykazují prvky občanské integrace, nicméně nemění charakter již zavedených opatření, k nimž se tato vztahují. Dalším takovým prvkem je i zavedení rodinné smlouvy o přijetí a integraci (CAIF)⁴¹⁶ určené pro rodiče s dětmi imigrující do Francie.⁴¹⁷ Jedná se o smlouvu doplňující CAI, a to pouze pro vymezenou část imigrace. Jedinou povinností, kterou podpis CAIF signatáře zavazuje, je návštěva speciálního kurzu zaměřeného na „rodičovskou autoritu, rovnost mezi muži a ženami, ochranu dětí a principy řídicí jejich školní docházku ve Francii“.⁴¹⁸ I CAIF je cizinci předložen v jazyce, jemuž rozumí, a organizován ANAEM, který spolupracuje se státními zástupci v případě sankcí.⁴¹⁹ Ovšem vzhledem k tomu, že CAIF pouze doplňuje CAI, nemění jeho uvedení v zákon nijak charakter CAI ani jiného opatření občanské integrace, a proto není toto opatření hodnoceno.

Výzkum se tak zabývá následujícími dvěma oblastmi, pro něž je typická vždy jedna legislativní změna týkající se občanské integrace. Tou první je zavedení přípravy na integraci před příjezdem do Francie pro rodinné migranty (opatření č. 1), jež představuje hlavní argument kritiky zákona z důvodu restrikce rodinné imigrace. A druhá oblast se týká zavedení nové trvalé rezidentní karty (opatření č. 2). U jednotlivých změn opět detailněji popíšeme přijatá opatření a následně zhodnotíme jejich charakter.

⁴¹³ *Směrnice Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny.*

⁴¹⁴ Block, Bonjour, „Fortress Europe or Europe of Rights?“, 203-224.

⁴¹⁵ *Ibidem*, 213-214.

⁴¹⁶ *Contrat d'accueil et d'intégration pour la famille*

⁴¹⁷ Art. 10 de la loi n° 2007-1631.

⁴¹⁸ Art. 6 du décret n° 2008-1115. *Décret n° 2008-1115 du 30 octobre 2008 relatif à la préparation de l'intégration en France des étrangers souhaitant s'y installer durablement*, JORF n° 0256, 1. 11. 2008.

⁴¹⁹ *Ibidem*.

3.2.4.1 Zavedení přípravy na integraci před příjezdem do Francie pro rodinné migranty (opatření č. 1)

Zásadním a zároveň i nejkontroverznějším bodem zákona č. 2007-1631 je zavedení podmínky přípravy na integraci přistěhovalců za účelem rodinného sjednocení ještě před samotným příjezdem do Francie, tedy v zemi jejich původu. Francie tak následovala příklad svých evropských sousedů, kteří podobnou podmínku tzv. „integrace v zahraničí“ (*integration abroad*) zavedli také. Vzhledem k tematické obsáhlosti je nutné rozdělit hodnocení tohoto opatření na analýzu a následnou evaluaci.

Analýza zavedení přípravy na integraci před příjezdem do Francie zákonem č. 2007-1631

Pro ucelení kontextu si nejprve stručně uvedeme příklady evropských zemí využívajících opatření integrace v zahraničí. První zemí, která toto restriktivní opatření přijala, bylo Nizozemsko. Zákon z prosince 2005, nazývaný zákon integrace v zahraničí (*Integration Abroad Act*) tak zavedl od března 2006 podmínku prokázání dostatečné znalosti nizozemštiny před samotným vstupem do země. Oficiálním důvodem bylo zefektivnění integračního procesu nově příchozích a jejich motivování. Carrera a Wiesbrock se však domnívají, že hlavním důvodem v pozadí bylo snížení počtu nechtěné migrace,⁴²⁰ kterou rodinné sjednocení představovalo, neboť imigranti patřící do této skupiny zastupují nejčastěji imigranti s nejnižším vzděláním a nejvyšší nezaměstnaností.⁴²¹ Úspěšné složení zkoušky se stalo podmínkou k získání povolení k pobytu. Test samotný stojí 350 euro, které jdou na účet žadateli o rodinné sjednocení, stejně jako příprava na test.⁴²² Podobné podmínky zavedlo od srpna 2007 i Německo pro imigraci za účelem smíšeného manželství. Žadatel je povinován prokázat osvědčením úroveň znalosti němčiny alespoň na úrovni A1 evropského jazykového rámce a také složit test, který stojí 50 euro. I ten platí žadatel a musí jej splnit, jinak vízum do Německa nezíská.⁴²³ Integraci v zahraničí pro smíšené manželství zavedlo zákonem z roku 2007 i Dánsko, a to právě s odkazem na výsledky snížení rodinné migrace do Nizozemska. Dánsko

⁴²⁰ Dle Joppkeho také k výraznému snížení počtu přistěhovalců za účelem rodinného sjednocení došlo v roce následujícím po implementaci podmínky integrace v zahraničí. In: Joppke, „Do Obligatory Civic Integration Courses for Immigrants in Western Europe further Integration?“, 4.

⁴²¹ Carrera, Wiesbrock, „Civic Integration of Third-Country Nationals“, 12.

⁴²² Rapport n° 160, Mariani, 65-66.

⁴²³ Ibidem, 67.

však ve své reformě zašlo ještě dál – samotný znalostní test probíhá až po příjezdu do Dánska. V případě neúspěchu tak musí žadatel odcestovat zpět do své země. Carrera a Wiesbrock ve své práci tvrdí, že velká část migrantů s nižším vzděláním tak ani cestu nepodniká, aby se vyhnuli zbytečným nákladům na cestu.⁴²⁴

Důvodem uvedení případů jiných zemí je otevření nové otázky, která se týká i Francie a modelu občanské integrace samotného: a to, zda zaváděná opatření již nezasahují do základních lidských svobod, jakým je i právo na rodinný život. Podle paragrafu 8 té doby platné evropské Úmluvy o ochraně lidských práv, „každá osoba má právo na úctu k jeho soukromému a rodinnému životu“, ovšem stát do tohoto práva může zasáhnout v případě, pokud to vyžaduje „národní bezpečnost, veřejná bezpečnost, ekonomické blaho státu, ochrana pořádku a předcházení trestným činům, ochrana zdraví či morálky, nebo ochrana práv a svobod druhých“.⁴²⁵ I Francie tak na základě těchto výjimek aplikuje restriktivní opatření. Pro obhajobu opatření restriktivních vůči rodinné migraci, přijatých již zákonem č. 2006-911, uvedl Mariani ve své parlamentní zprávě, že se nejedná čistě o podmínku integrace samotné, nýbrž že opatření má dovolit „odmítnout rodinné sjednocení ve prospěch osoby, jejíž chování se neslučuje s hodnotami republiky“.⁴²⁶ Stejně odůvodnění pak platí i pro zavedení integrace v zahraničí pro rodinné migranty.

Oproti výše uvedeným příkladům evropských zemí má francouzský případ integrace v zahraničí svá specifika. Patří mezi ně fakt, že veškeré náklady spojené s přípravou na integraci cizince v zemi jeho původu hradí francouzský stát. Žadatel tak nemusí platit úvodní test ani následný jazykový kurz o časové délce maximálně dvou měsíců v případě neúspěšného složení úvodní zkoušky. Další francouzskou zvláštností je nepovinný charakter získání víza úspěšným složením testu. V případě neúspěchu stačí pouze dokončit doporučený kurz a doložit atestaci o jeho absolvování. Pokud žadatel získá hodnocení rovné minimálně úrovni DILF, nemusí již dále svou úroveň jazyka prokazovat při podpisu CAI při příjezdu do Francie. V případě nedosáhnutí dané úrovně pak CAI zajistí jazykové vzdělání přistěhovalce, a to i v případě absolvování kurzu v zahraničí před samotným příjezdem.⁴²⁷

Podmínka integrace se tak zákonem č. 2007-1631 rozšiřuje na všechny členy rodiny,⁴²⁸ oproti původní podmínce, která se vztahovala jen na žadatele o rodinné sjednocení, za nímž se

⁴²⁴ Carrera, Wiesbrock, „Civic Integration of Third-Country Nationals“, 14.

⁴²⁵ Rapport n° 470, Buffet, 21.

⁴²⁶ Rapport n° 3058, Mariani, 32.

⁴²⁷ Art. 4 du décret n° 2008-1115.

⁴²⁸ Art. 1 de la loi n° 2007-1631.

stěhuje celá rodina.⁴²⁹ I francouzská vláda ospravedlňuje zavedení této podmínky zefektivněním integračního procesu nově příchozích (stejně jako v nizozemském případě). Příprava na integraci v zahraničí má, podle návrhu zákona, především „ulehčit splnění integrace v souladu s národními právními předpisy“.⁴³⁰ Integrace v zahraničí sice vymáhá podobné podmínky, jaké uplatňuje podpis CAI ve Francii (tedy znalost jazyka na úrovni DILF a znalost základních hodnot společnosti), nicméně danou legislativní změnu musíme do hodnocení výzkumu zařadit z toho důvodu, že se jedná o nový typ občanské integrace, vyžadovaný mimo území Francie.

Hodnocení zavedení přípravy na integraci před příjezdem do Francie zákonem č. 2007-1631

Nyní provedeme samotné hodnocení přijaté změny, opět na základě vybrané metody. Aspekt č. 1, který se týká vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu, se u daného opatření odráží v hodnocení z toho důvodu, že „francouzská společnost“,⁴³¹ do níž se má cizinec integrovat, stále představuje i její kulturní složku, jež je pro společnost nedílnou součástí. Stát tedy i nadále prokazuje, že toleruje existenci odlišných kultur, ale že se snaží jejich vliv na cizince snížit vůči nadřazené francouzské kultuře. Proto jsou aspektu č. 1 opět přiřazeny čtyři body.

Následující hodnotitelný aspekt č. 3 se zaměřuje na jazykovou politiku státu, která se u daného opatření promítá do vymáhání dosažení určité úrovně jazyka pro získání potřebného víza. I ve zde zkoumané změně lze dospět k závěru, že jazyk představuje důležitou podmínku integrace cizince do francouzské společnosti. Potvrzují to přípravné parlamentní zprávy, které uvádějí, že „francouzský jazyk je přístupovým klíčem k ubytování, veřejným službám a především k práci“, pomáhá „vychovávat děti ve francouzské společnosti a následovat jejich školní docházku“ či je „pro mnohé ženy možností větší autonomie, dokonce opravdové emancipace“.⁴³² Francouzština tak nadále zůstává nadřazena jakýmkoliv jiným jazykům, jejichž existenci stát vnímá a toleruje. Zároveň jsou však vědomostní otázky ohledně

⁴²⁹ Art. 45 de la loi n° 2006-911.

⁴³⁰ *Projet de loi n° 57 relatif à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile*, Assemblée nationale, juillet 2007, 3. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/projets/pl0057.pdf> (staženo 26. 11. 2015).

⁴³¹ Art. 1 de la loi n° 2007-1631.

⁴³² Rapport n° 160, Mariani, 32.

francouzské společnosti pokládány v jazyce, jemuž cizinec rozumí.⁴³³ Díky projevení ohledu ze strany státu vůči rodnému jazyku cizince, ohodnotíme aspekt č. 3 i zde třemi body.

Příprava na integraci v zahraničí je podle zákona ověřena „posouzením míry znalosti jazyka a hodnot republiky“. Vzhledem k tomu, že mezi hodnoty republiky patří i princip *laïcité*, je i v tomto případě hodnocen aspekt č. 4. A tomuto aspektu, zabývajícímu se náboženskou politikou státu, jsou opět přiřazeny čtyři body, neboť i v tomto případě stát toleruje různá náboženství, ale žádné oficiálně nepodporuje. V dalším hodnotitelném aspektu č. 5 se zaměříme na jednotku integrace přistěhovalců. Vzhledem k tomu, že proces integrace včetně dostatečné znalosti jazyka a republikánských principů má napomoci cizinci především k usnadnění praktického života ve Francii, jako je hledání ubytování, práce či výchova dětí,⁴³⁴ je jako jednotka integrace považován jedinec v kontextu jeho širšího okolí. Aspektu č. 5 tak lze přiřadit tři body.

Aspekt č. 6 pak hodnotí roli přistěhovalců v procesu jejich integrace. Vzhledem k tomu, že stát nyní vyžaduje od žadatele o víza za účelem rodinného sjednocení jeho integraci již v zemi původu či pobytu, nelze mluvit o přistěhovalci jako pasivním příjemci integračních politik, neboť se musí sám aktivně zapojit do svého procesu integrace. Když se však vezme v potaz povinný charakter, který cizinci poskytuje mnohem méně prostoru k samostatnému rozhodnutí ohledně vlastní integrace, je nutné aspektu č. 6 přisoudit také tři body.

Poslední evaluovaný aspekt č. 8 se zabývá přístupem státu k tvorbě a realizaci integračních politik. Dekret č. 2008-1115⁴³⁵ uvádí detaily praxe integrace v zahraničí, kdy se o jazykové hodnocení a případný následující kurz opět stará ANAEM (či jeho smluvní partner, v zahraničí tak nejčastěji Francouzské aliance či jiné státní i soukromé kulturní instituce). Vzhledem k tomu, že ANAEM (či smluvní partner) představuje jediného zástupce vymáhajícího vybrané opatření v zahraničí, a to z centrální úrovně státu, a že politiky realizované v zahraničí nejsou nijak konzultovány s lokální úrovní státu, je aspekt č. 8 hodnocen (vůbec poprvé) maximem asimilace, tedy pěti body. Po zprůměrování všech hodnocených aspektů získáme celkové hodnocení zavedené změny 3,67 bodů. Výsledek tak svědčí o výrazném asimilačním charakteru přijaté změny. Detail zápisu bodového hodnocení je k nahlédnutí v závěrečné části evaluace zákona č. 2007-1631 níže.

⁴³³ Art. 4 du décret n° 2008-1115.

⁴³⁴ Rapport n° 160, Mariani, 32.

⁴³⁵ Décret n° 2008-1115 du 30 octobre 2008 relatif à la préparation de l'intégration en France des étrangers souhaitant s'y installer durablement.

3.2.4.2 Zavedení trvalé rezidentní karty (opatření č. 2)

Nový typ povolení k pobytu, tzv. trvalá rezidentní karta, byl vytvořen za účelem zjednodušení života jeho držitelům, a to zrušením procesu jeho obnovy.⁴³⁶ Pro získání této karty však žadatel nejen nesmí představovat hrozbu veřejnému pořádku, ale také musí splňovat podmínku republikánské integrace, stejně jako v případě rezidentní karty udělující povolení k 10letému pobytu ve Francii. I když se hodnocení těchto dvou typů povolení k pobytu nebude nijak výrazně lišit, je nutné danou legislativní změnu do našeho výzkumu zahrnout, neboť se už nejedná pouze o rozšíření stávajícího povolení. Trvalá rezidentní karta totiž představuje zcela nový typ povolení k pobytu, který vyžaduje občanskou integraci.

Co se podmínek pro získání trvalé rezidentní karty týče, odkazuje zákon na již zavedené podmínky pro získání rezidentní karty.⁴³⁷ Cizinec tak musí v rámci občanské integrace projevit své „osobní zapojení respektování principů, které řídí republiku, skutečné respektování těchto principů a dostatečnou znalost francouzského jazyka v podmínkách definovaných dekretem Státní rady“,⁴³⁸ jak zavádí zákon č. 2006-911 (viz výše). Do těchto podmínek dále patří i povinnosti v rámci CAI. Zákoník CESEDA pak uvádí, že k podpisu CAI může být vyzván i ten, který při svém prvním vstupu na území Francie CAI nemohl podepsat,⁴³⁹ což se týká většiny případů možných žadatelů o trvalou rezidentní kartu.

I v hodnocení charakteru trvalé rezidentní karty se nebudeme zabývat aspekty, které se týkají podpory státu odlišných kultur (aspekt č. 2) či různým etnikům (aspekt č. 7), neboť v těchto aspektech se neodráží žádný hodnotitelný prvek zavedené změny, stejně jako v předešlém hodnoceném opatření. Zbýlé hodnotitelné aspekty se však značně shodují s hodnocením podmínky občanské integrace uvedené v zákoně č. 2006-911 (tedy zavedení povinného CAI).⁴⁴⁰ Aspekt č. 1, zaměřující se na vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu, hodnotíme z toho důvodu, že „francouzská společnost“,⁴⁴¹ do níž se má cizinec povinně integrovat, i zde zastupuje její kulturní složku, která je pro společnost nedílnou součástí. Stát tedy i nadále prokazuje, že vnímá existenci odlišných kultur, snaží se ale jejich vliv na cizince utlumit ve prospěch nadřazené francouzské kultury,

⁴³⁶ Rapport n° 470, Buffet, 62.

⁴³⁷ Art. 17 de la loi n° 2007-1631.

⁴³⁸ Art. L314-2 du CESEDA.

⁴³⁹ Art. L311-9 du CESEDA.

⁴⁴⁰ Viz podkapitola 3.2.3.1 Zavedení povinného CAI (opatření č. 1)

⁴⁴¹ Art. L311-9 du CESEDA.

do níž se má cizinec integrovat. Proto je aspekt č. 1 i v případě trvalé rezidentní karty ohodnocen čtyřmi body.

Následující aspekt č. 3 se týká jazykové politiky státu. Vzhledem k tomu, že znalost jazyka dle závazků vyplývajících z podpisu CAI platí jako podmínka i pro trvalou rezidentní kartu, tak i ve zde zkoumané změně představuje znalost jazyka důležitou podmínku integrace cizince do francouzské společnosti. Francouzština tak nadále zůstává nadřazena jakýmkoliv jiným jazykům, jejichž existenci stát vnímá a toleruje. Ovšem z důvodu ohledu státu na rodný jazyk cizince, prokázané v příloze kopie CAI přeložené „do řeči, které cizinec rozumí“,⁴⁴² ohodnotíme aspekt č. 3 i zde třemi body. Republikánská integrace cizince, která se při posuzování žádosti o povolení k pobytu hodnotí, se odvolává na principy, které řídí republiku. Proto i zde hodnotíme aspekt č. 4 ohledně náboženské politiky státu, a to kvůli republikánskému principu *laïcité*. Vzhledem k tomu, že tedy stát sice zaručuje svobodu náboženského vyznání, ovšem nijak žádné náboženství oficiálně nepodporuje, odpovídá hodnocení aspektu č. 4 čtyřem bodům.

Aspekt č. 5 vypovídá o jednotce integrace přistěhovalců. Kvůli definici podmínek republikánské integrace, mezi něž patří od zákona z roku 2006 především osobní zapojení jedince do procesu integrace, zůstává hlavní jednotkou integrace jednotlivec. Aspektu č. 5 tak přiřadíme tři body, neboť i v tomto případě proces integrace cizince stát vnímá v rámci jeho širšího okolí, o kterém svědčí prvky povinného kurzu o praktickém životě ve Francii. Ten totiž informuje signatáře CAI o přístupu k veřejným službám (především co se vzdělání a zaměstnání týče), ubytování, zdraví, výchově a vzdělání dětí ve Francii či komunitním životě.⁴⁴³ Integraci tak stát předpokládá ve všech zde zmíněných oblastech praktického života ve Francii.

V aspektu č. 6 je hodnocena role přistěhovalců v procesu jejich integrace. Stát i v případě trvalé rezidentní karty očekává od cizince aktivní zapojení v rámci jeho republikánské integrace,⁴⁴⁴ jež následně hodnotí při posuzování žádosti. Nelze tak mluvit o přistěhovalci jako pasivním příjemci integračních politik. Musíme však vzít při hodnocení tohoto aspektu v potaz i charakter povinnosti podpisu CAI, které je důležitým měřítkem snahy cizince o integraci. Cizinec totiž i v tomto případě kvůli povinné povaze CAI dostává mnohem méně prostoru ke svému samostatnému rozhodnutí ohledně vlastní integrace. Proto aspektu č. 6 přisoudíme tři body.

⁴⁴² Art. L311-9 du CESEDA.

⁴⁴³ Art. 1 du décret n° 2006-1791.

⁴⁴⁴ Art. L311-9 du CESEDA.

Aspekt č. 8 se zaměřuje na přístup státu k tvorbě a realizaci zavedené změny. Stejně jako v případě podmínek republikánské integrace pro žádost o rezidentní kartu, tak i u trvalé rezidentní karty hraje důležitou roli v posuzování míry integrace cizince stát, a to prostřednictvím prefektur či státní instituce ANAEM. Ta sice využívá jisté autonomie v rozhodování, je však vázána obecnými principy aktivit definovanými ve víceletých smlouvách, jež podpisuje se státem.⁴⁴⁵ Vzhledem k tomu, že se tak ohledně tvorby a realizace integračních politik v oblasti podmínky občanské integrace nic nemění ani pro trvalou rezidentní kartu, jsou aspektu č. 8 i zde přiřčeny čtyři body. Po zprůměrování všech hodnocených aspektů získáme celkové hodnocení zavedené změny 3,5 bodů. Výsledek tak svědčí spíše o mírném asimilačním charakteru přijaté změny. Detail zápisu bodového hodnocení je k nahlédnutí v závěrečné části evaluace zákona č. 2007-1631 níže.

3.2.4.3 Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2007-1631

Evaluaci zákona č. 2007-1631 dle jednotlivých oblastí změn lze promítnout do následující tabulky:

⁴⁴⁵ Art. 1 du décret n° 2005-381.

Tabulka 15: Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2007-1631

Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2007-1631			
<i>Dimenze integrace</i>	<i>Aspekty</i>	<i>Opatření č. 1</i>	<i>Opatření č. 2</i>
Kulturní dimenze	1) Vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu	4	4
	2) Podpora státu odlišným kulturám	-	-
	3) Jazyková politika státu	3	3
	4) Náboženská politika státu	4	4
Sociální dimenze	5) Základní jednotka procesu integrace přistěhovalců	3	3
	6) Role přistěhovalců v procesu jejich integrace	3	3
Občansko-politická dimenze	7) Přístup státu k odlišným etnikům	-	-
	8) Přístup státu k integračním politikám (tvorba, realizace, vyhodnocení)	5	4
<i>Průměr za dané oblasti</i>		3,67	3,5

(Zdroj: autorka.)

Zprůměrováním získaných hodnot tak lze konečnou evaluaci zákona kvantitativně ohodnotit 3,58 body, které svědčí již o výrazném asimilačním charakteru přijatých opatření. Poprvé tak konečná evaluace změn daného zákona překročila hranici 3,5 bodů.

3.2.5 Zákon č. 2011-672: zavedení Listiny práv a povinností francouzského občana

Zákon přijatý 16. června 2011 představuje poslední hodnocený prvek tohoto výzkumu. V kapitolách výše⁴⁴⁶ jsme již představili jím zavedené změny v oblasti imigrace a integrace, nyní se zaměříme opět pouze na integrační opatření typu občanské integrace. Jednou z takových změn je detailnější specifikace podmínek republikánské integrace, kterou zajišťuje CAI, respektive větší důraz na plnění povinností CAI při posuzování žádostí o prodloužení povolení k pobytu. Toto opatření však nebude evaluováno, neboť nemění již zavedený charakter občanské integrace. Zákon však dále také zavedl listinu práv a povinností francouzského

⁴⁴⁶ Viz kapitoly 2.1.2 *Imigrační politiky Francie v letech 2002-2012* a 2.2.2 *Integrační politiky Francie v letech 2002-2012*.

občana,⁴⁴⁷ skrze kterou má nově při naturalizaci žadatel dokázat nejen znalost, ale především své připojení se (*adhésion*) k principům a hodnotám republiky (opatření č. 1). Dále také zákon přesněji určuje detail podmínky asimilace nutné pro úspěšnou naturalizaci (opatření č. 2). Stejně jako v předcházejících kapitolách i v tomto případě budeme postupovat analýzou a hodnocením jednotlivých výše zmíněných opatření a v závěru kapitoly provedeme jejich konečnou evaluaci.

3.2.5.1 Zavedení listiny práv a povinností francouzského občana (opatření č. 1)

Listina práv a povinností francouzského občana představuje novinku v rámci integračních politik Francie. Vláda podpis listiny zavedla z důvodu nutnosti nejen uznávat a znát hlavní principy a hodnoty republiky, ale také k nim náležet, tedy prokázat jasnou snahu porozumění a sžití se s těmito principy.⁴⁴⁸ Listinu může cizinec podepsat při dvou příležitostech. První je *cérémonie d'accueil*,⁴⁴⁹ který státní zástupce organizuje do šesti měsíců od nabytí občanství.⁴⁵⁰ Druhou pak pohovor realizovaný při podávání žádosti o naturalizaci, během kterého státní zástupce určuje míru asimilace cizince⁴⁵¹ – jedná se však pouze o případ naturalizace rozhodnutím orgánu veřejné moci.⁴⁵²

Ani v tomto případě se přijaté opatření netýká aspektu č. 2 (podpora státu odlišným kulturám) a aspektu č. 7 (podpora státu různým etnikům), nebudou proto v našem výzkumu hodnoceny. Evaluace aspektu č. 1 nahlíží na zavedení listiny z hlediska vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu. Tento aspekt se v průběhu hodnoceného období nemění, i zde tak přiřadíme aspektu č. 1 čtyři body. Stát totiž evidentně toleruje existenci jiných kultur (jinak by nebylo nutné listinu podepisovat), ovšem ta hostitelská, do níž se musí žadatel o naturalizaci asimilovat, zůstává naprosto nadřazená. Další hodnotitelný aspekt č. 3 vypovídá o jazykové politice státu. Aspektu zde přiřadíme čtyři body, neboť v listině se uvádí, že francouzština je jazykem státu.⁴⁵³ Stát sice opět toleruje existenci rozdílných jazyků původu, ovšem ovládnutí francouzštiny je základem úspěšné integrace.

⁴⁴⁷ *Charte des droits et devoirs du citoyen français*

⁴⁴⁸ Projet de loi n° 2400, mars 2010, 4.

⁴⁴⁹ Art. 5 de la loi n° 2011-672.

⁴⁵⁰ Art. 21-28 du Code civil.

⁴⁵¹ Projet de loi n° 2400, mars 2010, 12.

⁴⁵² Art. 2 de la loi n° 2011-672.

⁴⁵³ Annexe du décret n° 2012-127. *Décret n° 2012-127 du 30 janvier 2012 approuvant la charte des droits et devoirs du citoyen français prévue à l'article 21-24 du code civil*, JORF n° 0026, 31. 1. 2012.

A i u této změny je hodnocen aspekt č. 4, zabývající se náboženskou politikou státu, neboť samotná listina zmiňuje mezi hodnotami republiky i princip *laïcité*. Jmenovitě pak připomíná, že „republika garantuje právo na svobodné náboženské vyznání, ale žádné neuznává, žádnému neplatí mzdu ani žádný finančně nepodporuje“.⁴⁵⁴ Takový přístup přesně potvrzuje hodnocení čtyřmi body u aspektu č. 4.

Následující evaluovaný aspekt č. 5 se týká vnímání základní jednotky procesu integrace přistěhovalců, kterou i nadále představuje jednotlivec. V případě naturalizace, ke kterému se listina pojí, má žadatel prokazovat svou asimilaci skrze znalost nejen jazyka, ale také „francouzské historie, kultury a společnosti“,⁴⁵⁵ přičemž i zpravodaj senátu Buffet mluví o „sociální, kulturní či ekonomické situaci zájemce“⁴⁵⁶ v rámci posuzování dostatečné asimilace žadatele. V souvislosti s podpisem listiny, který provádí každý žadatel za sebe, tak lze aspektu č. 5 přiřadit hodnocení tří bodů, neboť integrace přistěhovalce je vnímaná v kontextu jeho širšího okolí.

Dále se zaměříme na aspekt č. 6, který i zde hodnotí roli přistěhovalce v procesu integrace. Ani v tomto případě nelze mluvit o přistěhovalci jako pasivním příjemci integračních politik, protože odpovědnost za úspěšnou integraci zůstává především na něm. Navíc vzhledem k povinnostem, k jakým patří CAI a následné jazykové a další podmínky integrace, jako právě i zde představená listina, dostává cizinec mnohem méně prostoru ke svému samostatnému rozhodnutí ohledně vlastní integrace. Proto aspektu č. 6 i v případě zavedení listiny práv a povinností francouzského občana přidělíme tři body.

Zbývá nám ohodnotit už pouze aspekt č. 8, který se zabývá přístupem státu k tvorbě a realizaci integračních politik. Vzhledem k samotnému procesu naturalizace, stanovenému Občanským zákoníkem,⁴⁵⁷ který zajišťuje stát centralizovaně prostřednictvím svých zástupců na lokální úrovni, tedy prefektů, lze i u tohoto opatření přiřadit aspektu č. 8 čtyři body. Po zprůměrování všech hodnocených aspektů získáme celkové hodnocení zavedené změny 3,67 bodů. Toto hodnocení tak svědčí o výrazném asimilačním charakteru přijaté změny. Detail zápisu bodového hodnocení je k nahlédnutí v závěrečné části evaluace zákona č. 2011-672 na konci kapitoly.

⁴⁵⁴ Annexe du décret n° 2012-127.

⁴⁵⁵ Art. 2 de la loi n° 2011-672.

⁴⁵⁶ *Rapport n° 392 fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de législation, du suffrage universel, du Règlement et d'administration générale sur le projet de loi, adopté avec modifications par l'Assemblée nationale en deuxième lecture, relatif à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité*, Buffet F.-N. (rapporteur), Sénat, mars 2011, 24. Dostupné na: <http://www.senat.fr/rap/110-392/110-3921.pdf> (staženo 3. 12. 2015).

⁴⁵⁷ Hlava I bis občanského zákoníku.

3.2.5.2 Upřesnění podmínky asimilace nutné pro naturalizaci (opatření č. 2)

Pojem asimilace budeme v hodnocení následujícího opatření používat v závislosti na francouzských zákonech, zde představených samotným zákonem č. 2011-672, ale i občanským zákoníkem;⁴⁵⁸ jedná se tak o přímo citovaný pojem. Zákon č. 2011-672 upravuje pak podmínku asimilace pro případ naturalizace rozhodnutím veřejné moci⁴⁵⁹ a naturalizace skrze smíšené manželství.⁴⁶⁰ Ve druhém případě zákon pouze upřesňuje jazykovou podmínku, která se při žádosti o naturalizaci daného typu posuzuje, v případě prvním pak zákon kromě stejné podmínky znalosti jazyka nově přidává výčet dalších náležitostí asimilace: „francouzskou historii, kulturu a společnost“.⁴⁶¹ Úroveň znalosti obou je pak blíže specifikovaná v dekretch č. 2011-1265⁴⁶² a č. 2012-126.⁴⁶³ V oblasti jazyka tak musí žadatel o naturalizaci nově doložit znalost francouzského jazyka na úrovni B1 společného evropského referenčního rámce.⁴⁶⁴ Co se týče francouzské historie, kultury a společnosti, zde dekret určuje úroveň znalosti, která má nově odpovídat výuce základní školy.⁴⁶⁵ Vzhledem k tomu, že obě opatření, které zákon č. 2011-672 zavádí a která v této kapitole hodnotíme, jsou značně propojená, bude u jejich hodnocení docházet ke stejným či podobným výsledkům. Ani v případě tohoto posledního evaluovaného opatření nezasahuje změna do aspektů č. 2 (podpora státu různým kulturám) a č. 7 (podpora státu různým etnikům). Bodové hodnocení tak bude u těchto aspektů opět chybět.

U aspektu č. 1 se tak znovu zaměříme na vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu. Stát i v případě podmínky asimilace toleruje existenci jiných kultur, zůstává ale zcela nadřazená kultura hostitelská, do které se musí žadatel o naturalizaci asimilovat. Aspektu č. 1 tak náležejí čtyři body. Další aspekt č. 3, zabývající se jazykovou politikou státu, bude i zde ohodnocen čtyřmi body. Stát totiž i v tomto případě toleruje existenci rozdílných jazyků původu, ovšem ovládnutí francouzštiny je základem úspěšné asimilace,

⁴⁵⁸ Art. 21-1 jusqu'à 21-6 et Art. 21-14-1 jusqu'à 21-25-1 du Code civil.

⁴⁵⁹ Art. 2 de la loi n° 2011-672.

⁴⁶⁰ Art. 3 de la loi n° 2011-672.

⁴⁶¹ Art. 2 de la loi n° 2011-672.

⁴⁶² *Décret n° 2011-1265 du 11 octobre 2011 relatif au niveau de connaissance de la langue française requis des postulants à la nationalité française au titre des articles 21-2 et 21-24 du code civil et à ses modalités d'évaluation*, JORF n° 0237, 12. 10 2011.

⁴⁶³ *Décret n° 2012-126 du 30 janvier 2012 relatif au niveau et à l'évaluation de la connaissance de l'histoire, de la culture et de la société françaises requis des postulants à la nationalité française au titre de l'article 21-24 du Code civil*, JORF n° 0026, 31. 1. 2012.

⁴⁶⁴ Art. 2 et 5 du décret n° 2011-1265, Art. 1 du décret n° 2012-126.

⁴⁶⁵ Art. 1 du décret n° 2012-126.

příčemž zákon nově upravuje i nutnost znalosti jazyka na úrovni B1, kterou musí žadatel doložit. Aspekt č. 4 vypovídající o náboženské politice státu zde také budeme hodnotit. Zákon totiž kromě výčtu prvků asimilace po cizinci žádá i „připojení se k hlavním principům a hodnotám republiky“, přičemž mezi tyto hodnoty patří i princip *laïcité*. Vzhledem k samotnému charakteru principu *laïcité*, který se ani u tohoto opatření nemění, přiřadíme aspektu č. 4 opět čtyři body.

Následující evaluovaný aspekt č. 5 hodnotí to, jak stát vnímá základní jednotku procesu integrace přistěhovalců. Zdůvodnění hodnocení tohoto aspektu je stejné jako v předcházejícím případě, protože i zde se jedná o naturalizaci, u které musí žadatel prokázat svou asimilaci skrze znalost francouzského jazyka, ale také francouzské historie, kultury a společnosti.⁴⁶⁶ Vzhledem k tomu, že je tedy jako základní jednotka integrace vnímán jedinec v kontextu jeho širšího okolí, přidělíme aspektu č. 5 i zde tři body. V hodnocení pak lze dále pokračovat evaluací aspektu č. 6, který se zaměřuje na roli přistěhovalců v procesu jejich integrace. Opět ani v případě podmínky asimilace nelze mluvit o přistěhovalci jako pasivním příjemci integračních politik, protože odpovědnost za úspěšnou integraci zůstává především na něm. Ovšem vzhledem k povinnostem, k jakým patří CAI a následně jazykové a další podmínky asimilace v případě naturalizace, dostává cizinec mnohem méně prostoru ke svému samostatnému rozhodnutí ohledně vlastní integrace. Proto aspekt č. 6 také ohodnotíme třemi body.

Nakonec provedeme hodnocení aspektu č. 8, který se zabývá přístupem státu k tvorbě a realizaci integračních politik. Vzhledem k samotnému procesu naturalizace, stanovenému občanským zákoníkem,⁴⁶⁷ který zajišťuje stát centralizovaně prostřednictvím prefektů, tedy svých zástupců na lokální úrovni státu, lze i v případě podmínky asimilace pro naturalizaci přiřadit aspektu č. 8 čtyři body. Po zprůměrování všech hodnocených aspektů získáme stejné hodnocení, jako v případě listiny práv a povinností francouzského občana: 3,67 bodů. I tato změna tak vypovídá o výrazném asimilačním charakteru přijatého opatření.

⁴⁶⁶ Art. 2 de la loi n° 2011-672.

⁴⁶⁷ Hlava I bis občanského zákoníku.

3.2.5.3 Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2011-672

Evaluaci zákona č. 2011-672 dle jednotlivých oblastí změn lze promítnout do následující tabulky:

Tabulka 16: Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2011-672

Evaluace prvků občanské integrace v zákoně č. 2011-672			
<i>Dimenze integrace</i>	<i>Aspekty</i>	<i>Opatření č. 1</i>	<i>Opatření č. 2</i>
Kulturní dimenze	1) Vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu	4	4
	2) Podpora státu odlišným kulturám	-	-
	3) Jazyková politika státu	4	4
	4) Náboženská politika státu	4	4
Sociální dimenze	5) Základní jednotka procesu integrace přistěhovalců	3	3
	6) Role přistěhovalců v procesu jejich integrace	3	3
Občansko-politická dimenze	7) Přístup státu k odlišným etnikům	-	-
	8) Přístup státu k integračním politikám (tvorba, realizace, vyhodnocení)	4	4
<i>Průměr za dané oblasti</i>		3,67	3,67

(Zdroj: autorka.)

Zprůměrováním získaných hodnot tak lze konečnou evaluaci zákona kvantitativně ohodnotit 3,67 body, které svědčí o výrazné míře asimilačního charakteru přijatých opatření. V souvislosti s vývojem charakteru přijímaných opatření se tak zákony z let 2007 a 2011 podle výsledků hodnocení čím dál více blíží asimilačnímu maximu hodnotící stupnice.

3.3 Konečné hodnocení občanské integrace ve Francii v letech 2002-2012

Nyní přistoupíme ke konečnému hodnocení prvků občanské integrace, které se vyskytly v imigračních zákonech Francie, přijatých v letech 2002-2012 a jež byly analyzovány a jednotlivě hodnoceny v předešlých kapitolách. Pro konečné zhodnocení je nutné si uvědomit,

že v evaluaci nemohlo vždy dojít k hodnocení všech aspektů, a to z důvodů vždy zmíněných. Vypočítané bodové hodnocení každého opatření a zákona tak odpovídá průměru pouze hodnocených aspektů. Dalším důležitým faktem, který je nutné brát také v potaz při konečné evaluaci integračních politik, je to, že hodnocení probíhalo vždy pouze u nově implementovaných prvků občanské integrace. Daná opatření tak nejsou již nadále hodnocena znovu v zákonech dalších let. Z toho vyplývá, že konečné hodnocení vypovídá pouze o nových přijatých změnách, nikoliv o charakteru celkovém integračních politik a zákonů, což odpovídá původnímu záměru výzkumu.

Na konečné hodnocení charakteru přijatých opatření typu občanské integrace a jejich vývoj v letech 2002-2012 lze nahlížet skrze dvě dimenze. Tou první je sledování vývoje charakteru jednotlivých aspektů, vytyčených v hodnotící stupnici. Tím získáme přehled o tom, ve kterých aspektech měnil stát svůj postoj a ve kterých zůstává jeho přístup neměnný. Také zjistíme, zda byly některé aspekty nehodnocené. Druhou dimenzí pak je promítnutí průměrné hodnoty charakteru přijatých opatření dle jednotlivých zákonů. Díky tomu získáme odpověď na výzkumnou otázku, zda občanská integrace, jakožto nový model integrace přistěhovalců v Evropě, vykazuje asimilační charakter v integračních politikách Francie.

3.3.1 Konečné hodnocení jednotlivých aspektů integrace

Nejprve se tedy podíváme na konečné hodnocení z pohledu první dimenze, tedy vývoje postoje státu v rámci jednotlivých aspektů hodnotící stupnice. Průměr jednotlivých aspektů v rámci vybraných zákonů lze promítnout do následující tabulky:

Tabulka 17: Konečné hodnocení jednotlivých aspektů výzkumu

Konečné hodnocení jednotlivých aspektů výzkumu						
Dimenze	Aspekty	Hodnocení podle jednotlivých zákonů				
		2003-1119	2005-32	2006-911	2007-1631	2011-672
Kulturní dimenze	1) Vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu	4	4	4	4	4
	2) Podpora státu odlišným kulturám	-	-	-	-	-
	3) Jazyková politika státu	4	3,5	3	3	4
	4) Náboženská politika státu	4	4	4	4	4
Sociální dimenze	5) Základní jednotka procesu integrace přistěhovalců	3	3	3	3	3
	6) Role přistěhovalců v procesu jejich integrace	2	2	3	3	3
Občansko-politická dimenze	7) Přístup státu k odlišným etnikům	-	-	-	-	-
	8) Přístup státu k integračním politikám (tvorba a realizace)	4	4	4	4,5	4

(Zdroj: autorka.)

Z této tabulky, jež nám shrnuje výsledné hodnoty za jednotlivé aspekty, lze vyvodit následující závěry. Prvním z nich je viditelný fakt, že aspekty č. 2 a č. 7, týkající se podpory státu rozdílným kulturám a etnikům, nejsou v hodnocení přijatých změn nijak reflektovány. Znamená to, že opatření charakteru občanské integrace se neohlíží na možnosti podpory kultury ani etnik státem. Tyto aspekty sice mohou být předmětem jiných integračních opatření (jako např. založení muzea imigrace aj.), tudíž plně náleží k hodnocení integračních politik, ovšem občanská integrace se jimi nijak nezabývá.

Nyní můžeme přistoupit k hodnocení vývoje v rámci jednotlivých hodnocených aspektů. Aspekt č. 1, zabývající se vnímáním hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu, se drží standardních čtyřech bodů, což svědčí o výrazném asimilačním charakteru přístupu státu. Lze tak shrnout, že v průběhu celého zkoumaného období zůstává ve francouzském případě hostitelská kultura nadřazená jakýmkoliv cizím vlivům, i když stát vnímá a toleruje existenci odlišných kultur.

Hodnocení aspektu č. 3, který se týká jazykové politiky státu, se v průběhu let 2002-2012 posunul z výrazně asimilačního charakteru k mírnému, tedy ze čtyřbodového hodnocení ke třem bodům a následně zpět ke čtyřem bodům. Původně v zákoně č. 2003-1119 přistupoval stát k jazyku původu přistěhovalců pouze tolerancí jejich existence, nijak však jejich udržování nereflektoval ani nepodporoval. Tento přístup se postupně měnil. Již v roce 2005, kdy došlo k uzákonění nepovinných CAI, měla být smlouva dle zákona cizinci předložena v jazyce, kterému rozumí, proto byla ohodnocena třemi body. To znamená, že stát toleruje aktivity realizované v jazyce původu, ovšem nadále nijak nepodporuje jejich udržování. Stejně tak zákony č. 2006-911 a č. 2007-1631 vypovídají o toleranci k jazyku původu imigrantů, a to jak v souvislosti se zavedením povinných CAI, tak i trvalé rezidentní karty či integrace v zahraničí. Hodnocení se však se zákonem z roku 2011 vrací na čtyři body, a to díky zavedení listiny práv a povinností francouzského občana i nového upřesnění podmínky asimilace nutnou pro naturalizaci.

Aspekt č. 4 zcela předvídatelně zůstal na bodovém hodnocení čtyři. Předvídatelně proto, že tento aspekt se ve francouzském případě promítá do republikánských principů, mezi něž patří mj. i princip *laïcité*. Tento princip zajišťuje občanům rovnost a svobodu náboženského vyznání, ovšem stát nijak oficiálně nepodporuje žádné náboženství. Výsledek výzkumu tak potvrdil zachování tohoto principu i v opatřeních typu občanské integrace. Dalším hodnoceným prvkem je aspekt č. 5, který vypovídá o tom, jak stát vnímá základní jednotku procesu integrace přistěhovalců. V rámci přijímaných opatření v průběhu let 2002-2012 se

hodnocení tohoto aspektu drží na úrovni tří bodů, což vypovídá o vnímání jedince jako základní jednotky procesu integrace, a to v kontextu jeho širšího okolí, jako je práce, škola, širší rodina, přátelé, komunitní život atd.

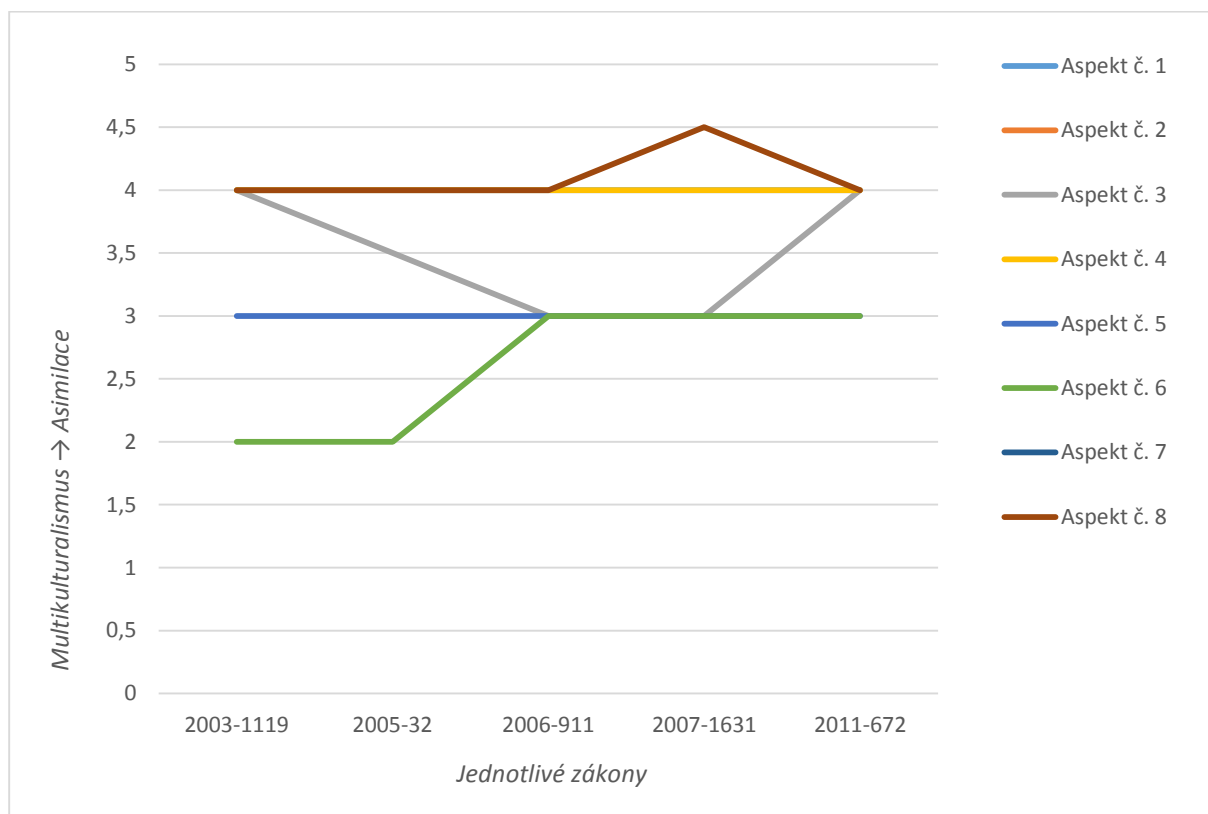
Aspekt č. 6 se zabývá rolí přistěhovalců v procesu jejich integrace. V hodnotící stupnici jsou vymezeny pouze tři záchytné body: pro maximální hodnotu multikulturalismu představuje přistěhovalec aktivního činitele, který může sám zcela ovlivnit průběh své integrace. Maximální hodnota asimilace následně vypovídá o přistěhovalci jako o zcela pasivním příjemci integračních politik státu bez jakéhokoliv vlivu na proces integrace. Střední vymezení na 2,5 bodech vychází z analýzy teoretických konceptů a modelů integrace⁴⁶⁸ a je potvrzené analýzou pramenů ve francouzském případě. Vypovídá o tom, že stát vnímá přistěhovalce jako aktivního činitele, který sice nemůže nijak výrazně proces své integrace změnit, je však za její úspěch zodpovědný. Integrace do hostitelské společnosti je tak více či méně jeho povinnost. Zda právě více, či méně, se v hodnocení u jednotlivých přijatých opatření promítá do udělování celých bodů (a nikoliv 2,5 bodů, navrženými v hodnotící stupnici). Hodnocení dvěma body tak odpovídá větší možnosti cizince ovlivnit svou integraci. Tento charakter platil pro opatření přijatá až do roku 2006, kdy byla zákonem zavedena povinnost podpisu CAI. Tímto krokem však dostali cizinci méně prostoru na ovlivnění své vlastní integrace. Stát na ně totiž předal zodpovědnost za integraci a zároveň je nově povinoval závazky skrze CAI. Od roku 2006 tak vykazují přijatá opatření hodnocení na třech bodech. Role přistěhovalců se tak v průběhu let 2002-2012 posunula z mírného multikulturálního (dva body) k mírnému asimilačnímu (tři body) přístupu státu.

Poslední hodnocený aspekt vypovídá o přístupu státu k tvorbě a realizaci integračních politik. Vývoj charakteru aspektu č. 8 zůstává konstantní na úrovni čtyřech bodů, které svědčí o výrazném asimilačním charakteru přijatých opatření. To odpovídá dle hodnotící stupnice tvrzení, že tvorba integračních politik probíhá na centrální úrovni státu za možné konzultace lokální úrovně státu (obce či regiony), ovšem zodpovědnost za jejich realizaci zůstává na centrální úrovni státu. Lehkou odchylku zde představuje opatření přijaté v zákoně č. 2007-1631 ohledně integrace v zahraničí. Zde je aspekt č. 8 hodnocen pěti body, tedy vůbec poprvé asimilačním maximem. Tvorba i realizace přijatých opatření totiž zcela zůstává v gesci centrální úrovně státu, tedy bez konzultace orgánů lokální úrovně státu, neboť stát tato opatření realizuje v zahraničí. Vývoj evaluace aspektu č. 8 tak lze shrnout jako výrazně asimilační s posilující tendencí směrem k asimilačnímu charakteru.

⁴⁶⁸ Viz kapitola 1.2 *Teoretické základy*.

Na závěr hodnocení dle jednotlivých aspektů můžeme vývoj jejich hodnocení promítnout do následujícího grafu:

Graf 2: Konečné hodnocení jednotlivých aspektů výzkumu

(Zdroj: autorka.)

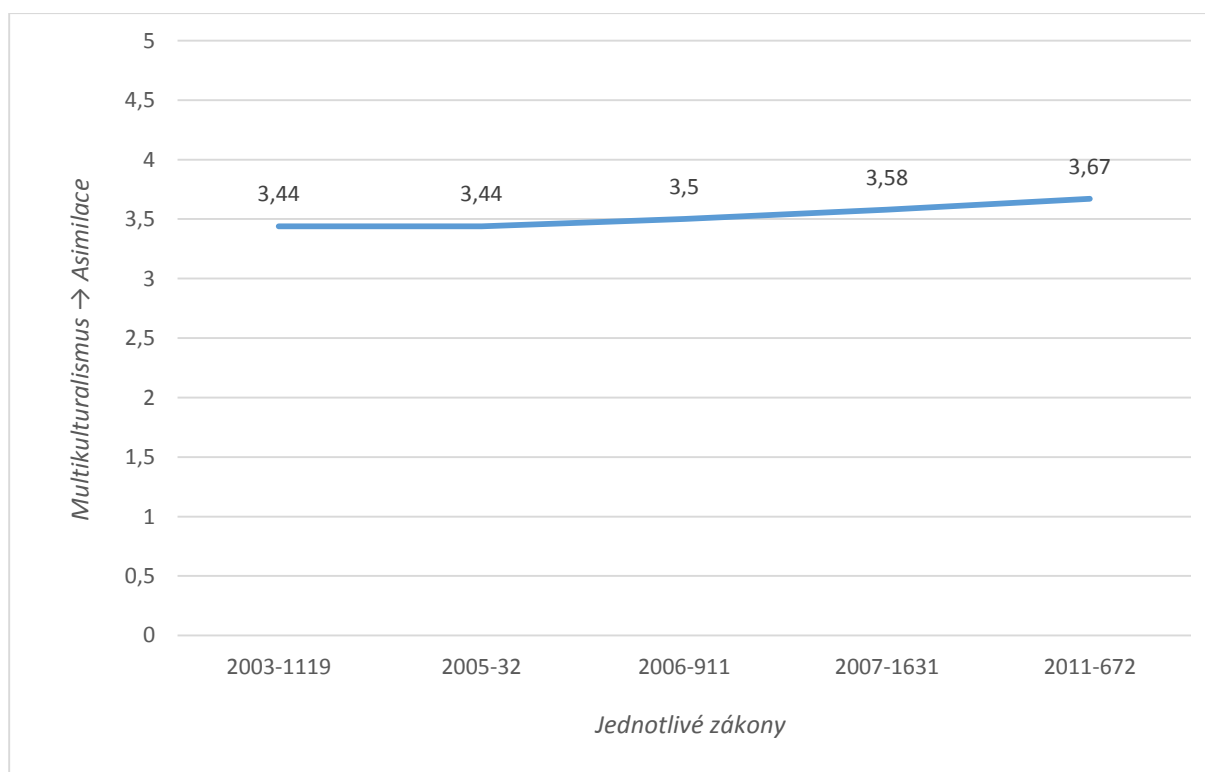
Lze tak shrnout, že výrazně asimilačního charakteru se při vytváření nových opatření stát drží v aspektu č. 1, tedy vnímání hostitelské kultury a přítomnosti přistěhovalců v ní z pohledu státu, aspektu č. 4, tedy v náboženské politice státu, a aspektu č. 8, tedy v přístupu státu k tvorbě a realizaci integračních politik. Mírného charakteru asimilace pak nabývají aspekty týkající se jazykové politiky státu (aspekt č. 3), základní jednotky procesu integrace přistěhovalců (aspekt č. 5) a role přistěhovalců v procesu integrace (aspekt č. 6). Jediný aspekt č. 6 vykazoval v letech 2003-2006 mírný multikulturální charakter, který se pak přiblížil charakteru ostatních aspektů.

3.3.2 Konečné hodnocení jednotlivých opatření a zákonů

Když jsme již shrnuli vývoj charakteru přijatých opatření skrze jednotlivé aspekty, přesuneme se nyní k druhé dimenzi hodnocení integračních politik Francie 2002-2012, tedy ke konečnému hodnocení vývoje charakteru občanské integrace ve Francii. Opět je zde nutné si uvědomit dvě věci. Zaprvé, že výsledná průměrná hodnota vypovídá pouze o charakteru opatření občanské integrace, které dané zákony zaváděly, nikoliv o celkovém charakteru té doby existujících integračních politik. Zadruhé pak, že průměrná hodnota charakteru jednotlivých zákonů je pro úplnou přesnost vypočítána zprůměrováním hodnocených aspektů, nikoliv daných opatření.

Vývoj průměrných hodnot přijatých opatření za jednotlivé zákony nám nejlépe zprostředkuje následující graf:

Graf 3: Vývoj charakteru občanské integrace ve Francii v letech 2002-2012

(Zdroj: autorka.)

Výsledek, který se pohybuje na hodnotách mezi 3,4 a 3,7 body hodnotící stupnice, tak vypovídá o vývoji od mírného k výraznému charakteru asimilace. Toto hodnocení nám tak dává odpověď na výzkumnou otázku, jaký charakter vykazuje občanská integrace, jakožto nový model integrace přistěhovalců v Evropě, v rámci integračních politik Francie. Na základě výsledků výzkumu případové studie tak vychází, že model občanské integrace se ve Francii vyvíjel v letech 2002-2012 od mírného k výraznému asimilačnímu charakteru.

Závěr

Integrační politiky představují ve 21. století velmi aktuální téma. Po desetiletích zkušeností s imigrací by se mohlo zdát, že by imigrační státy typu Německa, Francie či Velké Británie mohly mít pohotovou odpověď na proměnlivé potřeby imigračních proudů do Evropy. A je možné, že touto odpovědí mohou být právě politiky občanské integrace, které představují nový přístup k integraci přistěhovalcům, implementovaný v evropských imigračních státech v prvním desetiletí 21. století. Tyto nové politiky se zaměřují, jak samotný název vypovídá, na občanskou složku integrace cizince; na jeho porozumění hodnotám hostitelské společnosti, znalost jazyka a úspěšnou integraci nejen v sociální, ale i ekonomické sféře. Za tím účelem stát aktivně intervenuje do integrace imigrantů.

Právě model občanské integrace představuje hlavní předmět výzkumu. Práce má přinést odpověď na otázku, jaký vykazuje občanská integrace, jakožto nový model integrace přistěhovalců v Evropě, charakter v integračních politikách Francie. Hlavní hypotéza výzkumu vychází z teorie o návratu asimilace, představené R. Brubakerem v roce 2001. Autor v ní tvrdí, že ve zkoumaných státech (mj. právě i ve Francii) se integrační politiky navrací po určitém období multikulturalistického přístupu k asimilaci – ovšem ne k asimilaci v původním pojetí, ale v nové pozměněné koncepci, nacházející se mezi asimilací a multikulturalismem. Práce se tak zaměřuje na analýzu přijatých integračních opatření typu občanské integrace ve Francii v letech 2002-2012 a hodnotí jejich charakter na stupnici mezi asimilací a multikulturalismem, jakožto dvěma hlavními tradičními modely integrace. Jako hlavní zkoumaná data byly zvoleny zákony, které v daném časovém období zaváděly opatření občanské integrace. Jsou to totiž právě zákony, které ztělesňují přijaté politiky vlády.

Závěry výzkumu lze shrnout následovně: kvalitativní analýzou a následnou kvantitativní evaluací vybraných opatření dle vytyčené metody jsme získali průměrnou hodnotu charakteru pro jednotlivé zákony. Toto průměrné bodové hodnocení se ve zkoumaném časovém období pohybuje mezi 3,4 a 3,7 body, což svědčí o vývoji od mírného k výraznému asimilačnímu charakteru přijatých opatření. Výsledky výzkumu tak potvrzují základní předpoklad, tedy že model občanské integrace opravdu vykazuje asimilační charakter. Zůstává tak zodpovědět otázku, nakolik výsledky výzkumu potvrzují či vyvrací teorii o návratu asimilace.

Brubaker ve své teorii tvrdí, že současné integrační politiky (v souvislosti s obdobím publikace studie mluvíme o roce 2001) představují nový koncept asimilace, který je někde

na pomezí mezi asimilací a diferencionalismem (multikulturalismem), ovšem stále blíže k asimilaci, i když v její přeměně podobě. Na základě hlavní hypotézy práce, vycházející z teorie o návratu asimilace, jsme si tak na začátku výzkumu stanovili, že nové integrační politiky by měly vykazovat charakter odpovídající bodovému hodnocení třech bodů. Vzhledem k tomu, že charakter přijatých opatření ve francouzských zákonech z let 2002-2012 vykazuje hodnocení 3,4-3,7 bodů, docházíme k závěru, že francouzský případ občanské integrace vykazuje více asimilační charakter integračních politik, než jak předpokládá v novém konceptu asimilace Brubaker.

Francouzský případ ve většině prvků naplňuje Brubakerovu představu o novém konceptu asimilace. Integrace ve Francii opravdu představuje asimilaci jako proces, nikoliv jako konečný stav podle původního konceptu asimilace. Imigranti jsou také chápáni jako aktivní subjekt, jelikož jsou do procesu integrace aktivně zapojeni. Integrace již také neprobíhá pouze na úrovni kulturní, jak Brubaker uvádí v původním konceptu asimilace, ale spíše více v dimenzi socio-ekonomické – tedy hlavně v oblasti pracovní a sociální (komunitní život, výchova dětí, bydlení atd.). V některých ohledech však francouzský případ Brubakerově novém konceptu asimilace neodpovídá. A to především v oblasti vnímání jednotky integrace přistěhovalců, který by dle Brubakera měl nově probíhat skrze vícegenerační populaci. Ve Francii je však v průběhu celého zkoumaného období považován za jednotku integrace jednotlivce. Také v posledním bodě Brubakerových konceptů více odpovídá francouzský případ původnímu konceptu asimilace, neboť integrace probíhá spíše vůči jasně vymezené, garantované, nadřazené kultuře, než jako různé procesy v odlišných doménách.

Výsledné bodové hodnocení sice vykazuje o něco vyšší míru asimilačního charakteru, než Brubakerem popisovaný nový koncept asimilace, to lze však přičíst specifickým okolnostem vybraného případu, jako je centrální role státu či základní principy Francouzské republiky. Výzkum tak přináší možnosti pokračování výzkumu, a to ověřením dosažených výsledků analýzou občanské integrace dalších evropských států. Komparace by mohla dále potvrdit (či vyvrátit) Brubakerovo tvrzení ohledně návratu asimilace v politikách těch evropských států, kteří implementují opatření typu občanské integrace. Na základě výsledku komparace jednotlivých případů by pak bylo možné vyvodit závěry pro model občanské integrace v celoevropském kontextu. Francouzský případ tak může být považován za odrazový můstek takové studie.

Druhou možnou linií pokračování výzkumu by mohlo být zaměření na porovnání charakteru integračních politik ve Francii celkově, ne jen pouze orientovaných na opatření typu

občanské integrace. To sice představuje velmi komplexní a složitý výzkum, mohly by jím však být potvrzeny či vyvráceny závěry Brubakerovy teorie ohledně samotného procesu „návratu“ asimilace. Takový výzkum by se mohl týkat nejen Francie, ale také Německa či USA, Brubakerem zvolených jako případy pro jeho studii, či dalších států. I tato dimenze Brubakerovy teorie představuje široké pole výzkumu se zajímavými možnostmi, a to v evropském i celosvětovém měřítku.

Summary

Integration policies constitute a very current topic in the 21st century. After decades of experience with immigration, it could seem that the immigration countries such as France, Germany or Great Britain could have a prompt answer to the changing need of immigration flows to the Europe. It is possible that this answer symbolize the policies of civic integration, a new approach to the immigrant integration applied in the European immigration countries since the first decade of the 21st century. The civic integration model represents the main subject of the research. These policies focus on the civic part of the integration of immigrants such as comprehension of the values of the host society, knowledge of the language and successful integration not only in the cultural and social, but also in the economic sphere. For this purpose, the state actively intervenes into the process of immigrant integration.

The research is to bring an answer to the question what character shows the civic integration as a new model of immigrant integration in Europe in the integration policies of France. The main hypothesis of the research is based on the theory of the return of assimilation, introduced by R. Brubaker in 2001. The author confirms that after a certain period of multiculturalist approach, the integration policies of the examined country cases (including France) come back to the assimilation. However, not in the original concept of assimilation, but in a new modified concept oscillating between assimilation and multiculturalism. The research analyzes the civic integration measures accepted in France between 2002-2012 and evaluates its character on a scale between assimilation and multiculturalism as two main traditional models of integration. As the main data investigated, we have chosen the laws introducing the civic integration measures for the reason that the laws embody the government policies.

We can summarize the conclusions as follows: owing to the qualitative analysis and consecutive quantitative evaluation of the selected measures, we got an average value for the character of the particular laws. This averaged score oscillates in the period under review between 3,4 and 3,7 points. That gives us, according to the research method, an evidence of a development from a moderate to a considerable character of assimilation. Therefore the research results confirm the main premise that the civic integration model really shows an assimilationist character. However, this does not mean that the results confirm the theory of the return of assimilation as a whole.

In his theory, Brubaker declares that the contemporary integration policies (in the context of the study publication, we talk about the year 2001) represent a new model of assimilation that is somewhere on the border between assimilation and differentialism (multiculturalism) but still closer to the assimilation – in its transformed form. According to the main premise, we have specified at the beginning of the research that the new integration policies should have the character corresponding to the rating of three points. Whereas the character of accepted integration measures in French laws between 2002-2012 shows an evaluation of 3,4 to 3,7 points, we can conclude that French case of civic integration evinces a more assimilationist character than Brubaker's presumptive new concept of assimilation.

Although the score shows us a slightly higher rate of assimilationist character than Brubaker's concept, this result can be attributed to the specific circumstances of the selected case, such as the central role of the state or the basic principles of the French Republic. Thus the research brings a possibility of its continuation through verifying the results achieved by analyzing the civic integration measures of other European states. Such a comparison could further confirm (or disprove) Brubaker's claim about the return of assimilation in the policies of the states implementing the civic integration measures. On the basis of the result comparison, we could deduce conclusions for the civic integration model in the European context as a whole. French case can be therefore considered as a foundation stone of such a study.

Zdroje

Primární zdroje

Francouzská legislativa (chronologicky)

Loi n° 2003-1119 du 26 novembre 2003 relative à la maîtrise de l'immigration, au séjour des étrangers en France et à la nationalité, JORF n° 274, 27. 11. 2003.

Loi n° 2003-1176 du 10 décembre 2003 modifiant la loi n° 52-893 du 25 juillet 1952 relative au droit d'asile, JORF n° 286, 11. 12. 2003.

Circulaire du 21 janvier 2004 relative à l'amélioration de la coordination entre les établissements pénitentiaires et les services du ministère de l'intérieur pour la mise en oeuvre des mesures d'éloignement des étrangers du territoire français. Dostupné na: <http://www.gisti.org/IMG/pdf/norintd0400006c.pdf> (staženo 17. 11. 2015).

Loi n° 2004-1486 du 30 décembre 2004 portant création de la haute autorité de lutte contre les discriminations et pour l'égalité, JORF n° 0304, 31. 12. 2004.

Loi n° 2005-32 du 18 janvier 2005 de programmation pour la cohésion sociale, JORF n° 15, 19. 1. 2005.

Loi n° 2006-396 du 31 mars 2006 pour l'égalité des chances, JORF n° 79, 2. 4. 2006.

Loi n° 2006-911 du 24 juillet 2006 relative à l'immigration et à l'intégration, JORF n° 170, 25. 7. 2006.

Décret n° 2006-1791 du 23 décembre 2006 relatif au contrat d'accueil et d'intégration et au contrôle des connaissances en français d'un étranger souhaitant durablement s'installer en France et modifiant le code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile (partie réglementaire), JORF n° 303, 31. 12. 2006.

Loi n° 2007-1631 du 20 novembre 2007 relative à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile, JORF n° 270, 21. 11. 2007.

Décret n° 2008-1115 du 30 octobre 2008 relatif à la préparation de l'intégration en France des étrangers souhaitant s'y installer durablement, JORF n° 0256, 1. 11. 2008.

Décret n° 2009-331 du 25 mars 2009 substituant la dénomination « Office français de l'immigration et de l'intégration » à la dénomination « Agence nationale de l'accueil des étrangers et des migrations », JORF n° 0073, 27. 3. 2009.

Loi n° 2011-672 du 16 juin 2011 relative à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité, JORF n° 0139, 17. 6. 2011.

Décret n° 2011-1265 du 11 octobre 2011 relatif au niveau de connaissance de la langue française requis des postulants à la nationalité française au titre des articles 21-2 et 21-24 du code civil et à ses modalités d'évaluation, JORF n° 0237, 12. 10 2011.

Décret n° 2012-126 du 30 janvier 2012 relatif au niveau et à l'évaluation de la connaissance de l'histoire, de la culture et de la société françaises requis des postulants à la nationalité française au titre de l'article 21-24 du code civil, JORF n° 0026, 31. 1. 2012.

Décret n° 2012-127 du 30 janvier 2012 approuvant la charte des droits et devoirs du citoyen français prévue à l'article 21-24 du code civil, JORF n° 0026, 31. 1. 2012.

Vládní a parlamentní dokumenty (chronologicky)

Projet de loi n° 823 relatif à la maîtrise de l'immigration et au séjour des étrangers en France, Assemblée nationale, avril 2003. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/12/pdf/projets/pl0823.pdf> (staženo 30. 11. 2015).

Rapport n° 949 fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République sur le projet de loi (n° 823) relatif à la maîtrise de l'immigration et au séjour des étrangers en France, Marianni T. (rapporteur), Assemblée nationale, juin 2003. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/12/rapports/r0949.asp> (staženo 16. 11. 2015).

Rapport n° 1 fait au nom de la commission des Lois constitutionnelles, de législation, du suffrage universel, du Règlement et d'administration générale sur le projet de loi, adopté par l'Assemblée nationale après déclaration d'urgence, relatif à la maîtrise de l'immigration et au séjour des étrangers en France, Courtois J.-P. (rapporteur), Sénat, octobre 2003. Dostupné na: <http://www.senat.fr/rap/103-001/103-0011.pdf> (staženo 16. 11. 2015).

Rapport n° 32 fait au nom de la commission des affaires sociales, Létard V. et Souvet L. (rapporteurs), Sénat, octobre 2004. Dostupné na: <http://www.senat.fr/rap/104-032/104-0321.pdf> (staženo 18. 11. 2015).

Rapport d'information n° 2752 déposé en application de l'article 86, alinéa 8, du Règlement par la Commission des Affaires culturelles, familiales et sociales sur la mise en application de la loi n° 2005-32 du 18 janvier 2005 de programmation pour la cohésion sociale, Dord D., Panafieu F. (rapporteurs), Assemblée nationale, décembre 2005. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/12/pdf/rap-info/i2752.pdf> (staženo 18. 11. 2015).

Projet de loi n° 2986 relatif à l'immigration et à l'intégration, Assemblée nationale, mars 2006. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/12/pdf/projets/pl2986.pdf> (staženo 4. 12. 2015).

Rapport n° 3058 fait de la commission des Lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République sur le projet de loi n°2986, relatif à l'immigration et à l'intégration, Mariani T. (rapporteur), Assemblée nationale, avril 2006. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/12/pdf/rapports/r3058.pdf> (staženo 21. 11. 2015).

Rapport n° 371 fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de législation, du suffrage universel, du règlement et d'administration générale sur le projet de loi, adopté par l'Assemblée nationale, après déclaration d'urgence, relatif à l'immigration et à l'intégration, Buffet F.-N. (rapporteur), Sénat, mai 2006. Dostupné na: <http://www.senat.fr/rap/105-371-1/105-371-11.pdf> (staženo 25. 11. 2015).

Projet de loi n° 57 relatif à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile, Assemblée nationale, juillet 2007. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/projets/pl0057.pdf> (staženo 26. 11. 2015).

Rapport n° 160 fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République sur le projet de loi (n° 57) relatif à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile, Mariani T. (rapporteur), Assemblée nationale, septembre 2007. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/rapports/r0160.asp> (staženo 26. 11. 2015).

Rapport n° 470 fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de législation, du suffrage universel, du Règlement et d'administration générale sur le projet de loi, adopté par l'Assemblée nationale, après déclaration d'urgence, relatif à la maîtrise

de l'immigration, à l'intégration et à l'asile, Buffet F.-N. (rapporteur), Sénat, septembre 2007. Dostupné na: <http://www.senat.fr/rap/l06-470/l06-4701.pdf> (staženo 26. 11. 2015).

Assemblée nationale, *Les gouvernements et les Assemblées parlementaires sous la Ve République 1958-2009*, janvier 2009. Dostupné na: oficiální stránky *Assemblée nationale*, http://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/collection/2_2emepartie.asp#jpr3 (staženo 8. 11. 2015).

Projet de loi n° 2400 relatif à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité, Assemblée nationale, mars 2010. Dostupné na: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/projets/pl2400.pdf> (staženo 3. 12. 2015).

Rapport n° 392 fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de législation, du suffrage universel, du Règlement et d'administration générale sur le projet de loi, adopté avec modifications par l'Assemblée nationale en deuxième lecture, relatif à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité, Buffet F.-N. (rapporteur), Sénat, mars 2011. Dostupné na: <http://www.senat.fr/rap/l10-392/l10-3921.pdf> (staženo 3. 12. 2015).

Rapport d'information n° 47 fait au nom de la commission des finances (1) sur l'Office français de l'immigration et de l'intégration (OFII), Karoutchi R. (rapporteur), Sénat, octobre 2012. Dostupné na: <http://www.senat.fr/rap/r12-047/r12-047.html> (staženo 16. října 2014).

Dokumenty vládních organizací

Direction de la population et des migrations, „Un peu d'histoire“, leden 1999. Dostupné na: oficiální webové stránky *Direction de l'information légale et administrative*, http://www.vie-publique.fr/documents-vp/nationalite_histoire.pdf (staženo 28. 10. 2015).

Haut conseil à l'intégration, *Le bilan de la politique d'intégration 2002-2005* (Paris: La documentation française, 2006). Dostupné na: <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/rapports-publics/064000272/> (staženo 29. 10. 2015).

Haut conseil à l'intégration, „L'intégration menacée ?“, in: *La France au pluriel. Cahier français n° 352*, ed. La Documentation française (Paris: La Documentation française, 2009). Dostupné na :
http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/libris/3303330403525/3303330403525_EX.pdf (staženo 30. 11. 2015).

Legislativa Evropské unie (chronologicky)

Traité sur l'Union européenne (Luxembourg: Office des publications officielles des Communautés européennes, 1992). Dostupné na: oficiální webové stránky Evropské unie, http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/pdf/treaty_on_european_union/treaty_on_european_union_fr.pdf (staženo 7. 11. 2015).

Směrnice Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny, Úř. věst. L 251/12, 3. 10. 2003. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0086&from=CS> (staženo 7. 11. 2015).

Směrnice Rady 2003/109/ES ze dne 25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty, Úř. věst. L16/44, 23. 1. 2004. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0109&from=en> (staženo 7. 11. 2015).

Rozhodnutí Rady 2007/435/ES ze dne 25. června 2007 o zřízení Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí na období 2007 až 2013 jako součásti obecného programu „Solidarita a řízení migračních toků“, Úř. věst. L 168/18, 2007. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32007D0435> (staženo 7. 11. 2015).

Directive 2008/115/CE du Parlement européen et du Conseil du 16 décembre 2008 relative aux normes et procédures communes applicables dans les États membres au retour des ressortissants de pays tiers en séjour irrégulier, JO L 348/98, 24. 12. 2008. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:0107:FR:PDF> (staženo 9. 11. 2015).

Directive 2009/50/CE du Conseil du 25 mai 2009 établissant les conditions d'entrée et de séjour des ressortissants de pays tiers aux fins d'un emploi hautement qualifié, JO L 155/17, 18. 6. 2009. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0050&from=FR> (staženo 9. 11. 2015).

Directive 2009/52/CE du Parlement européen et du Conseil du 18 juin 2009 prévoyant des normes minimales concernant les sanctions et les mesures à l'encontre des employeurs de ressortissants de pays tiers en séjour irrégulier, JO L 168/24, 30. 6. 2009. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0052&from=fr> (staženo 9. 11. 2015).

Dokumenty Evropské Unie (chronologicky)

European Council, *Tampere European Council 15 and 16 October 1999. Presidency Conclusions*, Tampere, 1999. Dostupné na: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en9.htm (staženo 7. 11. 2015).

European Commission, *Tampere. Kick-start to the EU's policy for justice and home affairs*, Fact Sheet 3.1, published by the Information and Communication unit of the Directorate-General Justice and Home Affairs of the European Commission, Brussels, 2002. Dostupné na: http://ec.europa.eu/councils/bx20040617/tampere_09_2002_en.pdf (staženo 7. 11. 2015).

Commission of the European Communities, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on immigration, integration and employment*, COM (2003) 336 final, EUR-Lex: European Union Law, Brussels, 2003. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0336:FIN:EN:PDF> (staženo 28. 12. 2014).

Rada Evropské unie, *Evropská rada v Bruselu 4. a 5. listopadu 2004. Závěry předsednictví*, Brusel, 2004. Dostupné na:

- http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/82553.pdf
(staženo 7. 11. 2015).
- Council of the European Union, *2618th Council Meeting. Justice and Home Affairs, Brussels 19 November 2004*, Document 14615/04 (Press 321), Brussels, 2004. Dostupné na: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/jha/82745.pdf (staženo 26. 12. 2014).
- European Commission, *Handbook on Integration for policy-makers and practitioners*, Directorate-General for Justice, Freedom and Security, Brussels, 2004. Dostupné na: http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/doc1_1212_616852085.pdf (staženo 28. 12. 2014).
- Komise Evropských společenství, *Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu. Haagský program: deset priorit pro nadcházejících pět let Partnerství pro evropskou obnovu týkající se svobody, bezpečnosti a práva*, KOM (2005) 184 v konečném znění, Brusel, 2005. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0184&from=CS> (staženo 7. 11. 2015).
- Commission of the European Communities, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Common Agenda for Integration: Framework for the Integration of Third-Country Nationals in the European Union*, COM (2005) 389 final, Brussels, 2005. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0389&from=EN> (staženo 7. 11. 2015).
- Rada Evropské unie, *Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu*, Brusel, září 2008. Dostupné na: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=CS&f=ST%2013440%202008%20INIT> (staženo 7. 11. 2015).
- European Council, *The Stockholm Programme – an Open and a Secure Europe Serving and Protecting Citizens*, OJ C 115/1, Brussels, May 2010. European Council, *European Council 10/11 December 2009. Conclusions*, Brussels, 2009. Dostupné na: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010XG0504\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010XG0504(01)&from=EN) (staženo 20. 12. 2014).

Knihy a kvalifikační práce

- Barou J., *Europe, terre d'immigration. Flux migratoires et intégration* (Grenoble: Presse Universitaires de Grenoble, 2001).
- Barša P., *Politická teorie multikulturalismu* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999).
- Baršová A., Barša P., *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* (Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005).
- Cabada L., Kubát M. et al., *Úvod do studia politické vědy* (Plzeň: Aleš Čeněk, 2007).
- Castles S., Miller M. J., *The age of migration : international population movements in the modern world* (London: Macmillan Press Ltd., 2014).
- Čechovský M., „Fenomén (i)migrace a imigrační politika Evropské unie“ (disertační práce, Masarykova univerzita, 2010).
- Dye T. R., *Understanding Public Policy* (New York: Pearson, 2010).
- Drulák P., *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (Praha: Portál, 2008).
- Favell A., *Philosophies of integration. Immigration and the idea of citizenship in France and Britain* (Hampshire: Palgrave, 2001).
- Heckmann F., Schnapper D. (eds.), *The Integration of Immigrants in European Societies. National Differences and Trends of Convergence* (Stuttgart: Lucius & Lucius, 2003).
- Joppke C., Morawska E. (eds.), *Toward Assimilation and Citizenship: Immigrants in Liberal Nation-States* (New York: Palgrave Macmillan, 2003).
- Kostakopoulou T., *Citizenship, Identity and Immigration in the European Union. Between Past and Future* (Manchester: Manchester University Press, 2001).
- Lequin Y. (ed.), *Histoire des étrangers et de l'immigration en France* (Paris: Larousse, 2006).
- Loughlin J., *Subnational Government. The French Experience* (New York: Palgrave, Macmillan, 2007).
- Masquet B. (ed.), *Politique de l'immigration* (Paris: La Documentation française, 2006).
- Noiriel G., *Population, immigration et identité nationale en France, XIXe - XXe siècle* (Paris: Hachette, 1992).
- Noiriel G., *Le creuset français. Histoire de l'immigration XIXe-XXe siècle* (Paris: Editions du Seuil, 2006).

- Potůček M., *Veřejná politika* (Prague: SLON, 2005).
- Seidlová M., „Imigrační a integrační politika Francie – v nadnárodní, národní a lokální rovině“ (disertační práce, Univerzita Karlova, 2012).
- Vermeulen H., Penninx E. (eds.), *Immigrant Integration. The Dutch Case* (Amsterdam: Het Spinhuis, 2000).
- Verpeaux M., *Les collectivités territoriales en France* (Paris: Dalloz, 2006).
- Weil P., *La France et ses étrangers. L'aventure d'une politique de l'immigration de 1938 à nos jours* (Paris: Gallimard, 2004).
- Weil P., *Qu'est-ce qu'un Français?* (Paris: Gallimard, 2004).

Odborné články

- Arango J., „Explaining Migration: A Critical View“, *International Social Science Journal*, 165 (2000): 283-296, <https://www.ebsco.com/> (staženo 7. 12. 2014).
- Biezeveld R., Entzinger H., „Benchmarking in Immigrant Integration“, Report for the European Commission, European Research Centre on Migration and Ethnic Relations, Faculty of Social Sciences, Erasmus University Rotterdam (Rotterdam, 2003).
Dostupné na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/immigration/pdf/general/benchmarking_final_en.pdf (staženo 24. 11. 2014).
- Block L., Bonjour S., „Fortress Europe or Europe of Rights? The Europeanisation of Family Migration Policies in France, Germany and the Netherlands“, *European Journal of Migration & Law* 15, č. 2 (2013): 203-224, <https://www.ebsco.com/> (staženo 7. 12. 2014).
- Boswell C., „Theorizing Migration Policy: Is There a Third Way?“, *International Migration Review* 41, č. 1 (2007): 75-100, <https://www.ebsco.com/> (staženo 8. 1. 2015).
- Bosswick W., Heckmann F., „Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities“, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin, 2006. Dostupné na: http://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf (staženo 25. 11. 2014).

- Brubaker R., „The return of assimilation? Changing perspectives on immigration and its sequels in France, Germany, and the United States“, *Ethnic and Racial Studies* 24, No. 4, July 2001: 531-548, <https://www.ebsco.com/> (přístup 8. 1. 2015).
- Carrera S., „A Comparison of Integration Programmes in the EU. Trends and Weaknesses“, *Challenge Papers*, č. 1 (2006). Dostupné na: <http://www.ceps.eu/> (staženo 3. 12. 2014).
- Carrera S., Guild E., „The French Presidency’s European Pact on Immigration and Asylum: Intergovernmentalism vs. Europeanisation? Security vs. Rights?“, *CEPS Policy Brief*, č. 170, září 2008. Dostupné na: <http://www.ceps.eu/> (staženo 3. 12. 2014).
- Carrera S., Wiesbrock A., „Civic Integration of Third-Country Nationals. Nationalism versus Europeanisation in the Common EU Immigration Policy“, *CEPS Liberty and Security in Europe*, říjen 2009. Dostupné na: <http://www.ceps.eu/> (staženo 3. 12. 2014).
- Collett E., „Beyond Stockholm: Overcoming the Inconsistencies of Immigration Policy“, *ECP*, Working Paper No. 32, December 2009, 19. Dostupné na: http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_4863_epc_working_paper_32_beyond_stockholm.pdf (staženo 30. 12. 2014).
- Collett E., „The European Union’s Stockholm Program: Less Ambition on Immigration and Asylum, But More Detailed Plans“, *Migration Policy Institute*, January 2010. Dostupné na: <http://www.migrationpolicy.org/article/european-unions-stockholm-program-less-ambition-immigration-and-asylum-more-detailed-plans> (staženo 30. 12. 2014).
- Doomernik J., „The State of Multiculturalism in the Netherlands“, *Canadian Diversity / Canadian Diversité* 4, č. 1 (2005): 32-35, <http://www.ebsco.com/> (staženo 24. 5. 2014).
- Drbohlav D., Uherek Z., „Reflexe migračních teorií“, *Geografie – Sborník České geografické společnosti* 112, č. 2 (2007): 125-141. Dostupné na: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf> (staženo 24. 11. 2014).
- Duncan N. T., Tatari E., „Immigration and Muslim Immigrants: A Comparative Analysis of European States“, *European Journal of Economic and Political Studies* 4, č. 2 (2011): 171-197, <http://www.ebsco.com/> (staženo 24. 5. 2014).

- Goodman S. W., „Integration Requirements for Integration’s Sake? Identifying, Categorising and Comparing Civic Integration Policies“, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36, č. 5 (2010): 753-772, <http://www.ebsco.com/> (staženo 13. 12. 2014).
- Goodman S. W., „Measurement and Interpretation Issues in Civic Integration Studies: A Rejoinder“, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 38, č. 1 (2012): 173-186, <http://www.ebsco.com/> (staženo 13. 12. 2014).
- Jackson P. I., Parkes R., „Globalization and the Securitization of Immigration Policy Competing Influences on Immigrant Integration Policy in Germany, France, Britain and the United States“, *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge* 4, speciální číslo (léto 2006): 131-146, <http://www.ebsco.com/> (staženo 20. 6. 2014).
- Joppke C., „Do Obligatory Civic Integration Courses for Immigrants in Western Europe further Integration?“, článek publikovaný na oficiálních stránkách *Focus Migration*, 2009. Dostupné na: http://www.focus-migration.de/Do_Obligatory_Civic.2562.0.html?&L=1 (staženo 25. 11. 2014).
- Massey D. S., et al., „Theories of International Migration: A Review and Appraisal“, *Population and Development Review* 19, č. 3 (1993): 431-466, <https://www.ebsco.com/> (staženo 7. 12. 2014).
- Meyers E., „Theories of International Immigration Policy – A Comparative Analysis“, *International Migration Review* 34, č. 4 (2000): 1245-1282, <http://www.jstor.org/> (staženo 25. 11. 2014).
- Schain M. A., „Managing Difference: Immigrant integration Policy in France, Britain, and the United States“, *Social Research* 77, č. 1 (2010): 205-236, <https://www.ebsco.com/> (staženo 28. 1. 2015).
- Verpeaux M., „Les nouveaux pouvoirs préfectoraux“, *Regards sur l’actualité*, vol. août-septembre 2005, no. 313: 15–23.
- Vink M. P., „Dutch ‚Multiculturalism‘ Beyond the Pillarisation Myth“, *Political Studies Review* 3 (2007): 337-350. Dostupné na: <http://edge.ua.edu/wpcontent/uploads/2013/07/Maarten-Vink.pdf> (staženo 24. 5. 2014).

Internetové zdroje

Internetové články

- „Chronologie: histoire de l’immigration en dates“, duben 2012. Dostupné na: oficiální webová stránka Direction de l’information légale et administrative, <http://www.vie-publique.fr/politiques-publiques/politique-immigration/chronologie-immigration/> (staženo 28. 10. 2015).
- „Cinq lois sur l’immigration en sept ans“, *L’Express*, 28. 9. 2010. Dostupné na: http://www.lexpress.fr/actualite/politique/cinq-lois-sur-l-immigration-en-sept-ans_923187.html (staženo 8. 11. 2015).
- „Claude Guéant“, Biographie de la Documentation de Radio France, *France Info*, novembre 2013. Dostupné na: <http://www.franceinfo.fr/personne/claude-gueant> (staženo 15. 12. 2015).
- „Claude Guéant annonce une réforme du droit d'asile“, *Le Monde*, 25. 11. 2011. Dostupné na: http://www.lemonde.fr/politique/article/2011/11/25/claude-gueant-annonce-une-reforme-du-droit-d-asile_1609352_823448.html (staženo 9. 11. 2015).
- „Haut Conseil à l’Intégration“, *Vie publique*, leden 2010. Dostupné na: <http://www.vie-publique.fr/acteurs/haut-conseil-integration.html> (staženo 30. 10. 2015).
- „Identité nationale : les petites mesures du grand débat“, *Le Monde*, 8. 2. 2010. Dostupné na: http://www.lemonde.fr/societe/article/2010/02/08/identite-nationale-les-petites-mesures-du-grand-debat_1302499_3224.html (staženo 9. 11. 2015).
- „L’intégralité du discours de Nicolas Sarkozy“, *L’Observateur politique*, 9. 6. 2005. Dostupné na: <http://tempsreel.nouvelobs.com/politique/20050609.OBS9574/l-integralite-du-discoursde-nicolas-sarkozy.html> (staženo 8. 11. 2015).
- „La composition du nouveau gouvernement Fillon“, *Libération*, 14. 11. 2010. Dostupné na: http://www.liberation.fr/france/2010/11/14/la-composition-du-nouveau-gouvernement-fillon_693634 (staženo 15. 12. 2015).
- „Loi du 18 janvier 2005 de programmation pour la cohésion sociale“, *Vie publique*, 2. 11. 2004. Dostupné na: <http://www.vie-publique.fr/actualite/panorama/texte-vote/loi-du-18-janvier-2005-programmation-pour-cohesion-sociale.html> (staženo 1. 12. 2015).

- „Loi du 31 mars 2006 pour l'égalité des chances“, *Vie Publique*, 24. 4. 2006. Dostupné na: <http://www.vie-publique.fr/actualite/panorama/texte-vote/loi-du-31-mars-2006-pour-egalite-chances.html> (staženo 12. 11. 2015).
- „Loi du 20 novembre 2007 relative à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile“, *Vie Publique*, 21. 11. 2007. Dostupné na: <http://www.vie-publique.fr/actualite/panorama/texte-vote/loi-du-20-novembre-2007-relative-maitrise-immigration-integration-asile.html> (staženo 9. 11. 2015).
- „Loi du 16 juin 2011 relative à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité“, *Vie Publique*, 17. 6. 2011. Dostupné na: <http://www.vie-publique.fr/actualite/panorama/texte-vote/loi-du-16-juin-2011-relative-immigration-integration-nationalite.html> (staženo 9. 11. 2015).
- Gintrand F., „Gestion politique des émeutes urbaines (en 2005 et 2010) : la question cruciale du qui dit quoi“, *Le Fil de l'Opinion*, 31. 8. 2010. Dostupné na: <http://lefildeopinion.com/2010/08/31/la-repartition-des-roles-entre-president-et-premier-ministre-lors-des-emeutes-de-2005-et-2010/#.Vj9h1noveW8> (staženo 8. 11. 2015).
- Hugues B., „D'Argenteuil à Bobigny, les visites de Sarkozy en banlieue“, *Le Figaro*, 24. 11. 2009. Dostupné na: <http://www.lefigaro.fr/politique/2009/11/24/01002-20091124ARTFIG00435-d-argenteuil-a-bobigny-les-visites-de-sarkozy-en-banlieue-.php> (staženo 8. 11. 2015).
- Lafitte P., „Exit le ministère de l'Immigration“, *France24*, 15. 11. 2010. Dostupné na: <http://www.france24.com/fr/20101115-fini-ministere-immigration-besson-hortefeux-interieur-identite-nationale-asile-competence-henry> (staženo 9. 11. 2015).
- Mauger G., „Les raisons et les causes de l'émeute de novembre 2005“, *Huffington Post*, 13. 11. 2013. Dostupné na: http://www.huffingtonpost.fr/gerard-mauger/les-raisons-et-les-causes-de-lemeute-de-novembre-2005_b_4259589.html (staženo 8. 11. 2015).
- Ministère de l'Intérieur, „Eric Besson ouvre le grand débat sur l'identité nationale“, 2. 11. 2009. Dostupné na: <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/fr/Archives/Les-archives-du-Cabinet-de-M.-Eric-Besson-2009-2010/Les-actualites-du-Cabinet-de-M.-Eric-Besson-2009-2010/Novembre-2009/Eric-BESSON-ouvre-le-grand-debat-sur-l-identite-nationale> (staženo 9. 11. 2015).
- Ministère de l'Intérieur, „La politique d'intégration des personnes immigrées dans les pays membre de l'Union européenne“, 9. 4. 2015. Dostupné na:

<http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Europe-et-International/Les-politiques-europeennes-en-matiere-d-integration-et-d-asile/La-politique-d-integration-des-personnes-immigrees-dans-les-pays-membres-de-l-Union-europeenne> (staženo 13. 11. 2015).

Vampouille T., „L'Identité nationale, vie et mort d'un ministère contesté“, *Le Figaro*, 15. 11. 2010. Dostupné na: <http://www.lefigaro.fr/politique/2010/11/15/01002-20101115ARTFIG00751-l-identite-nationale-vie-et-mort-d-un-ministere-conteste.php> (staženo 15. 12. 2015).

Oficiální webové stránky

Oficiální webové stránky *Cartes de France* (<http://www.cartesfrance.fr/>).

Oficiální webové stránky *Direction de l'information légale et administrative* (<http://www.vie-publique.fr/>).

Oficiální webové stránky EU imigračního portálu (<http://ec.europa.eu/>).

Oficiální webové stránky databáze EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu/>).

Oficiální webové stránky *European Integration Forum* (<http://www.euif.eu/>).

Oficiální webové stránky *European Web Site on Integration* (<https://ec.europa.eu/migrant-integration/>).

Oficiální webové stránky Evropské komise (<http://ec.europa.eu/>).

Oficiální webové stránky Evropské unie (<http://europa.eu/>).

Oficiální webové stránky *France Politiques* (<http://www.france-politique.fr/>).

Oficiální webové stránky *Legifrance* (<http://www.legifrance.gouv.fr/>).

Oficiální webové stránky MIPEX (<http://www.mipex.eu/>).

Oficiální webové stránky *Musée de l'histoire de l'immigration* (<http://www.histoire-immigration.fr/>).

Oficiální webové stránky OFII (<http://www.ofii.fr/>).

Oficiální webové stránky *Office luxembourgeois de l'accueil et de l'intégration* (<http://www.olai.public.lu/>).

Oficiální webové stránky OFPRA (<https://www.ofpra.gouv.fr/>).

Příloha

Příloha 1: Rozdělení migračních politik

MIGRAČNÍ POLITIKY			
PŘISTĚHOVALECKÉ POLITIKY		AZYL ↔	kontrola hranic, potírání nelegální migrace, víza, turismus, sezónní práce, studium, stáže apod.
IMIGRAČNÍ POLITIKY	INTEGRAČNÍ POLITIKY		
regulace vstupu přistěhovalců na území	regulace začleňování přistěhovalců do společnosti		

(Zdroj: Baršová, Barša, „Přistěhovalectví a liberální stát“, str. 11.)

Příloha 2: Typologie integrace dle Barši

Integrace kulturní	Integrace sociálně-ekonomická	Integrace občansko-politická
asimilace	úplná (asimilace)	asimilace
tavící tyglík	částečná	akomodace (neformální/formalizovaná)
kulturní pluralismus	ekonomická segregace (negativní alternativa)	kontrola většinou (politická segregace) (negativní alternativa)
multikulturalismus		
kulturní segregace (negativní alternativa)		etnicko-kulturní konflikt (negativní alternativa)

(Zdroj: Barša, „Politická teorie multikulturalismu“, 240.)

Příloha 3: Dimenze a indikátory integrace dle Biezevelde a Entzingera

	Socio-ekonomická integrace	Legálně-politická integrace	Kulturní integrace
<i>Kontrastující modely</i>	Model dočasného pracovníka	<i>Ius soli</i> model	Multikulturní model
	Model permanentní imigrace	<i>Ius sanguinis</i> model	Asimilační model
<i>Indikátory integrace</i>	Zaměstnanost	Počet naturalizovaných imigrantů	Postoj k základním pravidlům a normám hostitelské společnosti
	Výše příjmu	Počet imigrantů s dvojitým občanstvím	Četnost kontaktů s hostitelskou i svou původní společností
	Sociální jistoty	Účast v politickém životě	Výběr partnera
	Úroveň vzdělání	Účast v občanském životě	Jazykové znalosti
	Bydlení a segregace		Kriminalita

(Zdroj: autorka na základě práce Biezevelde a Entzingera, in: Biezeveld, Entzinger, „Benchmarking in Immigration Integration“.)

Příloha 4: Dimenze sociální integrace a rozdělení politik dle Bosswicka a Heckmanna

Strukturální integrace	Kulturní integrace	Interaktivní integrace	Identifikační integrace
Politiky trhu práce	Jazyková průprava	<i>Omezený vliv politik státu, jedná se především o privátní sféru integrace – osobní vztahy</i>	Politiky multikulturalismu
Politiky spojené s etnickým podnikáním a živností	Podpora kultury imigrantů		
Podpora vzdělávání	Vyjednávání podpory vyznávání víry		Politiky uznání světských i náboženských organizací
Podpora profesního školení			
Ubytovací a zdravotní politiky	Podpora sportovním aktivitám		Propagace kultury naturalizace, včetně občanských obřadů a událostí
Politiky naturalizace			
Propagace občanské a politické účasti			

(Zdroj: autorka na základě práce Bosswicka a Heckmanna, in: Bosswick, Heckmann, „Integration of migrants“.)

Příloha 5: Brubakerův pozměněný koncept asimilace

Původní koncept asimilace	Nový koncept asimilace
<p><u>Organický význam asimilace</u>⁴⁶⁹ = asimilace jako konečný stav = absolutní absorbování (např. absorpce jídla tělesnými orgány do krve)</p>	<p><u>Abstraktní význam asimilace</u>⁴⁷⁰ = asimilace jako proces, podobnost = proces zpodobnění</p>
<p><u>Přechodný význam asimilace</u>⁴⁷¹ = připodobnit (<i>to make similar</i>) skrze nutící prostředky (politiky) = imigranti chápáni jako „rozpuštěnischopný objekt“ → integrace směrem k imigrantům bez jejich přičinění</p>	<p><u>Nepřechodný význam asimilace</u>⁴⁷² = připodobňovat se (<i>to become similar</i>) = imigranti chápáni jako „aktivní subjekt“ → integrace jako proces, do kterého jsou imigranti aktivně zapojeni</p>
<p><u>Integrovaná jednotka: jednotlivec</u> = integrace se zaměřuje a týká se každého jednotlivce zvlášť</p>	<p><u>Integrovaná jednotka: vícegenerační populace</u> = populační asimilace může proběhnout i bez individuální asimilace; hlavní změny probíhají mezigeneračně</p>
<p><u>Homogenní jednotky integrace</u> = integrace jako posun mezi dvěma určitými homogenními jednotkami</p>	<p><u>Heterogenní jednotky integrace</u> = integrace představuje přesun mezi různými heterogenními jednotkami</p>
<p><u>Asimilace z hlediska kulturního</u> = integrace chápána především v termínech kulturní asimilace</p>	<p><u>Integrace z hlediska socio-ekonomického</u> = integrace nabývá čím dál více socio-ekonomické hledisko = nový koncept asimilace tak není v opozici vůči odlišnosti, ale vůči segregaci, ghettoizaci a marginalizaci</p>
<p><u>Holistický přístup</u> = integrace vůči jasně vymezené, garantované, nadřazené kultuře</p>	<p><u>Disagregátní (rozkládající) přístup</u>⁴⁷³ = integrace ne jako jeden proces, ale jako různé procesy v odlišných doménách</p>

(Zdroj: autorka na základě Brubakerovy teorie in: Brubaker, „The return of assimilation?“.)

⁴⁶⁹ *Organic understanding of assimilation*

⁴⁷⁰ *Abstract understanding of assimilation*

⁴⁷¹ *Transitive understanding of assimilation*

⁴⁷² *Intransitive understanding of assimilation*

⁴⁷³ *Dissaggregated approach*

Příloha 6: Společné základní principy (CBPs)

„THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION AND THE REPRESENTATIVES OF THE GOVERNMENTS OF THE MEMBER STATES:

Establish the following common basic principles for immigrant integration policy in the European Union, which will be explained individually in the Annex:

9. Integration is a dynamic, two-way process of mutual accommodation by all immigrants and residents of Member States.
10. Integration implies respect for the basic values of the European Union.
11. Employment is a key part of the integration process and is central to the participation of immigrants, to the contributions immigrants make to the host society, and to making such contributions visible.
12. Basic knowledge of the host society's language, history, and institutions is indispensable to integration; enabling immigrants to acquire this basic knowledge is essential to successful integration.
13. Efforts in education are critical to preparing immigrants, and particularly their descendants, to be more successful and more active participants in society.
14. Access for immigrants to institutions, as well as to public and private goods and services, on a basis equal to national citizens and in a non-discriminatory way is a critical foundation for better integration.
15. Frequent interaction between immigrants and Member State citizens is a fundamental mechanism for integration. Shared forums, inter-cultural dialogue, education about immigrants and immigrant cultures, and stimulating living conditions in urban environments enhance the interactions between immigrants and Member State citizens.
16. The practice of diverse cultures and religions is guaranteed under the Charter of Fundamental Rights and must be safeguarded, unless practices conflict with other inviolable European rights or with national law.
17. The participation of immigrants in the democratic process and in the formulation of integration policies and measures, especially at the local level, supports their integration.
18. Mainstreaming integration policies and measures in all relevant policy portfolios and levels of government and public services is an important consideration in public-policy formation and implementation.

19. Developing clear goals, indicators and evaluation mechanisms are necessary to adjust policy, evaluate progress on integration and to make the exchange of information more effective.⁴⁷⁴

⁴⁷⁴ Council of the European Union, „2618th Council Meeting”, 17-18.

Příloha 7: Regiony ve Francii

(Zdroj: oficiální webové stránky Cartes de France, <http://www.cartesfrance.fr/>)

Příloha 8: Departementy ve Francii

(Zdroj: oficiální webové stránky Cartes de France, <http://www.cartesfrance.fr/>)